

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Úloha vychovatele ve věznici

Diplomová práce

Studijní program: N7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505T008 – Vychovatelství
Autor práce: **Bc. Veronika Šťastná**
Vedoucí práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Šťastná**
Osobní číslo: **P16000510**
Studijní program: **N7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Vychovatelství**
Název tématu: **Úloha vychovatele ve věznici**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

- 1) Na základě rešerše literatury, internetových zdrojů, platného znění příslušných zákonů a interních předpisů charakterizovat úlohu vychovatele v současném systému zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody.
- 2) Na základě průzkumného šetření ve vybrané věznici zjistit strukturu reálných profesních činností vychovatele.

Metody:

strukturovaný rozhovor

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BENEŠ, M., 2001. Andragogika: filosofie - věda. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-23-8.

Evropská vězeňská pravidla, 2006. Doporučení Rec (2006) 2. příloha časopisu České vězeňství č. 1/2006. Praha: VS ČR. ISSN 1213-9297.

HÁLA, J., 2005. Úvod do teorie a praxe vězeňství. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 80-86708-30-6.

HENDL, J., 2012. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

MATOUŠKOVÁ, I., 2013. Aplikovaná forenzní psychologie. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4580-0.

MAŘÁDEK, V., 2005. Vězeňství. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7368-002-5.

SOCHŮREK, J., 2007. Kapitoly z penologie. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-204-3.

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

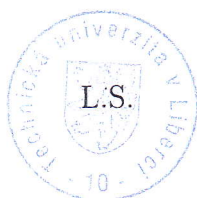
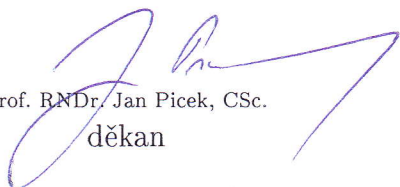
Datum zadání diplomové práce:

1. dubna 2017

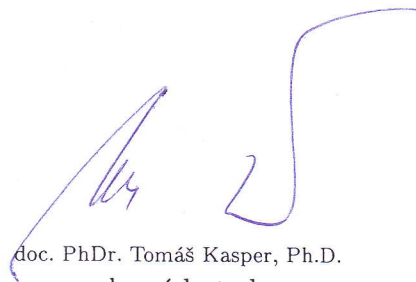
Termín odevzdání diplomové práce:

18. prosince 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. června 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

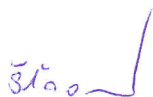
Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 28.4.2018

Podpis:

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá úlohou vychovatele v současném systému zacházení s odsouzenými osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Je v ní vysvětleno několik klíčových pojmů, které vychází z platné legislativy, vnitřních předpisů a odborné literatury, a které jsou nezbytné pro pochopení současného systému ve věznicích pro výkon trestu odnětí svobody. V práci je pomocí metod kvalitativního výzkumu zjištěno a objasněno, jaké jsou reálné činnosti vychovatele v těchto zařízeních. V závěru této práce jsou uvedena některá doporučení, jak řešit problémy, které vyplynuly při provádění kvalitativního výzkumu.

Klíčová slova: vychovatel, vězeňství, výkon trestu odnětí svobody, programy zacházení, kvalitativní výzkum

Abstract

This thesis deals with the role of educators who are working with prisoners in the current penal system. In this work, key concepts, based on the legislative system, national internal regulations and academic literature, are explained. These vital issues must be thoroughly examined to enable the comprehension of imprisonment. This work details the authentic activities and duties which every educator in prison must execute on a daily basis. This thesis is the result of qualitative research methods. The conclusion includes recommendations and reactions to certain problematic issues discovered during research.

Keywords: an educator, a prison, imprisonment, programs of treatment, qualitative research

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PaedDr. Lubomíru Bajcurovi, Ph.D, který mě po celou dobu zpracování této práce odborně vedl, za jeho rady a trpělivost. Také bych chtěla poděkovat JUDr. Oldřichu Hornovi za jeho věcné připomínky, Ing. Jaroslavu Čmejlovi za technickou pomoc a celé mojí rodině, která při mně po celou dobu mého studia stála.

Obsah

Seznam zkratek	10
Úvod	11
1 Teoretická část	13
1.1 Vězeňská služba České republiky	13
1.1.1 Základní informace	13
1.1.2 Úkoly	14
1.1.3 Členění, organizace, řízení	15
1.2 Výkon vazby	16
1.2.1 Legislativní zakotvení	17
1.3 Výkon trestu odnětí svobody	17
1.3.1 Legislativní zakotvení	17
1.3.2 Typy věznic	18
1.3.3 Přijímání, umístování a propouštění odsouzených	21
1.3.4 Práva odsouzených	26
1.3.5 Povinnosti odsouzených	28
1.3.6 Zacházení s odsouzenými	30
1.4 Vychovatel ve věznici	36
1.4.1 Úkoly vychovatele	38
1.4.2 Pracovní náplň vychovatele	40
1.4.3 Kvalifikační požadavky na pozici vychovatele	43
2 Praktická část	46
2.1 Metodologie	46

2.1.1	Stanovení výzkumných otázek	47
2.1.2	Výběr věznic	47
2.1.3	Výběr respondentů	47
2.1.4	Pozorování	49
2.1.5	Rozhovor	51
2.1.6	Vstup do terénu	52
2.2	Sběr dat	53
2.3	Vyhodnocení dat	55
2.4	Diskuse	66
2.5	Shrnutí	70
3	Závěr	73
	Bibliografie	75
	Zákony, vyhlášky a nařízení	77
	Ostatní zdroje	78
	Seznam příloh	80

Seznam zkratek

FP TUL	Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci
NGŘ	Nařízení generálního ředitele
PZ	Program zacházení
SARPO	Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených
VIS	Vězeňský informační systém
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

Úvod

Většina lidí si dokáže představit, co dělají vychovatelé, popřípadě vychovatelky v družině, nebo v dětském domově. Avšak to, že je pracovní pozice vychovatele i ve věznici, o tom většinová společnost nemá ponětí. Pokud přeci jen lidé o pozici vychovatele ve věznici vědí, většinou si nedokáží představit, jaká je v tomto prostředí jeho úloha, jaké jsou jeho profesní činnosti.

Vězeňství je chápáno jako systém sociálních služeb, orientovaný na změnu chování vězněných osob v žádoucím směru, který je předpokladem pro integraci do společnosti (Černíková, 2008, s. 70), k tomu nepochybně přispívá i vychovatel ve věznici, který je součástí týmu, snaží se o výchovnou a vzdělávací činnost, která by měla vést ke vhodné resocializaci a reedukaci odsouzeného, aby po skončení trestu byl platným občanem společnosti.

Je důležité si uvědomit, v jakém prostředí tato činnost probíhá a jak na vychovatele může působit. Vždyť stačí pouhý pohled na budovy věznic zvenčí. Kolem budov je vysoký plot s ostnatým drátem, strážní věže s příslušníky Vězeňské služby ČR, kteří jsou v případě jakéhokoli ohrožení připraveni zasáhnout. Příjemně nemusí působit ani prostředí uvnitř věznice, na oknech mříže, zamřížované dveře, které se musí neustále odemykat a zamykat, chladné kamenné chodby. Přičteme-li si k tomu všemu ještě „klientelu“, se kterou vychovatelé každodenně pracují a kterou není nikdo jiný, než lidé, kteří nebyli schopni respektovat normy a zákony společnosti, ve které žijí, a byli z tohoto důvodu odsouzeni k trestu odnětí svobody na různě dlouhou dobu a za opravdu široké spektrum trestné činnosti, je jasné, že je tato práce opravdu specifická a vyžaduje osoby, které jsou psychicky zdatné, neovlivnitelné a se stálým hodnotovým žebříčkem.

Téma práce jsem si vybrala po návštěvě Vazební věznice Praha-Pankrác na jaře roku 2017, kterou jsem navštívila v rámci exkurze a rozhodla jsem se, že by bylo přínosné nejen pro mě, ale i pro společnost objasnit práci vychovatelů, kteří jsou ve styku s pachateli trestných činů od krádeží, loupeží až po vraždy.

Diplomová práce s názvem Úloha vychovatele ve věznici je rozdělena do dvou částí a to na část teoretickou a praktickou. Teoretická část vychází ze zákonů, vyhlášek a nařízení, kde je přesně stanoveno, co vychovatel v tomto prostředí musí vykonávat, také vysvětluje některé základní pojmy a je úvodem do části praktické, bez kterého by praktická část nemusela být srozumitelná.

Mimo rešerše zdrojů je hlavním cílem práce objasnění reálných profesních činností vychovatele ve věznici. K získání potřebných informací budou použity kvalitativní metody, a to strukturovaný rozhovor s vybranými vychovateli a nestrukturované pozorování, které bude probíhat v etapách po dobu několika měsíců. V praktické části bude také vysvětleno, jak bylo postupováno, aby byl vůbec výzkum v takovémto prostředí realizovatelný.

Dále bude popsáno, jak probíhá vstup do střežené části věznice z pohledu výzkumníka a jak byl vybírán výzkumný vzorek pro kvalitativní výzkum. Mimo jiné budou v této praktické části objasněny faktory, které ovlivňují práci vychovatele a jaké je reálné emocionální a administrativní vytížení vychovatelů pracujících v prostředí věznice. Tato práce bude také doplněna přílohami přímo z vybraných věznic, které budou naskenovány, anonymizovány, v případě potřeby jinak počítačově upraveny, aby nedošlo k identifikaci osob, či věznic a vloženy do této práce. S pomocí nestrukturovaného pozorování a strukturovaných rozhovorů s vybranými vychovateli Vězeňské služby ČR bude podán ucelený obraz o úloze vychovatele ve věznici.

1 Teoretická část

Kvůli velmi specifickému prostředí, jakým věznice bezpochyby je, je nutné vysvětlit základní pojmy, pravidla, postupy a struktury, k čemuž slouží tato část diplomové práce.

1.1 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba České republiky vznikla 1. ledna 1993 a je nástupnickou organizací po zrušení Sboru nápravné výchovy České republiky. Všechny závazky a práva Sboru nápravné výchovy přešly na Vězeňskou službu ČR, příslušníci Sboru nápravné výchovy České republiky se stali příslušníky Vězeňské služby ČR a občanští pracovníci Sboru nápravné výchovy České republiky se stali občanskými pracovníky Vězeňské služby ČR (Zákon č. 555/1992 Sb., § 29).

Vznikem Vězeňské služby ČR došlo ke změně systému vězeňství, ke změně pojetí organizace a způsobu zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu vazby (Černíková, 2008, s. 70).

1.1.1 Základní informace

Vězeňská služba České republiky zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti ČR (Zákon č. 555/1992 Sb., § 1, odst. 1).

Vězeňská služba je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který řídí generální ředitel Vězeňské služby, který je jmenován a odvoláván ministrem spravedlnosti. Gene-

rální ředitel Vězeňské služby odpovídá ministrovi za její činnosti (Zákon č. 555/1992 Sb., § 1, odst. 2).

Vězeňská služba působí na území České republiky, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak (Zákon č. 555/1992 Sb., § 1, odst. 5).

1.1.2 Úkoly

Úkoly Vězeňské služby ČR vyplývají ze zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, podle kterého plní Vězeňská služba ČR tyto úkoly:

- spravuje a střeží vazební věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby, které jsou ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence nebo ve výkonu trestu odnětí svobody,
- soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění, toto působení se provádí prostřednictvím programů zacházení,
- provádí výzkum v oboru penologie a jeho poznatky využívá při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství, ministerstva a v jiných místech jejich činnosti, zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- vytváří podmínky pro pracovní činnost osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby a zabezpečovací detence,
- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případě osob ve výkonu vazby,

- vede evidenci osob ve výkonu vazby, zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- plní úkoly vyplývající z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána,
- zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které zajišťuje Akademie Vězeňské služby ČR a také vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště,
- poskytuje zdravotní služby osobám ve výkonu vazby, zabezpečovací detence, ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby (Zákon č. 555/1992 Sb., § 2).

1.1.3 Členění, organizace, řízení

Vězeňská služba ČR se z hlediska obsahu úkolů člení na:

- vězeňskou stráž,
- justiční stráž,
- správní službu (Zákon č. 555/1992 Sb., § 3, odst. 1).

Vězeňská stráž zajišťuje střežení, předvádění a eskortu osob obviněných a odsouzených, dále střeží objekty Vězeňské služby ČR a zajišťuje pořádek a kázeň v těchto místech (Černíková, 2008, s. 73).

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a v jiných místech činnosti soudů a Ministerstva spravedlnosti ČR. Také dbá na ochranu pracovníků soudů při výkonu soudních rozhodnutí, jak v budovách soudů, tak i mimo ně (Černíková, 2008, s. 73).

Správní služba zajišťuje organizační, ekonomickou, speciální, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost. Na správním úseku Vězeňské služby jsou zařazeni ředitelé věznic, vedoucí ekonomického, správního oddělení a také odborníci,

kteří se podílejí na práci s odsouzenými, jsou jimi například vychovatel, speciální pedagog, psycholog a jiní (Černíková, 2008, s. 73).

V čele Vězeňské služby ČR stojí generální ředitel Vězeňské služby, který je jmenován a odvoláván ministrem spravedlnosti (Zákon č. 555/1992 Sb., §1, odst. 2).

Organizačními jednotkami Vězeňské služby ČR jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, Střední odborné učiliště a Akademie Vězeňské služby (schéma viz příloha A.1). Generální ředitelství metodicky řídí a kontroluje činnost ostatních organizačních jednotek a zabezpečuje plnění společných úkolů (viz příloha A.2). V čele vazebních věznic, věznic, ústavů pro výkon zabezpečovací detence, Středního odborného učiliště a Akademie Vězeňské služby jsou ředitelé, kteří jsou jmenováni a odvoláváni generálním ředitelem Vězeňské služby ČR (Zákon č. 555/1992 Sb., § 1, odst. 4).

1.2 Výkon vazby

Vazba se vykonává ve vazebních věznicích nebo ve zvláštních odděleních věznic, která jsou k tomuto účelu určena (Zákon č. 293/1993 Sb., § 4). Vazba je velmi závažným zásahem do občanských práv člověka (Sochůrek, 2007b, s. 30). Obviněný může být vzat do vazby pouze na základě písemného příkazu soudu (Zákon č. 293/1993 Sb., § 5) a za těchto podmínek (Zákon č. 141/1961 Sb., § 67):

- je zde důvodná obava, že obviněný uprchne, nebo se bude skrývat, aby se tím vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména pokud nelze jeho totožnost ihned zjistit, nemá-li stálé bydliště nebo pokud mu hrozí vysoký trest (tzv. vazba útěková) (Sochůrek, 2007b, s. 30),
- je zde důvodná obava, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, nebo bude jinak mařit objasňování skutečností, které jsou závažné pro trestní stíhání (tzv. koluzní vazba) (Sochůrek, 2007b, s. 30),
- je zde důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, kte-

rý připravoval, nebo kterým hrozil (tzv. předstižná vazba) (Sochůrek, 2007b, s. 30), (Zákon č. 141/1961 Sb., §67).

1.2.1 Legislativní zakotvení

Výkon vazby je upraven zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby (Zákon č. 293/1993 Sb.). Ustanovení zákona jsou pro každodenní běžnou činnost ve vazebních věznicích rozpracována především Vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby (Vyhláška č. 109/1994 Sb.). Zákon o výkonu vazby a řád výkonu vazby je dále rozpracován do nařízení generálního ředitele Vězeňské služby a metodických pokynů ředitelů jednotlivých odborů Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. Jednotliví ředitelé vazebních věznic poté vydávají Vnitřní řád pro obviněné, který upravuje život obviněných ve výkonu vazby (Sochůrek, 2007b, s. 31).

1.3 Výkon trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody je vykonáván ve věznicích a ve zvláštních odděleních vazebních věznic. Účelem trestu odnětí svobody je ochrana společnosti před jedinci nebo skupinami, jež omezují práva ostatních lidí (Vágnerová, 2008, s. 817). Dále je účelem výkonu trestu odnětí svobody působit na odsouzené tak, aby se snížilo nebezpečí recidivy kriminálního chování a aby po propuštění vedli soběstačný život v souladu se zákonem. Trest může být vykonáván pouze způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného. S odsouzenými se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví a byly podporovány postoje a dovednosti, které pomohou odsouzeným k návratu do společnosti a umožní jim vést soběstačný život v souladu se zákonem (Zákon č. 169/1999 Sb., § 2).

1.3.1 Legislativní zakotvení

Výkon trestu odnětí svobody je upraven zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (Zákon č. 169/1999 Sb.) a Vyhláškou ministerstva spravedlnosti

č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (Vyhláška č. 345/1999 Sb.). Do této legislativy jsou začleněna doporučení výboru ministrů členských států Rady Evropy tzv. Evropská vězeňská pravidla (Evropská vězeňská pravidla, 2006) a také doporučení OSN tzv. Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni, z roku 1957. Činnost věznic se poté dále řídí nařízeními generálního ředitele a metodickými pokyny ředitelů odborů generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, tyto dokumenty si pak jednotliví ředitelé věznic rozpracovávají, výsledkem je Vnitřní řád věznice (Sochůrek, 2007b, s. 36).

1.3.2 Typy věznic

Novelou zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody se od 1. října 2017 věznice člení podle způsobu vnějšího střežení, zajištění bezpečnosti a režimu výkonu trestu na dva typy a to:

- věznice s ostrahou,
- věznice se zvýšenou ostrahou (Zákon č. 58/2017 Sb., § 8).

O tom, do jakého typu věznice bude odsouzený zařazen, rozhoduje soud (Zákon č. 169/1999 Sb., § 9).

Věznice s ostrahou

Věznice s ostrahou se podle stupně zabezpečení člení na oddělení:

- s nízkým stupněm zabezpečení,
- se středním stupněm zabezpečení,
- s vysokým stupněm zabezpečení (Zákon č. 58/2017 Sb., § 12a).

Odsouzení jsou umisťováni do oddělení na základě míry vnějšího a vnitřního rizika. Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, ta se odvíjí od trestné činnosti, za kterou mu je uložen trest, od délky trestu a formy zavinění s přihlédnutím k tomu, zda už trestaný byl, či nikoliv. Vnitřní riziko

vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, kde se zohledňuje povaha trestného činu, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku (Zákon č. 58/2017 Sb., § 12a).

Vyhodnocení těchto rizik provádí odborná komise, která je složena z vedoucího oddělení výkonu trestu nebo ředitelem pověřeného zaměstnance tohoto oddělení, z psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, vychovatele, popřípadě dalších zaměstnanců Vězeňské služby ČR určených ředitelem věznice. O umístění rozhoduje ředitel věznice s přihlédnutím k doporučení odborné komise (Zákon č. 58/2017 Sb., § 12b).

Do oddělení s nízkým stupněm zabezpečení se umístí odsouzený s nízkým vnějším a vnitřním rizikem. Tím se rozumí odsouzený k trestu odnětí svobody, který spáchal nedbalostní trestný čin nepřevyšující tři roky, pokud u něj není důvod k umístění do oddělení s vyšším stupněm zabezpečení, nebo ten, který spáchal úmyslný trestný čin, avšak jeho trest nepřesahuje dobu jednoho roku a dosud mu nebyl udělen trest odnětí svobody (výjimky jsou uvedeny v § 6a, odstavec 2) (Vyhláška č. 279/2017 Sb., § 6a).

Do oddělení se středním stupněm zabezpečení jsou umístěni odsouzení se středním vnějším a vnitřním rizikem, tím se ve smyslu novely Vyhlášky č. 345/1999 Sb. rozumí odsouzený, který spáchal nedbalostní trestný čin a byl za něj odsouzen k trestu odnětí svobody nepřesahující tři roky, pokud u něj nebyly zjištěny skutečnosti odůvodňující umístění do oddělení s vyšším nebo nižším stupněm zabezpečení. Odsouzený, který spáchal úmyslný trestný čin, za který mu byl uložen trest nepřesahující tři roky a který je ve výkonu trestu odnětí svobody nejvýše potřetí (výjimky jsou uvedeny v § 6a, odstavec 4) (Vyhláška č. 279/2017 Sb., § 6a).

Do oddělení s vysokým stupněm zabezpečení se umístí odsouzený s vysokým vnějším a vnitřním rizikem, takovým odsouzeným se rozumí ten, u kterého nejsou splněny podmínky pro umístění do oddělení s nízkým nebo středním stupněm zabezpečení, pokud u něj nebyly zjištěny skutečnosti odůvodňující umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení (Vyhláška č. 279/2017 Sb., § 6a). Pro účely stanovení stupně zabezpečení se postupně uložené na sebe navazující tresty považují za trest

jediný (Vyhláška č. 279/2017 Sb., § 6a).

Věznice se zvýšenou ostrahou

Do věznice se zvýšenou ostrahou jsou zařazeni pachatelé, kterým (Zákon č. 40/2009 Sb., § 56, odst. 2b):

- byl uložen výjimečný trest (Zákon č. 40/2009 Sb., § 56, odst. 2b) - výjimečným trestem se rozumí trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, který může být uložen pouze tehdy, pokud byl spáchán velmi závažný zločin, nebo pokud je možnost nápravy pachatele obzvláště ztížena a také trest odnětí svobody na doživotí (Zákon č. 40/2009 Sb., § 54).

Trest odnětí svobody na doživotí může být uložen pouze za spáchání zvláště závažného činu vraždy (Zákon č. 40/2009 Sb., § 54) (například: vražda spáchaná na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, opětovně, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem atd.) (Zákon č. 40/2009 Sb., § 140, odst. 3), za spáchání zvláště závažného zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 3, vlastizrady, terorismu, teroru, genocidy, útoku proti lidskosti, použití zakázaného bojového prostředku, nedovoleného vedení boje, válečné krutosti, perzekuce obyvatelstva, zneužití mezinárodně uznávaných a státních symbolů.

- byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 108 (Zákon č. 40/2009 Sb., § 56, odst. 2b),
- byl za zvláště závažný čin (§14 odst. 3) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osm let (Zákon č. 40/2009 Sb., § 56, odst. 2b),
- byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních letech uprchl nebo se pokusil uprchnout z vazby, výkonu trestu nebo z výkonu zabezpečovací detence (Zákon č. 40/2009 Sb., § 56, odst. 2b),

- byl uložen trest odnětí svobody na doživotí (Zákon č. 40/2009 Sb., § 56, odst. 3).

Věznice pro mladistvé

Do těchto věznic jsou zařazováni pachatelé, kteří v době spáchání provinění dovršili patnáctý rok věku, avšak nepřekročili rok osmnáctý (Zákon č. 218/2003 Sb., § 2, odst. 1c). Věznice pro mladistvé se především zaměřují na výchovu mladistvého a zabezpečení jeho přípravy na budoucí povolání. Pokud je mladistvý ve věku, kdy má plnit povinnou školní docházku, je věznice povinna zabezpečit její plnění (Zákon č. 169/1999 Sb., § 61).

Při práci s odsouzenými mladistvými se uplatňují individuální způsoby zacházení, které se zaměřují především na rozvíjení jejich rozumové, emocionální a sociální zralosti. Důraz je kladen na přijetí osobní odpovědnosti za spáchané provinění, posilování samostatného řešení životních situací, omezování a zvládání agresivních reakcí a nevhodného jednání (Vyhláška č. 245/1999 Sb., § 82, odst. 1).

Vzdělávací a pracovní aktivity jsou zaměřeny na získání znalostí a dovedností usnadňujících zařazení mladistvého do zaměstnání po návratu do občanského života. Mladiství jsou vedeni k takovým volnočasovým aktivitám, které odpovídají jejich vývojovým potřebám a zároveň nejsou v rozporu s běžnými společenskými zvyklostmi (Vyhláška č. 245/1999 Sb., § 82, odst. 1).

1.3.3 Přijímání, umísťování a propouštění odsouzených

Do výkonu trestu odnětí svobody lze přijmout odsouzeného pouze na základě písemného nařízení, který vyhotoví soud. Po přijetí odsouzeného do výkonu trestu musí dojít k seznámení odsouzeného s jeho právy a povinnostmi a také seznámení s vnitřním řádem věznice (Zákon č. 169/1999 Sb., § 6).

Při přijímání odsouzeného do výkonu trestu je nutno ověřit totožnost odsouzeného, aby nedošlo k záměně s jinou osobou (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 3). Dále je nutné, aby byla provedena osobní prohlídka a potřebná hygienická a protiepidemická opatření. Osoba, která prohlídku provádí nebo je prohlídce přítomna, musí být

stejného pohlaví, jako odsouzený (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 4, odst. 1).

Při umisťování odsouzených musí být dodržena určitá pravidla:

- odsouzení muži se umisťují odděleně od odsouzených žen,
- odsouzení s infekčním onemocněním, nebo s podezřením na infekční onemocnění, s poruchami chování a s duševními poruchami se umisťují odděleně od ostatních odsouzených,
- mladiství odsouzení se umisťují odděleně od dospělých,
- recidivisté jsou umisťováni odděleně od prvovězných,
- odsouzení za úmyslně spáchané trestné činy se umisťují odděleně od odsouzených za nedbalostní trestné činy,
- trvale pracovně nezařaditelní jsou umístěni odděleně od pracovně zařazených,
- odsouzení s uloženým ochranným léčením a zabezpečovací detencí, nebo ti, kteří jsou považováni za velmi nebezpečné, se umisťují odděleně od ostatních odsouzených (Zákon č. 169/1999 Sb., § 7).

Odsouzenému je umožněno, aby si u sebe ponechal písemnosti, které souvisí s trestním řízením, fotografie, dopisy, právní předpisy, vlastní knihy, časopisy a noviny, hodinky, které však nesmí obsahovat komunikační nebo záznamové zařízení, psací potřeby, věci potřebné k běžné korespondenci, snubní prsten, ruční mlýnek na kávu, elektrický holicí strojek, hrnek, základní hygienické potřeby a vlastní přenosný radiopřijímač. O ponechání jiných věcí rozhoduje ředitel věznice nebo pověřený zaměstnanec Vězeňské služby ČR. Ostatní věci jsou odsouzenému na jeho žádost uloženy, nebo odeslány na jím určenou adresu (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 4, odst. 2, 3, 4).

Jakmile odsouzený nastoupí do výkonu trestu odnětí svobody, je příslušná věznice povinna odeslat hlášení. To se odesílá soudu, který o věci rozhodoval, územnímu odboru krajského ředitelství Policie ČR podle místa bydliště odsouzeného, Generálnímu ředitelství VS ČR, sociálnímu kurátorovi, který je přiřazen odsouzenému

podle místa jeho bydliště. Pokud odsouzený pobírá důchod, výsluhový příspěvek nebo příspěvek za službu, zasílá věznice hlášení také příslušnému orgánu sociálního zabezpečení. Pokud je odsouzený omezen ve svéprávnosti, věznice odesílá hlášení opatrovníkovi odsouzeného, jde-li o mladistvého, je hlášení zasláno jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi a příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 5).

Generální ředitelství VS ČR rozhoduje o umístění odsouzeného do konkrétní věznice na základě rozhodnutí soudu o typu věznice a na základě druhů programů zacházení pro odsouzené, které daná věznice nabízí, dále na základě možností poskytovat nebo zajišťovat potřebné zdravotní služby a také přihlíží k tomu, aby byl odsouzený umístěn co nejblíže k bydlišti svých blízkých osob. Rozhodnutí se poté sdělí odsouzenému, aby mohl informovat blízké osoby (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 7).

Přijímací oddíl

Po nástupu do výkonu trestu je odsouzený ubytován na přijímacím oddíle, kde zpravidla stráví maximálně dva týdny, zde je podroben vstupní lékařské prohlídce a pokud je odsouzený zařazen soudem do věznice s ostrahou, je také podroben vstupnímu vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik, aby mohlo dojít ke stanovení stupně zabezpečení. Po ukončení této procedury musí správa věznice bez zbytečného odkladu zaslat Generálnímu ředitelství VS ČR všechny údaje, aby mohlo dojít k rozhodnutí o umístění odsouzeného do konkrétní věznice (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 6).

O umístění odsouzeného do konkrétní věznice rozhoduje Generální ředitelství VS ČR (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 7), jehož rozhodnutí musí být v souladu s rozhodnutím soudu, který rozhoduje o zařazení do určitého typu věznice (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 9, odst. 3).

Nástupní oddíl

Odsouzení jsou přijímáni v příslušné věznici odbornou komisí, která se skládá z vedoucího oddělení výkonu trestu, psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, vychovatele, popřípadě z dalších zaměstnanců VS ČR, kteří jsou určení ředitelem věznice. Odsouzený je ubytován na nástupním oddílu věznice a během této doby se seznamuje se svými právy, povinnostmi, s vnitřním řádem věznice a s prostředím, ve kterém bude trest vykonávat. Během této doby je také odbornými zaměstnanci věznice zpracována komplexní zpráva o odsouzeném, včetně návrhu programu zacházení s odsouzeným. Poté se odsouzený zpravidla do tří dnů předvolá před odborné zaměstnance a je s ním projednán obsah programu zacházení a také mu je určen vychovatel, se kterým je v každodenním kontaktu během svého pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 8).

Standardní oddíl

Na tento oddíl je odsouzený umístěn po skončení stanovené doby na nástupním oddíle věznice. Zde vykonává převážně celý svůj trest odnětí svobody až do doby, než je přerazen na oddíl výstupní.

Výstupní oddíl

Do výstupního oddílu jsou zařazeni odsouzení, kterým byl uložen trest odnětí svobody na dobu delší než tři roky (Zákon č. 169/1999 Sb., § 74), tyto odsouzení jsou do výstupního oddílu zařazeni zpravidla šest měsíců před očekávaným koncem výkonu trestu ředitelem věznice na návrh odborných zaměstnanců (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 12).

Účelem výstupního oddílu je pomoci odsouzeným před očekávaným skončením výkonu trestu při vytváření příznivých podmínek pro soběstačný způsob života v souladu se zákonem a minimalizovat možná rizika opětovného páchaní trestné činnosti po jeho propuštění. Smyslem pobytu ve výstupním oddílu je posoudit předpoklady, s jakými se odsouzený bude vracet do života na svobodě a případně učinit

potřebná opatření zasahující do postpenitenciární oblasti (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb.).

Výstupní oddíl tvoří ložnice, kulturní místnost, kuchyňka, sociální zařízení, prostor pro odpovídající kulturní stolování a zpravidla vymezený prostor pro kouření. Dále jsou na výstupním oddíle zřízeny prostory pro praní, žehlení a sušení osobního prádla, pro zájmovou činnost mohou být vytvořeny prostory, které jsou společné i pro ostatní odsouzené, avšak jejich využívání musí být řešeno časovým rozvrhem dne (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., § 4).

Pro odsouzené, kteří jsou zařazeni na výstupním oddělení je vytvořen tzv. program výstupního zacházení. V rámci tohoto programu se s odsouzeným pracuje jak individuálně, tak skupinově. Program výstupního zacházení se skládá z komunitního setkání odsouzených, které probíhá zpravidla jednou týdně, na těchto setkáních odsouzení řeší s příslušnými zaměstnanci VS ČR aktuální problémy, vyhodnocují předchozí období, projednávají připomínky odsouzených. Cílem těchto komunitních setkání je vést odsouzené k samostatnosti, odpovědnosti a k aktivní spoluúčasti na dění ve výstupním oddíle (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., § 8).

Další oblastí, na kterou je zaměřena pozornost, je sebeobslužná činnost, kdy si odsouzení upevňují každodenní návyky, osvojují si základní dovednosti v pravidelné přípravě jídel a stolování, odsouzení si perou, žehlí si, starají se o své oblečení, pod dohledem také mohou provádět drobné údržbářské práce. Součástí jsou také základy etiky a společenského chování, se kterými se odsouzení v rámci této aktivity seznamují. Mezi další aktivity, které mohou odsouzení v rámci výstupního programu zacházení navštěvovat, patří i sociálně právní poradenství, kde je odsouzenému nabídnuta odborná pomoc při řešení jeho sociálních problémů, řeší se zde jeho zaměstnání, ubytování, zajišťování kontaktů s obecními úřady, úřadem práce, azylovým domem, církvemi a podobně. Poradenství je také zaměřeno na seznamování s platnými právními předpisy, na nácvik vyplňování formulářů, tiskopisů, sepsání životopisu a ostatních náležitostí, které jsou nezbytné při hledání volných pracovních míst (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., § 8).

Do výstupních programů zacházení je dále zahrnuto psychosociální poradenství,

které připravuje odsouzené na řešení konkrétních situací a problémů, je zde kladen důraz na zvládání prvních okamžiků a dní po propuštění, orientace v prostředí, prohlubování vztahů odsouzeného k rodině atd. (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., § 8).

Další oblastí je vzdělávací, pracovní a zájmová činnost. Vzdělávací činností se rozumí například seznamování se s aktuální politickou, hospodářskou a kulturní situací v ČR, vzdělávací a rekvalifikační kurzy. V rámci pracovní činnosti jsou odsouzení vedeni k rozvíjení a upevňování základních pracovních návyků formou pracovního zařazení ve věznici, formou provádění pracovních úkonů ve prospěch věznice nebo formou pracovní terapie, nabídka zájmové činnosti zahrnuje zejména aktivity zaměřené na relaxační a uvolňovací techniky. K tomu, aby si odsouzený mohl tyto činnosti vyzkoušet v reálném životě, mimo věznici, slouží tzv. extramurální aktivity, které mohou probíhat jak individuálně, tak skupinově. Díky těmto extramurálním aktivitám se odsouzení pod dohledem zaměstnance VS dostanou do kontaktu s prostředím, situacemi a lidmi mimo věznici (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., § 8).

Odsouzení mají v programu výstupního zacházení stanoveno, které aktivity jsou pro ně povinné, základem pro všechny odsouzené jsou sebeobslužné činnosti, sociální poradenství, psychosociální poradenství zaměřené na zvládnutí úskalí přechodu na svobodu a v závislosti na vyhodnocení rizik a na podmínkách věznice extramurální aktivity. Zaměstnaní odsouzení se kvůli pracovnímu vytížení zpravidla nezúčastňují všech aktivit jako odsouzení, kteří zaměstnání nejsou (Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., § 8).

1.3.4 Práva odsouzených

Práva odsouzených upravuje zákon č. 169/199 Sb. (Zákon č. 169/1999 Sb., § 15–26), dále řád výkonu trestu (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 15–34) a vnitřní řád věznice. Podle těchto předpisů má odsouzený:

- právo na pravidelnou stravu, s ohledem na jeho zdravotní stav, věk, obtížnost vykonávané práce, kulturní a náboženské tradice,

- právo na vlastní lůžko a uzamykatelnou skříňku k uložení osobních věcí,
- právo na osmihodinovou dobu ke spánku, na dobu potřebnou k osobní hygieně a úklidu, stravování, na minimálně jednorodinovou vycházku a přiměřené osobní volno,
- právo na zdravotní služby, na vhodné odění, které odpovídá klimatickým podmínkám a chrání jeho zdraví,
- právo na finanční prostředek ve výši alespoň sto korun měsíčně, pokud odsouzený není zařazen do práce a neměl jiný příjem a také právo na poskytnutí balíčku věznicí, který obsahuje věci osobní potřeby, jednou za měsíc,
- právo odesílat a přijímat korespondenci, která je ovšem kontrolována zaměstnanci Vězeňské služby (korespondence mezi odsouzeným a jeho obhájcem, advokátem, státními orgány ČR, diplomatickou misí, konzulárním úřadem cizího státu se kontrolovat nesmí),
- právo na použití telefonu, který je k tomuto účelu určen věznicí, k uskutečnění kontaktu s osobou blízkou v době, která je vymezená vnitřním řádem věznice,
- právo na návštěvu osob blízkých na dobu tři hodin během jednoho kalendářního měsíce, kdy odsouzeného mohou navštívit maximálně čtyři osoby,
- právo na duchovní a další služby,
- právo na uspokojování kulturních potřeb prostřednictvím denního tisku, časopisů, knih, které si odsouzený může na své náklady objednat nebo si je může bezplatně půjčovat z vězeňské knihovny,
- právo na nákup potravin a věcí osobní potřeby nejméně jedenkrát týdně v prodejně v areálu věznice, nákup se uskutečňuje bezhotovostně,
- právo na přijetí balíčku s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti pět kilogramů jednou za šest měsíců, balíček podléhá kontrole Vězeňské služby ČR (Vyhláška č. 345/1999 Sb.).

1.3.5 Povinnosti odsouzených

Odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody je povinen respektovat řadu základních povinností, které upravuje zákon č. 169/199 Sb. (Zákon č. 169/1999 Sb., § 28), a to:

- dodržovat stanovený pořádek a kázeň,
- plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby ČR,
- pracovat, pokud je mu přidělena práce (není-li uznán dočasně pracovní ne-schopným nebo není uznán zdravotně nezpůsobilým pracovat),
- plnit úkoly, které vyplývají z programu zacházení,
- šetrně zacházet se svěřenými věcmi,
- nepoškozovat cizí majetek,
- dodržovat zásady slušného chování v sociální interakci,
- zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice a další speciální právní předpisy k zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany,
- podrobit se osobní prohlídce k vyloučení držení věci, kterou by narušoval výkon trestu odnětí svobody,
- umožnit zaměstnancům Vězeňské služby ČR kontrolu svých osobních věcí,
- podrobit se lékařským prohlídkám,
- strpět úkony související s jeho identifikací,
- podrobit se úkonům nezbytným pro zpracování komplexní zprávy,
- ohlásit neprodleně zaměstnanci Vězeňské služby ČR úraz nebo onemocnění,
- oznámit neprodleně zaměstnanci Vězeňské služby okolnosti, které mohou způsobit ohrožení bezpečnosti,

- podrobit se opatřením, která potlačují výrobu, držení nebo zneužívání návykových látek a jedů,
- dodržovat osobní hygienu,
- oznámit věznici skutečnost, že pobírá důchod, výsluhový příspěvek nebo má příjem podléhající dani z příjmu a z uvedených finančních prostředků zajistit zasílání část na účet vedený věznici na úhradu nákladů výkonu trestu,
- odevzdat do úschovy věznice věci, jejichž držení je zakázáno nebo je v rozporu s účelem výkonu trestu,
- uhradit náklady na zdravotní služby, které jsou nad rámec zdravotních služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění, a to včetně regulačních poplatků,
- oznámit věznici jméno a příjmení obhájce nebo advokáta, který mu bude poskytovat právní služby,
- oznámit věznici změnu zdravotní pojišťovny, změnu osobních údajů,
- podrobit se vyšetření, z důvodu vyloučení užití návykové látky, v případě pozitivního nálezu, uhradit náklady na toto vyšetření,
- dodržovat zákaz kouření v místech, kde je to ředitelem věznice zakázáno,
- dodržovat noční klid,
- hradit náklady výkonu trestu – výjimky stanovuje zákon (Zákon č. 169/1999 Sb., § 35, odst. 2)
- nahradit další náklady spojené s výkonem trestu (Zákon č. 169/1999 Sb., § 28).

Odsouzenému ve výkonu trestu odnětí svobody jsou také některé činnosti zakázány. Podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody odsouzený nesmí:

- navazovat nedovolené styky s osobami v rozporu se zákonem,

- vyrábět, přechovávat a konzumovat alkohol a jiné návykové látky,
- vyrábět a přechovávat nedovolené předměty,
- přechovávat a šířit tiskoviny a další materiály, které obsahují popis, návod na výrobu jedů, výbušnin, zbraní apod., propagující jakýkoliv druh nesnášenlivosti, hrubosti nebo potlačující práva a svobody člověka,
- hrát hazardní hry,
- tetovat sebe nebo jinou osobu, nechat se tetovat, držet pomůcky sloužící k tetování,
- předstírat poruchu zdraví nebo se sebepoškozovat,
- prodávat, darovat a směňovat věci bez souhlasu Vězeňské služby ČR (Zákon č. 169/1999 Sb., § 28, odst. 3).

1.3.6 Zacházení s odsouzenými

Během výkonu trestu odnětí svobody je odsouzený povinen dodržovat vnitřní řád věznice. Každému odsouzenému je vytvořen program zacházení, kde jsou stanoveny okruhy konkrétních činností, kterých se odsouzený musí účastnit nebo které může vykonávat (Zákon č. 169/1999 Sb., § 40).

Program zacházení

Program zacházení je stanoven pro každého odsouzeného jako základní forma cílevědomého a komplexního působení. Cílem tohoto působení je příprava odsouzeného na soběstačný život po propuštění z výkonu trestu, a to v souladu se zákonem. Program zacházení se nezpracovává v případech, kdy odsouzený vykonává trest nebo jeho zbytek ve výměře nepřesahující tři měsíce (Zákon č. 169/1999 Sb., § 40).

Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném, která je vypracována na nástupním oddělení příslušné věznice (Černíková, 2008,

s. 97). Na zpracování komplexní zprávy se podílí tým odborníků, který je zpravidla složený z psychologů, speciálních pedagogů, vychovatelů a sociálních pracovníků a její obsah je důvěrný. Komplexní zpráva o odsouzeném se zpracovává za pomoci nástroje SARPO, což je prediktivní nástroj na hodnocení rizik a kriminogenních potřeb odsouzených, který je součástí Vězeňského informačního systému. SARPO dokáže na základě údajů stanovit umístění do oddělení s konkrétním stupněm zabezpečení (VS ČR, 2018a). Komplexní zpráva obsahuje (viz příloha B):

- identifikační údaje odsouzeného
 - kód odsouzeného
 - jméno odsouzeného
 - příjmení odsouzeného
- statické faktory
 - popis trestné činnosti
 - popis trestné minulosti
 - popis způsobené újmy
 - popis aktuální a ostatní trestné činnosti
- riziko újmy
 - popis trestného činu
 - popis okolností spáchání trestného činu
 - charakteristika oběti trestného činu
 - spouštěcí mechanismy trestného činu
- adaptace – projevy chování a vystupování v nástupním oddělení
 - respektování norem výkonu trestu odnětí svobody
 - projevy chování vůči zaměstnancům
 - projevy chování vůči odsouzeným

- mimořádné projevy nežádoucího chování
- dynamické faktory
 - bydlení
 - zaměstnání
 - finance
 - rodina a sociální kontakty
 - vzdělání a výchova
 - závislosti
 - osobnost a chování
- protektivní faktory (zmírňující efekty kriminogenních faktorů)
- sebehodnocení odsouzeného
- závěr
- výčet faktorů s riziky, vyskytujícími se v závažné míře
- doporučení od specialistů (Jiricka et al., 2014).

Na základě vypracované komplexní zprávy věznice odsouzenému nabídne k výběru vhodný program zacházení. Ten představuje souhrn pracovních, speciálně výchovných, vzdělávacích a zájmových aktivit a aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů. Pokud si odsouzený z nabízených aktivit nezvolí, je mu zvolen minimální program zacházení, který je stanoven řádem věznice. Podpisem vybraného programu zacházení se odsouzený zavazuje k dodržování tohoto programu. Programy zacházení se odsouzený zavazuje k dodržování tohoto programu. Programy zacházení mohou být měněny jak ze strany odsouzeného, tak ze strany věznice (Černíková, 2008, 97–98).

Pracovními aktivitami programu zacházení je zaměstnávání odsouzeného, práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice, pracovní terapie, vedená zaměstnanci VS s odborným vzděláním (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 36, odst. 3).

Odsouzení, kteří jsou zařazeni do práce, jsou povinni pracovat, pokud jim to jejich zdravotní stav dovolí. Věznice zařazuje odsouzené do práce na základě jejich zdravotní způsobilosti a také přihlíží k jejich odborným znalostem a dovednostem, vytváří vhodné podmínky pro zvyšování kvalifikace a rozšiřování všeobecné informovanosti odsouzených. Odsouzení jsou za vykonanou práci odměňováni (Zákon č. 169/1999 Sb., § 29).

Odsouzení mohou být zaměstnání v rámci provozu věznice, ve které jsou umístěni, popřípadě v rámci vlastní výroby věznice, nebo smluvně u jiných subjektů. Odsouzení pracují pod dohledem zaměstnanců Vězeňské služby ČR (Zákon č. 169/1999 Sb., § 32).

Mezi vzdělávací aktivity programu zacházení patří vzdělávání, které je organizováno či realizováno středním odborným učilištěm, vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu nebo vzdělávání v kurzech v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol ČR (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 36, odst. 4).

Pokud odsouzený úspěšně dokončí studium, z dokladů, které o absolvování vzdělání obdrží, nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 46, odst. 3). Odsouzení, kteří jsou zařazeni do denní formy studia, jsou posuzováni jako odsouzení zařazení do práce (Zákon č. 169/1999 Sb., § 34).

Speciálně výchovnými aktivitami v programu zacházení se rozumí sociální, speciálně pedagogické a psychologické působení vedené zaměstnanci VS ČR, kteří mají potřebné odborné vzdělání. Tyto speciálně vzdělávací aktivity jsou zaměřeny především na oblast příčiny a důsledků páčání trestné činnosti, rizika a kriminogenní potřeby, osobnost odsouzeného, nebo změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 36, odst. 5).

Zájmové aktivity v programu zacházení jsou formy individuální a skupinové zájmové činnosti, která je organizovaná zaměstnanci VS ČR s potřebným odborným vzděláním. Tyto aktivity rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 36, odst. 6).

Programy zacházení schvaluje ředitel věznice nebo jeho zástupce a je sestavován individuálně pro každého odsouzeného s ohledem na míru rizika jednotlivého odsouzeného. Podpisem programu zacházení se jeho plnění stává pro odsouzeného závazné (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 36a).

Programy zacházení jsou vyhodnocovány a to jednou za měsíc ve věznicích pro mladistvé, jednou za dva měsíce ve výstupních oddílech věznic obou typů, ve věznici s ostrahou jednou za tři měsíce a ve věznicích se zvýšenou ostrahou jednou za šest měsíců. Při vyhodnocení se program zacházení aktualizuje (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 38).

Plnění programu zacházení, charakteristika osobnosti odsouzeného, možnosti jeho resocializace, chování, jednání a postoje ke spáchanému trestnému činu a výkonu trestu odnětí svobody jsou rozhodujícím hlediskem v zařazování odsouzeného do prostupné vnitřní diferenciaci. Tou se rozumí ucelený systém pozitivní motivace odsouzených. Podrobnější podmínky vnitřní diferenciaci jsou stanoveny ve vnitřním řádu věznice. Odsouzený je do skupin vnitřní diferenciaci zařazován na základě změn v přístupu, v charakteristice osobnosti odsouzeného, v možnosti jeho resocializace, plnění programu zacházení, plnění povinností a chování a jednání v souladu, či n souladu s vnitřním řádem. O zařazení a změně odsouzeného do vnitřní diferenciaci rozhoduje ředitel věznice nebo jeho zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců, které se zpravidla provádí při hodnocení programu zacházení (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 39).

Program zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody obsahuje následující (viz příloha C):

- identifikační údaje odsouzeného
 - kód odsouzeného
 - příjmení odsouzeného
 - jméno odsouzeného
- cíle programu

- pracovní aktivity
- vzdělávací aktivity
- speciálně výchovné aktivity
- zájmové aktivity
- oblast utváření vnějších vztahů
- přiřazené aktivity
 - kód aktivity
 - typ aktivity
 - název aktivity
- datum a podpis odsouzeného
- datum a podpis speciálního pedagoga
- datum a podpis ředitele věznice, nebo jeho prvního zástupce.

Odměny a kázeňské tresty

K motivaci odsouzeného slouží kázeňské odměny a kázeňské tresty. Při uplatňování kázeňských prostředků musí být respektovány určité zásady mezi něž patří zásada individualizace, přiměřenosti, stupňování, důslednosti a spravedlivosti (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 56).

Odsouzený si může zasloužit svým příkladným chováním odměnu ve formě pochvaly, mimořádného zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na pět hodin, povolení jednorázového nákupu odsouzenému, který jinak tyto nákupy provádět nemůže, zvýšení kapesného o jednu třetinu až na dobu třech kalendářních měsíců, věcné nebo peněžité odměny až do výše 1 000 korun, rozšíření osobního volna až na dobu jednoho měsíce, povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení (Zákon č. 169/1999 Sb., § 45, odst. 2).

Před samotným udělením odměny se nejprve sepíše návrh na udělení odměny (viz příloha D). Pokud je návrh schválen, je nutné vyplnit předepsaný tiskopis, na kterém je rozhodnutí o udělení odměny (viz příloha D), který se založí do osobního spisu odsouzeného, udělení odměny se zaznamenává do osobní karty odsouzeného.

Pokud odsouzený poruší zákonem stanovené nebo na jeho základě uložené povinnosti, pořádek nebo kázeň během výkonu trestu, následuje kázeňský trest. Ten může být ve formě důtky, snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu tří kalendářních měsíců, zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce, pokuta až do výše 5 000 korun, propadnutí věci, umístění do uzavřeného oddílu až na dvacet osm dní, s výjimkou doby stanovené k plnění úkolů programu zacházení, celodenní umístění do uzavřeného oddílu až na dvacet dní, umístění do samovazby, odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny (Zákon č. 169/1999 Sb., § 46).

O uložení kázeňského trestu je nutno rozhodnout v co nejkratší možné době po zjištění kázeňského přestupku a po jeho objasnění. O kázeňském přestupku se nejprve sepíše záznam na předepsaném tiskopisu. Před uložením trestu musí být odsouzenému umožněno, aby se k věci vyjádřil. K tomu slouží stejný tiskopis (viz příloha E). Kázeňský trest je možno uložit pouze, pokud je vina odsouzeného prokázána. Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu se vydává písemně (viz příloha F) a je zaznamenán do osobní karty odsouzeného (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 58). Ten si může proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu podat stížnost jak písemně, tak ústně. Rozhodnutí o stížnosti proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu zaměstnanec VS ČR na předepsaném tiskopisu písemně odůvodní (viz příloha G) (Vyhláška č. 345/1999 Sb., § 60).

1.4 Vychovatel ve věznici

Vychovatel oddělení výkonu trestu odnětí svobody je členem týmu, který je složený z odborných zaměstnanců Vězeňské služby ČR. Vychovatel má za úkol komplexní výchovnou, vzdělávací, diagnostickou a preventivní činnost, která je zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených

opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených osob a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice. Vychovatel v oddělení výkonu trestu je přímo podřízen zástupci vedoucího oddělení výkonu trestu a je metodicky usměrňován speciálním pedagogem oddělení výkonu trestu odnětí svobody (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb., § 48).

Výchovou se rozumí soustavné, systematické a cílevědomé působení na jedince, se snahou o zvládnutí seberegulačních mechanismů, osvojení si příslušných dovedností, znalostí a kulturních hodnot, které jsou typické pro společnost, ve které žije (Jedlička, 2012, s. 100).

Vzdělávání představuje proces získávání a upevňování si žádoucích hodnotových vzorců, charakterových rysů, znalostí a dovedností (Jedlička, 2012, s. 81).

Diagnostikou lze chápat proces rozeznávání, určování a pojmenování určitého jevu popřípadě stavu (Jedlička, 2012, s. 46).

Socializace může být v nejširším kontextu chápána jako formování a růst osobnosti pod vlivem vnějších podnětů. Termín socializace je významově širší, než pojem výchova a představuje veškeré vědomé i nevědomé, přírodní a společenské faktory, ovlivňující osobnostní vývoj (Jedlička, 2012, s. 100). Socializací rozumíme vrůstání člověka do společnosti, začleňování se do jejích společenských podmínek (Mařádek, 2003, s. 80).

Osobnost představuje individuální soubor duševních a tělesných vlastností člověka, jenž jsou utvářeny v průběhu vývoje a projevují se v sociálních vztazích (Praško, 2003, s. 15).

Resocializací se rozumí proces zbavování se původních vzorců chování, které nejsou pro společnost přijatelné a přejímání vzorců nových. Je to složitý proces nápravy a převýchovy jedince (Mařádek, 2005, s. 94).

Reedukace neboli převýchova je proces výchovy špatně, nedostatečně, nebo odchýlně vychovaného jedince. Jejím cílem je rozvinout vlastnosti jedince společensky žádoucím způsobem (Mařádek, 2003, s. 74).

1.4.1 Úkoly vychovatele

Úkoly vychovatele jsou upraveny Nařízením generálního ředitele VS ČR č. 5/2016 Sb., o zaměstnancích a příslušnících Vězeňské služby ČR zabezpečujících výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb.). Podle tohoto NGR se úkoly vychovatele liší podle toho, do jaké platové třídy je zařazen.

Vychovatel oddělení výkonu trestu v 9. platové třídě plní při práci s odsouzenými tyto úkoly:

- osobně zná jemu svěřené odsouzené, které pedagogicky usměrňuje, zná sociální vztahy a skupinovou atmosféru mezi jemu přidělenými odsouzenými,
- vede osobně zpravidla dvě průběžné aktivity programu zacházení v trvání minimálně 45 minut na jednu aktivitu, tyto aktivity vede podle potřeby v průběhu celého týdne a zajišťuje k nim potřebnou dokumentaci,
- sleduje kvalitu účasti jemu svěřených odsouzených v programu zacházení a změny jejich chování, které, pokud jsou vhodné, upevňuje a podněcuje,
- navrhuje realizaci potřebných změn, ke kterým patří aktualizace programu zacházení, přerazování ve skupinách vnitřní diferenciaci, umístění do krizového, výstupního, specializovaného oddělení, oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a do bezdrogové zóny,
- vede dokumentaci ve vězeňském informačním systému (VIS) a v osobní kartě odsouzeného, průběžně provádí zápisy o naplňování účelu výkonu trestu u svěřených odsouzených,
- podílí se na hromadně organizovaných akcích, dbá na kázeň odsouzených, na pořádek a upravenost ubytovacích prostor,
- zpracovává návrhy na přerušování výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo

věznici, realizuje svěřenou kázeňskou pravomoc, podílí se na výběru odsouzených, kteří budou zařazeni do práce,

- má přehled o odsouzených, kteří mají sklony k sebepoškozování, útěkům, o odsouzených vytypovaných jako možné objekty napadení nebo možní pachatelé násilného jednání, o odsouzených, kteří jsou vyšetřováni nebo obžalováni z další trestné činnosti, o odsouzených, kterým by měl být nařízen další nepodmíněný trest odnětí svobody nebo přeměněn trest podmíněný na nepodmíněný a o odsouzených s aktuálními psychickými problémy, na které upozorňuje odpovídající zaměstnanci věznice,
- podílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí a navrhuje příslušná opatření k jejich řešení, předcházení a eliminaci,
- spolupracuje s příslušníky VS ČR, kteří vykonávají dozorčí službu a předvádění odsouzených,
- zabezpečuje organizační chod oddělení tím, že u svěřených odsouzených vede početní a jmenný přehled, rozhoduje o jejich ubytování, zabezpečuje kontrolu korespondence a uskutečňování telefonických hovorů, zabezpečuje realizaci práv odsouzených, zejména na přijetí balíčků a korespondence, na přijetí návštěv, provedení nákupů, vycházek a telefonických hovorů, k tomu vede příslušnou evidenci, zprostředkovává vyřizování žádostí, stížností a podnětů, styk odsouzených s ostatními zaměstnanci věznice, pravidelně organizuje shromáždění odsouzených za účelem projednávání otázek souvisejících s jejich životem ve věznici, navštěvuje pracoviště svěřených odsouzených, aby byla zajištěna potřebná spolupráce s mistry při komplexní realizaci zacházení, zabezpečuje přístup odsouzených k právním předpisům, které upravují výkon trestu a k vnitřnímu řádu věznice, předkládá požadavky na materiálně technické vybavení ubytovacích prostor, zabezpečení chodu jemu svěřeného úseku a na odstraňování zjištěných závad a nedostatků (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb., § 48).

Úkoly vychovatele, který je zařazen v 10. platové třídě jsou stejné jako u vychovatele zařazeného do 9. platové třídy s tím, že vychovatel v 10. platové třídě plní navíc ještě tyto úkoly:

- provádí posouzení trestné činnosti a adaptace odsouzených v rámci komplexní zprávy, kterou může aktualizovat,
- podílí se na spolupráci s odbornými zaměstnanci věznice, se kterými sestavuje konkrétní programy zacházení u jemu svěřených odsouzených,
- zpracovává průběžná hodnocení programu zacházení a předkládá hodnocení příslušným orgánům,
- aktivně se zúčastňuje jednání poradních orgánů ředitele věznice tzv. odborných komisí a veřejného zasedání soudu projednávajícího podmíněné propuštění nebo přerážení odsouzeného do jiného typu věznice v případě, že soudní líčení probíhá v areálu věznice, nebo pokud si o to soud požádá,
- povoluje návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly, zpracovává návrhy na přerážování odsouzených do jiného typu věznice nebo na jejich přemístění,
- zabezpečuje podle odborných doporučení zvýšenou individuální péči o odsouzené, kteří se nacházejí v krizových psychických stavech nebo mají závažnější sociální problémy, také se podílí na zabezpečování pedagogické péče o odsouzené, kteří odmítají stravu, sebepoškozují se, pokoušejí se o sebevraždu (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb., § 48).

1.4.2 Pracovní náplň vychovatele

Mezi nejnáročnější vykonávanou činnost vychovatele ve věznici patří komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost, která je zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci výchovně vzdělávacího procesu u odsouzených (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb., § 48).

Činnosti, které k funkci vychovatele náleží, vycházejí z NGRŘ č. 5/2016 Sb., jsou obsaženy v dokumentu, který příslušný vychovatel svým podpisem potvrdí a tím se k plnění činností zavazuje, jsou jimi (viz příloha H):

- plnit odpovědně úkoly a povinnosti vyplývajících z právních předpisů, kterými jsou například: NGRŘ, zákon č. 169/1999 Sb., zákon č. 262/2006 Sb. (zákoník práce) atd. a dále vnitřních předpisů tak, aby byl zabezpečen účel výkonu trestu a byla přitom zachována lidská a občanská důstojnost odsouzených,
- dbát na uplatňování pouze těch omezujících pravidel, která jsou nezbytně nutná z hlediska bezpečnosti, ochrany života a zdraví osob a majetku ve věznici a byla jim omezována pouze občanská práva podle zákona o výkonu trestu,
- jednat tak, aby nebylo poškozeno dobré jméno, čest a vážnost zaměstnance a nezneužívat své postavení k osobnímu prospěchu, nenastupovat do práce pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek, být řádně odpočat, ustrojen a upraven,
- vystupovat korektně, aby pozitivně ovlivňovali odsouzené a vzbuzovali v nich potřebnou autoritu a důvěru s vědomím výchovného dopadu svého chování a jednání, důsledně zachovávat pravidla slušného chování,
- chránit majetek věznice před poškozením a zničením, umět zacházet s běžnými protipožárními prostředky, které jsou ve věznici umístěny, dokázat poskytnout první pomoc zraněným,
- hlásit nadřízenému každý případ nestandardního chování odsouzeného, který může mít za následek újmu na zdraví nebo vznik mimořádné události, snažit se zabránovat násilí mezi vězněnými osobami,
- řídit se zásadami vnitřní bezpečnosti věznice při zacházení s vězněnými osobami, při vstupu na jednotlivá oddělení vězněných osob postupovat podle těchto zásad,

- zpracovávat dokumentaci v tištěné i v elektronické podobě, která je vedena ve Vězeňském informačním systému (VIS) o péči poskytované odsouzeným a o aktivitách programu zacházení,
- v prvních dnech uvěznění zabezpečovat kontakt odsouzeného s některým z odborných zaměstnanců VS ČR a pečovat o odsouzené tak, aby byly minimalizovány obtíže spojené s uvězněním,
- předkládat svému nadřízenému požadavky na vybavení odbornými pomůckami, které jsou potřebné pro plnění stanovených úkolů,
- zúčastňovat se Programu celoživotního vzdělávání ve VS ČR a dbát na sebevzdělávání,
- okamžitě podávat operačnímu středisku a svému nadřízenému informace při zjištění útěku nebo přípravy na útěk, sebevraždu, pokus o sebevraždu, sebepoškozování, při náhlém onemocnění odsouzeného, násilí mezi odsouzenými nebo při jiné mimořádné události a přijímat vhodná opatření, aby bylo zabráněno další podobné činnosti (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb.).

Vychovatel na svém stanoveném úseku zajišťuje spolu s příslušníky oddělení výkonu trestu pořádek a kázeň svých přidělených odsouzených, denně provádí kontroly se zaměřením na dodržování Vnitřního řádu věznice. Pokud zjistí, že je tento řád porušován, přijímá vlastní opatření. Pokud nemůže některé případy řešit sám, neprodleně informuje svého nadřízeného. Při vlastní kontrolní činnosti se zaměřuje na pořádek a čistotu, ukládání osobních věcí, stlaní lůžek, dodržování základních hygienických zásad odsouzenými, estetizaci oddílu, dále se zaměřuje na nepovolené předměty a nepovolenou elektroinstalaci, také kontrolu plnopočetnosti a neporušenosti inventáře na ložnicích svých svěřených odsouzených a v ostatních prostorách oddílu včetně kanceláře vychovatele (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb.).

V činnosti vychovatele jsou klíčové i další úkony. Provádění vstupních a výstupních pohovorů s odsouzenými, pokud si odsouzený v daném období nezažádá o nárokovou návštěvu, provádí vychovatel zápis do karty odsouzeného, dle potřeby

svolává komunitní setkání odsouzených oddílů, která řídí a o kterých provádí zápis, ve své činnosti se řídí úkoly vedoucího oddělení výkonu trestu, denně si zjišťuje potřebné informace o odsouzených svého výchovného kolektivu, kteří jsou dočasně umístěni mimo jeho oddíl, u těchto odsouzených zajišťuje jak odesílání, tak přijímání korespondence, v případě potřeby vzájemné zastupování vychovatelů. Vychovatel také plní funkci vyjednavatele věznic (Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb.).

1.4.3 Kvalifikační požadavky na pozici vychovatele

Vzhledem k tomu, že vychovatel ve věznici vykonává přímou výchovnou činnost a přímo působí na vzdělávaného, kterým je v případě věznice odsouzený, vztahuje se na něj zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (Zákon č. 563/2004 Sb.).

Podle tohoto zákona musí uchazeč o pozici vychovatele ve věznici splnit základní požadavky, kterými jsou především úplná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává, bezúhonnost, zdravotní způsobilost, znalost českého jazyka a minimálně střední vzdělání s maturitní zkouškou pedagogického směru (Zákon č. 563/2004 Sb., § 3).

Jak je popsáno výše, vychovatel ve věznici může být zařazen do 9., nebo 10. platové třídy. O zařazení do konkrétní platové třídy rozhoduje dosažené vzdělání uchazeče. Podle Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, musí uchazeč zařazen do 9. platové třídy splňovat minimálně střední vzdělání s maturitní zkouškou, v 10. platové třídě pak musí mít minimálně vyšší odborné vzdělání (Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., § 2).

Uchazeč o pozici vychovatele se musí dále podrobit psychologickému posouzení, které je prováděno akreditovaným psychologem VS ČR. Průběh a náležitosti pedagogického posouzení upravuje Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., o psychologickém posuzování osobnostní způsobilosti uchazečů, příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby České republiky (Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb.), podle něhož musí psychologické posouzení probíhat v klidné a dobře osvětlené místnosti s materiálně-technickým vybavením, které umožňuje provádění individuální

a skupinové psychodiagnostiky. Psycholog může vyšetřit nejvýše tři uchazeče za jeden den (Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., § 2, odst. 3, 4).

Psycholog stanoví psychologickou způsobilost uchazeče pozorováním, rozhovorem, anamnestickým vyšetřením, analýzou objektivních údajů a psychologickými testovými metodami (Vyhláška č. 487/2004 Sb., § 4, odst. 4). Psychologické posouzení uchazeče probíhá ve dvou fázích, kdy se nejprve posuzují intelektové a poznávací procesy a poté se posuzují osobností charakteristiky. Aby bylo přistoupeno ke druhé fázi posuzování, je nutné, aby posuzovaná osoba splnila fázi první (Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., § 7, odst. 2).

První fáze obsahuje posouzení intelektu, který musí být minimálně v pásmu průměru a poznávací procesy musí být bez nedostačivosti (Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., § 6, odst. 2, písm. a) a g)). Ve druhé fázi se zkoumá, zda je uchazeč emočně stabilní, psychosociálně vyzrálý, odolný vůči psychické zátěži, schopný autoregulace, zda má žádoucí motivaci, postoje a hodnoty. Naopak je důležité, aby uchazeč nevykazoval znaky agresivity, psychopatologické symptomatiky a nedostačivost v oblasti volných procesů (Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., § 6, odst. 2, písm. b)–f) a h)–j)). Psycholog poskytne závěr psychologického posouzení do pěti pracovních dní, pokud je potřeba, může být tato lhůta prodloužena na deset pracovních dní ode dne vyšetření (Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., § 14, odst. 6).

Pokud je uchazeč na pozici vychovatele přijat, je nutné, aby bylo zahájeno vstupní vzdělávání úvodní, které zpravidla trvá maximálně tři měsíce od jeho zahájení. Cílem tohoto vzdělávání je osvojení si základních dovedností, které jsou potřebné k výkonu práce vychovatele ve věznici. Obsahuje také seznámení s právními a vnitřními předpisy, ze kterých vyplývají povinnosti a práva, která se vztahují k vykonávané práci (Nařízení generálního ředitele č. 55/2010 Sb., Čl. 5).

Po absolvování vstupního vzdělávání úvodního následuje vstupní vzdělávání následné, které se uskutečňuje formou základní odborné přípravy (Nařízení generálního ředitele č. 55/2010 Sb., Čl. 5). Typů základní odborné přípravy je několik, avšak pro vychovatele, který je v přímém styku s odsouzenými osobami ve věznici, je určen

kurz odborné přípravy označen jako B/2, který probíhá v sídle Akademie VS ČR. Je realizována formou seminářů a přednášek a trvá šest týdnů. Základní odborná příprava je zakončena závěrečnou zkouškou, o které zaměstnanec obdrží certifikát (VS ČR, 2018c).

2 Praktická část

V praktické části je pomocí odpovědí na výzkumné otázky objasněna úloha vychovatele ve věznici. Nástroji na zodpovězení výzkumných otázek bylo nestrukturované pozorování a rozhovory s vybranými vychovateli z dvou vybraných věznic, doplněné o vlastní praxi ve vybrané věznici. Tyto prostředky a jejich použití jsou dále popsány v následujících kapitolách.

2.1 Metodologie

Jak uvádí Gavora (Gavora, 2010, s. 181), kvalitativní výzkum je příležitostí hloubkově zkoumat a analyzovat konkrétní prostředí. Vzhledem ke specifiku prostředí a omezenému počtu vychovatelů byl zvolen kvalitativní výzkum. Gavora (Gavora, 2010, s. 181) uvádí, že metod pro kvalitativní výzkum je několik. Může jimi být: nestrukturované pozorování, interview, narativní metoda a analýza produktů člověka.

Hlavní užitou metodou pro získání dat mělo být strukturované interview s vybranými vychovateli, avšak v průběhu výzkumu bylo zjištěno, že ke komplexnímu vysvětlení výzkumných otázek, které byly stanoveny v této diplomové práci je nutné zařadit ještě nestrukturované pozorování.

Rozšířením výzkumných metod byla také zabezpečena validita výzkumu, pomocí triangulace. Ve výzkumu lze triangulaci chápat jako nástroj, díky kterému můžeme vidět tentýž problém z mnoha úhlů díky použití různých metod (Guthrie, 2010, s. 46).

2.1.1 Stanovení výzkumných otázek

Cílem tohoto výzkumu bylo na základě pozorování a výsledků z rozhovorů s vybranými vychovateli zjistit strukturu reálných profesních činností vychovatele. Pro dosažení tohoto cíle byly formulovány tři výzkumné otázky, označené jako V1–V3.

- V1: Jak je možné motivovat a edukovat odsouzené k participaci na budoucí reintegraci po propuštění?
- V2: Jak si vychovatelé ověřují, že získávají důvěru a vliv na zodpovědnější chování odsouzených během jejich výkonu trestu odnětí svobody?
- V3: Co obnáší pracovní den vychovatele?

2.1.2 Výběr věznic

Jak z názvu diplomové práce vyplývá, bylo nutné najít věznici, kde by bylo možné výzkum provést. V současné době je v České republice přes dvacet věznic pro výkon trestu odnětí svobody (Nařízení generálního ředitele č. 35/2017 Sb.). Z důvodu dostupnosti a časové náročnosti dojíždění byly vybrány dvě věznice pro výkon trestu odnětí svobody. Podle Nařízení generálního ředitele č. 35/2017 Sb., o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky spadají obě věznice do typu věznice s ostrahou (Nařízení generálního ředitele č. 35/2017 Sb., § 5). Aby byla zajištěna anonymita vychovatelů, kteří se podíleli na tomto výzkumu, jsou věznice v této diplomové práci označovány jako věznice X a věznice Y.

2.1.3 Výběr respondentů

Při kvalitativním výzkumu je nutné, abychom vybrali vhodné osoby. Vhodnou osobou se rozumí taková, která má dostatek vědomostí o prostředí a důvěrně je zná. Nejde tedy o výběr náhodný, ale děláme jej s cílem získání vhodných osob, jde tedy o výběr záměrný (Gavora, 2010, s. 183).

Výběr respondentů byl proveden následovně. Ve věznici X mi byl ředitelem věznice přidělen vychovatel, přes kterého jsem získala možnost mluvit s vychovateli

dalšími. Tento model byl zvolen z toho důvodu, že jsem předtím žádné jiné vychovatele ve věznici X neznala, tudíž jsem si je nemohla vybrat. Navíc vychovatel, ke kterému jsem byla přidělena, své kolegy díky svému dlouholetému působení ve věznici již dobře znal a domluvil mi osobní setkání s těmi, o kterých věděl, že nebudou mít s rozhovorem problémy, nebudou se bát mluvit o svém působení ve věznici a jejich odpovědi budou přímé a otevřené.

Díky jeho pomoci obsahuje výzkumný vzorek vychovatele z různých oddělení, s různou délkou působení na pozici vychovatele ve věznici, od těch, kteří práci vychovatele vykonávají několik desítek let, až po ty, kteří započali svou kariéru na pozici vychovatele před pár měsíci. Domnívám se tedy, že vzorek respondentů obsahuje jak zkušené vychovatele, pokud uvažujeme, že čím déle pracuje jako vychovatel, tím je zkušenější, tak i vychovatele, kteří s touto pozicí mnoho zkušeností ještě nemají. Ačkoliv by se dalo předpokládat, že na svou pracovní pozici budou tito vychovatelé nahlížet dosti odlišně, nestalo se tak. Velmi překvapivé je, že se většinou všichni vychovatelé na problému shodli, i přes to, že rozhovory byly vedeny s každým vychovatelem jednotlivě. Výzkumný vzorek je také genderově vyvážen, ačkoliv ve věznici pracují spíše muži, na pozici vychovatele pracuje i několik žen, které jsem do svého výzkumného souboru s pomocí přiděleného pana vychovatele zařadila.

Ve věznici Y jsem poté požádala vedení věznice o možnost vést interview s vychovateli, kteří svou profesi vykonávají různě dlouhou dobu, jsou z různých oddělení a jsou mezi nimi i ženy. Domnívám se, že oba vzorky byly vybrány tak, aby měly stejnou validitu.

Důležitou zásadou v kvalitativním výzkumu je zachování anonymity zkoumaných osob, výzkumník musí pracovat tak, aby v žádném případě nebyli lidé identifikováni. Utajení identity osob zajišťuje označení pseudonymy (Gavora, 2010, s. 199). Vzhledem k tomu, že ve věznicích se personál mezi sebou dobře zná, jeden vychovatel může být vychovatelem na několika odděleních a žen je v tomto prostředí opravdu pomálu, je z tohoto důvodu použito slovo vychovatel, bez ohledu na pohlaví dotazované osoby. Jak je z teoretické části diplomové práce zřejmé, ve věznicích jsou zřízena různá oddělení, rozhovory byly provedeny s vychovateli z různých oddělení,

avšak z rozhovorů a pozorování se úloha vychovatele neliší, tudíž není nutné, aby byla jednotlivá oddělení rozlišována. I toto opatření zvýší anonymitu jednotlivých vychovatelů.

2.1.4 Pozorování

První metodou, která byla použita, bylo nestrukturované pozorování. Hendl (Hendl, 2008, s. 191) uvádí, že výzkumné pozorování lze provádět několika způsoby. Výzkumník se může rozhodnout, zda jeho pozorování bude skryté, či otevřené, to znamená, zda pozorovaná osoba, bude o přítomnosti výzkumníka informována, či nikoliv. Dále se může rozhodnout, zda se bude na dění podílet, či nikoliv, popřípadě do jaké míry bude na činnostech participovat. Také je na výzkumníkovi, zda jeho pozorování bude nestrukturované, nebo zda bude vedeno na základě předem daného předpisu (Hendl, 2008, s. 191).

Podle kategorií, které Hendl uvádí (Hendl, 2008, s. 191) jsem vedla pozorování otevřené, nestrukturované a participační. Participační pozorování je vhodné tehdy, když potřebujeme znát zkoumanou realitu do detailů, jsme součástí týmu, tento typ pozorování probíhá dlouhodobě. Tím většinou ztratí pozorované osoby stud a projeví se jejich přirozené chování a jednání, mimo jiné dochází k tomu, že si výzkumník vyzkouší to, co pozorovaná osoba dělá (Gavora, 2010, s. 195).

Gold (Gold, 1958-03-01, s. 219) uvádí čtyři možnosti, jak může výzkumník ve skupině vystupovat, jaké může přijímat role. Výzkumník může být úplným účastníkem, kdy pozorované osoby nejsou o jeho výzkumu informovány, v tomto případě se výzkumník snaží s ostatními ve skupině spolupracovat co nejlépe, jak umí. V podstatě předstírá, že je jeden z nich.

Druhou rolí, kterou může výzkumník přijmout je ta, kdy je účastníkem a zároveň pozorovatelem. Ostatní ve skupině vědí, že jsou jím pozorováni, tato možnost minimalizuje problémy s předstíráním rolí. Je to asi nejčastější možnost participačního pozorování. Výzkumník si buduje vztah s ostatními ve skupině během celého času. Tento přístup je mnohem náročnější jak časově, tak z hlediska energie, výzkumník pouze nepozoruje, ale dělá vše, co dělá skupina. Jak se skupina poznává,

tvoří se sociální vazby a je důležité, aby si výzkumník udržel profesionální odstup a nezapomněl, s jakým cílem do organizace přišel (Gold, 1958-03-01, s. 220).

V třetí roli je výzkumník spíše v roli pozorovatele, má pouze povrchní kontakt s účastníky, které pozoruje, neparticipuje s nimi. Nevýhodou této role je ta, že nemá šanci pochopit skupinu do hloubky. Je to například situace, kdy výzkumník přijde do organizace za účelem rychlého výzkumného šetření (Gold, 1958-03-01, s. 221).

Poslední rolí, kterou Gold popisuje, je ta, že výzkumník vystupuje jako kompletní pozorovatel. Tato role však výzkumníkovi nedovoluje žádnou sociální interakci s účastníky pozorování, ti nevědí, že jsou někým pozorováni (Gold, 1958-03-01, s. 221).

Gavora (Gavora, 2010, s. 198) participaci výzkumníka rozděluje do skupin pěti. V první skupině se výzkumník neúčastní činností zkoumaných osob, ty o něm nevědí. Další možností, jak může výzkumník vystupovat je ta, že se pohybuje v prostředí, zkoumá osoby, ale nekomunikuje s nimi, tzv. pasivní participace. Částečně aktivní participací se rozumí stav, kdy výzkumník funguje aktivně pouze v určitých činnostech, není plnohodnotným členem skupiny. Aktivní participace se vyznačuje tím, že výzkumník dělá to, co lidé, které pozoruje, aktivně se zapojuje do činností. Pokud je výzkumník součástí všech činností, jedná se úplnou participaci, výzkumník často pochází ze zkoumaného prostředí.

Pro účely mého pozorování jsem vycházela z teorie od Gavory (Gavora, 2010, s. 198), kdy jsem postupně prošla několika stupni participačního pozorování. V první etapě pozorování jsem používala pasivní participaci, kdy jsem pouze pozorovala vybrané vychovatele při jejich práci. Při druhé etapě nestrukturovaného pozorování jsem se aktivně zapojovala do činnosti vychovatele, konkrétně vedením aktivity programu zacházení a ve třetí etapě jsem se aktivně podílela na některých dalších činnostech vychovatele.

Při pozorování jsem se snažila dodržet vlastnosti, které by pozorování v kvalitativním výzkumu mělo mít. Jsou jimi: přesný, výstižný a rozsáhlý popis, snaha zachytit zkoumané prostředí komplexně, tvorba závěrů až po zpracování sběru dat a nepředpojatost (Gavora, 2010, s. 190). Záznamy nestrukturovaného pozorování

byly prováděny přímo na místě. Vzhledem ke specifickému místu pozorování byly záznamy pořizovány pomocí papíru a psacích potřeb, neboť není možné vnášet do areálu věznice žádná záznamová elektronická zařízení.

Výzkumník by měl poznatky z terénu rozdělit na dvě skupiny. V první části by se měl zaměřit na popis toho, co viděl. Popis lidí, jejich činností a gest, popis prostředí, informace o událostech, popis chování výzkumníka, mimo to, by se měl výzkumník zaměřit na reflektující poznámky týkající se úvah výzkumníka o tom, co pozoruje, mohou jimi být například reflexe metod, procedur, reflexe etických problémů, aspekty, které je nutné zkontrolovat a vyjasnit (Hendl, 2008, s. 197).

2.1.5 Rozhovor

Další použitou metodou byl strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, který proběhl s vybranými vychovateli. Rozhovor byl veden na základě sestaveného souboru pečlivě formulovaných otázek, které byly poskládány tak, aby při konečné fázi vyhodnocení bylo možné odpovědět na stanovené výzkumné otázky (viz příloha I). Pro úspěšné vedení rozhovorů existuje pár osvědčených zásad, snažila jsem se dodržet následující: vytvořit vztah vzájemné důvěry, vytvořit otázky, které nejsou totožné s výzkumnými otázkami, klást vždy jen jednu otázku, v případě nejasností doplnit otázku tzv. sondážní otázkou, pozorně naslouchat, projevit a ukázat zájem o dotazovaného člověka a o to, co říká, zohlednit časové možnosti dotazovaného (Hendl, 2008, s. 172).

Možností, jaký druh interview zvolit, je několik, avšak již při první etapě, kdy jsem do vybrané věznice chodila, jsem byla vychovatelem upozorněna, že ačkoliv se mi budou vybraní vychovatelé rádi věnovat, jejich časové možnosti jsou značně omezené. Z tohoto důvodu jsem zvolila tento druh strukturovaného rozhovoru, neboť Hendl (Hendl, 2008, s. 173) uvádí, že je tento typ rozhovoru vhodný, pokud není možnost interview zopakovat, nebo není dostatečný časový prostor.

Rozhovor může být zaznamenáván mnoha způsoby, nejjednodušším je pomocí elektronického záznamníku, který ale v prostředí věznice nebyl možný použít, proto všechny odpovědi byly zaznamenávány ručně, pomocí psacích potřeb a papíru.

2.1.6 Vstup do terénu

Vstup do terénu nebývá vždy jednoduchý, ani vstup do tohoto specifického prostředí se neobešel bez počátečních těžkostí. Při vstupu do terénu je důležité, aby výzkumník měl osobu, která mu umožní cestu k výzkumu (Hammersley et al., 1995, s. 34), která chápe potřebu a cíl výzkumu a pomůže výzkumníkovi dostat se do konkrétního prostředí. Tím je takzvaný „vrátný“ (gatekeeper). Kromě toho je nutné, aby výzkumník kolem sebe měl i další lidi, kteří mu pomohou zprostředkovat kontakty „sponzoři“ (sponsors) (Gavora, 2010, s. 197).

V mém případě byli ve výše uvedeném smyslu „vrátní“ ředitelé vybraných věznic, a „sponzorem“ přidělený vychovatel ve věznici X. Od pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci jsem získala potvrzení pro věznice, že skutečně na toto téma svou diplomovou práci píše, které jsem okopírované elektronickou poštou zaslala ředitelům vybraných věznic. Ti mi na základě tohoto umožnili vstup do věznice.

Začala jsem nejprve s návštěvou věznice X. První návštěva proběhla v druhé polovině srpna 2017, kdy jsem se setkala s vedením věznice X, byla poučena o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, o tom, co je a co není možné si vzít do areálu věznice, jaké mít obutí, a o zákazu volného pohybu po areálu věznice. Po školení jsem s vedoucím pracovníkem vešla do areálu věznice, kde jsem byla přidělena k vychovateli jednoho z oddílů, se kterým jsem absolvovala prohlídku oddílu, na kterém působil.

Provedení prohlídky

Pokud výzkumník dostane povolení vstupu do střežené části věznice, je dalším krokem ke vstupu úspěšné absolvování bezpečnostní kontroly. Ta se odehrává na takzvané „bráně“, zde je dotázán zaměstnancem VS ČR, který je zpravidla ukrytý za neprůhledným sklem, zda u sebe nemá žádné nepovolené věci, rozumí se jimi například zbraň, mobilní telefon nebo jiná záznamová elektronická zařízení. Pokud u sebe něco nepovoleného má, je požádán zaměstnancem VS ČR o uložení těchto věcí do uzamykatelné skřínky. Poté je zaměstnancem vyzván o předložení občanského prů-

kazu pro ověření totožnosti, ten mu je po krátké chvíli vrácen spolu s průkazkou o povolení vstupu do věznice jako návštěvě, tu si výzkumník viditelně připevní na svůj oděv. Po tomto úkonu jsou zaměstnancem VS ČR otevřeny mříže, kterými návštěva projde k jezdícímu pásu a bezpečnostnímu rámu. Na pás umístí své osobní věci, které jsou podrobeny kontrole pomocí rentgenového tunelu a sám projde bezpečnostním rámem, který v případě zaregistrování kovového předmětu upozorní zvukovým signálem zaměstnance konající službu na „bráně“, ten provede prohlídku pomocí ručního detektoru. V případě, že vstupující osoba nese něco, co není na pásu k rozeznání, je požádána o možnost nahlédnutí do zavazadla. Pokud všechny části kontroly proběhnou v pořádku, je návštěvník vpuštěn do areálu věznice.

2.2 Sběr dat

Data byla sbírána postupně v několika etapách. Vzhledem ke specifčnosti prostředí, do kterého byl výzkum zařazen a mé předchozí neznalosti terénu, bylo nejprve potřeba, abych se s prostředím seznámila. To v případě věznice X začalo v srpnu 2017.

Věznici X jsem začala navštěvovat v polovině srpna roku 2017 v pravidelných intervalech, kdy docházelo k seznámení s prostředím, ostatními vychovateli, jejich prací, zásadami a vnitřními předpisy. První etapa začala v srpnu 2017 a byla ukončena v polovině října roku 2017, během ní začalo mé pozorování a také byly prováděny první rozhovory. Co se participace v první etapě týče, byla spíše pasivní (Gavora, 2010, s. 198), do dění kolem jsem se nezapojovala a soustředila jsem se na práci přiděleného vychovatele.

Druhá etapa probíhala od konce října roku 2017 do konce ledna roku 2018, kdy jsem pokračovala v pozorování, dokončila zbylá interview a kdy jsem přímo pedagogicky působila na vybrané odsouzené v rámci vedení aktivity programu zacházení. To mi bylo umožněno ředitelem věznice X, v rámci pedagogické praxe, kterou jsem musela vykonat průběhu svého studia na TU v Liberci. Abych mohla aktivitu programu zacházení vést, bylo nutné vytvořit projekt aktivity programu zacházení (viz

příloha J) a také sepsat smlouvu mezi věznicí X a TU v Liberci. Poté jsem mohla jednou týdně po dobu čtrnácti týdnů docházet do věznice X, kde jsem vybrané odsouzené učila základy anglického jazyka, kdy jsem kladla důraz na jeho každodenní použití. Cílem bylo zvýšení kvalifikace vybraných odsouzených, aby měli po skončení VTOS lepší možnost uplatnění se v běžném životě. Z výše zmíněného je zřejmé, že v této etapě byla participace na dění zase o něco vyšší, podle Gavory (Gavora, 2010, s. 198) šlo o částečnou participaci.

Třetí a poslední etapa se uskutečnila na přelomu února a března roku 2018, kdy jsem po dobu tří týdnů navštěvovala věznici X každý den. Tato setkání se uskutečňovala v rámci povinné souvislé pedagogické praxe v rámci studia na pedagogické fakultě TUL. V této etapě jsem dokončovala pozorování, doptávala se, ale především jsem byla součástí týmu vychovatelů a měla jsem možnost tři týdny vykonávat řadu činností, které vykonává vychovatel ve věznici. V této fázi probíhala aktivní participace na dění ve věznici (Gavora, 2010, s. 198).

Ve věznici Y proběhla pouze první etapa výzkumu. Důvodem byla časová náročnost výzkumu ve věznici X a také časová a finanční náročnost na dopravu do věznice Y. Navíc při pozorování a rozhovorech ve věznici Y se mi zdálo, že pozice vychovatele je stejná jako ve věznici X, tudíž pobyt ve věznici Y mi nepřinášel žádné další nové poznatky, došlo k tzv. saturaci (Gavora, 2010, s. 184).

S většinou vychovatelů jsem strávila nějaký čas na jejich oddíle, kde jsem je pozorovala a kde jsme vedli neformální rozhovor o jejich a o mé práci. Tento postup jsem zvolila z toho důvodu, abych získala jejich důvěru před tím, než jsme přistoupili k samotnému dotazování.

Při vedení všech rozhovorů jsem se snažila zajistit stejné podmínky, aby se odpovědi z rozhovorů daly považovat za stejně hodnotné a nebyly něčím zkreslené. Rozhovor vždy probíhal v kanceláři konkrétního vychovatele. Tím, že to bylo v prostředí, které dobře zná a cítí se v něm komfortně, byla atmosféra i dotazovaný vychovatel uvolněný.

Kvůli stísněným prostorům věznice a také kvůli zajištění bezpečnosti vychovatelů nebylo výjimkou sdílení kanceláře i s několika dalšími vychovateli. V tomto případě

jsem se na začátku rozhovoru ubezpečila, že je v pořádku, když své otázky budu pokládat před kolegu. Žádný z vychovatelů nevyužil možnosti přesunout se na jiné místo. Nezřídka se poté kolega dotazovaného vychovatele do rozhovorů zapojoval, jeho poznámky jsem si zapisovala na okraj papíru, avšak při mém dotazu, zda by byl ochotný se také do vzorku respondentů zapojit, reagoval odmítavě.

Před dotazováním samotným jsem se jim ještě jednou představila, znovu jsem jim vysvětlila cíl mé diplomové práce a důvody, proč je tento rozhovor prováděn. Také jsem je informovala o možnosti neodpovídat na otázku, pokud nebudou chtít, o možnosti předčasného ukončení rozhovoru, o možnosti vysvětlení otázky, nebo položení dotazu kdykoli během rozhovoru. Ani jeden z vychovatelů těchto možností nevyužil. K tomu, aby se vychovatelé nebáli otevřeně mluvit o svých pocitech, zkušenostech a názorech, bylo nutné je ubezpečit o anonymitě rozhovoru.

Začátek rozhovoru jsem vždy začala otázkou, která se netýkala práce ve věznici, snažila jsem se jí vybudovat uvolněnou atmosféru. Vzhledem k prostředí, ve kterém byly rozhovory prováděny, mi nebylo povoleno si do areálu věznice donést záznamové zařízení, tudíž jsem odpovědi zaznamenávala na papír psacími potřebami, na což jsem ještě před začátkem rozhovoru dotazovaného upozornila a požádala ho, ať tím nenechá vyvést z míry. Při rozhovoru s jedním vychovatelem nebyla překročena doba jedné hodiny a byl veden v čase, který nejméně kolidoval s časovým harmonogramem dne konkrétního vychovatele. Po skončení rozhovoru jsem vychovateli poděkovala a pokud mi nebylo z jeho odpovědi něco jasné, doptala jsem se ho. Rozhovory jsem ihned po opuštění věznice přepsala do elektronické podoby, abych je mohla později podrobit analýze.

2.3 Vyhodnocení dat

Vyhodnocování dat z probíhalo v několika krocích. Jak ve své kapitole knihy Pedagogický výzkum v pedagogických vědách uvádí Šedová, úkol výzkumníka nekončí sesbíráním dat, ty je nutné podrobit systematické analýze a interpretaci (Švaříček et al., 2007, s. 207).

Způsobů, jak analýzu dat provést, je několik. Za univerzální a efektivní způsob analýzy se považuje tzv. „otevřené kódování“. Kódování představuje operace, kterými data, která jsme získali, rozložíme a složíme novým způsobem. Při tomto kódování je nutné, abychom získaný text nejprve rozložili na jednotky, ty pojmenovali a poté s nimi pracovali dál. Jednotkou se rozumí slovo, věta, odstavec, které s ostatními částmi tvoří významový celek, klíčové téma. K nově vzniklé jednotce přidělíme nějaký kód. Kódem je slovo, nebo krátká fráze, která vystihuje konkrétní celek. V případě, že určitá jednotka reprezentuje více než jedno klíčové téma, označíme ji více kódy současně. Z kódů poté vytváříme kategorie, které opět pojmenujeme (Švaříček et al., 2007, 211–212, 221).

Nejprve jsem přepsané rozhovory sloučila do jednoho textového dokumentu, abych všechna data měla pohromadě. Sloučené rozhovory jsem poté vytiskla a několikrát pečlivě pročtla. Vzhledem ke stanoveným výzkumným otázkám jsem v přepsaných rozhovorech hledala významové celky, ty jsem si barevně označila a přiřadila k nim kódy.

Kódování jsem musela provést opakovaně, neboť jsem po prvním pokusu o otevřené kódování vytvořila přes sto kódů, což bylo vzhledem k šestnácti stranám přepsaných rozhovorů zbytečně moc. Důvodem bylo to, že jsem měla na začátku kódování obavy, abych nezvolila kódy velmi obecné, místo toho bylo výsledkem příliš mnoho detailních kódů. Tyto kódy jsem znovu pročtla a snažila se jejich sloučením vytvořit obecnější kódy. Následně jsem stejným způsobem vytvořila kódy z pozorování. Kódy z pozorování i z rozhovorů jsem poté sloučila a vytvořila z nich kategorie s ohledem na výzkumné otázky.

Šedová uvádí, že výzkumník může po otevřeném kódování použít několik dalších technik, které mu pomohou strukturovat hrubá data do výzkumné zprávy, jednou z nich může být technika „vyložení karet“, kdy výzkumník vzniklé kategorie pře- vypráví, názvy kategorií se poté stávají názvy jednotlivých kapitol (Švaříček et al., 2007, 226–227).

Vznik kódů a následných kapitol k jednotlivým výzkumným otázkám ukazují schémata na obrázcích 1, 2 a 3, která byla vytvořena na základě výše popsaného

otevřeného kódování. Kódů, které poté vedly k vytvoření kategorií, bylo mnohem více, avšak pro ilustraci jich je uvedeno jen několik. Kódy ve schématech se rozumí pojmy, které jsou napojeny na barevné kruhy, barevné kruhy reprezentují jednotlivé kategorie, které jsou zároveň názvy jednotlivých kapitol daných výzkumných otázek. Žlutým kruhem uprostřed, který je označen V1–V3 se rozumí výzkumná otázka 1–3.

Výzkumná otázka 1

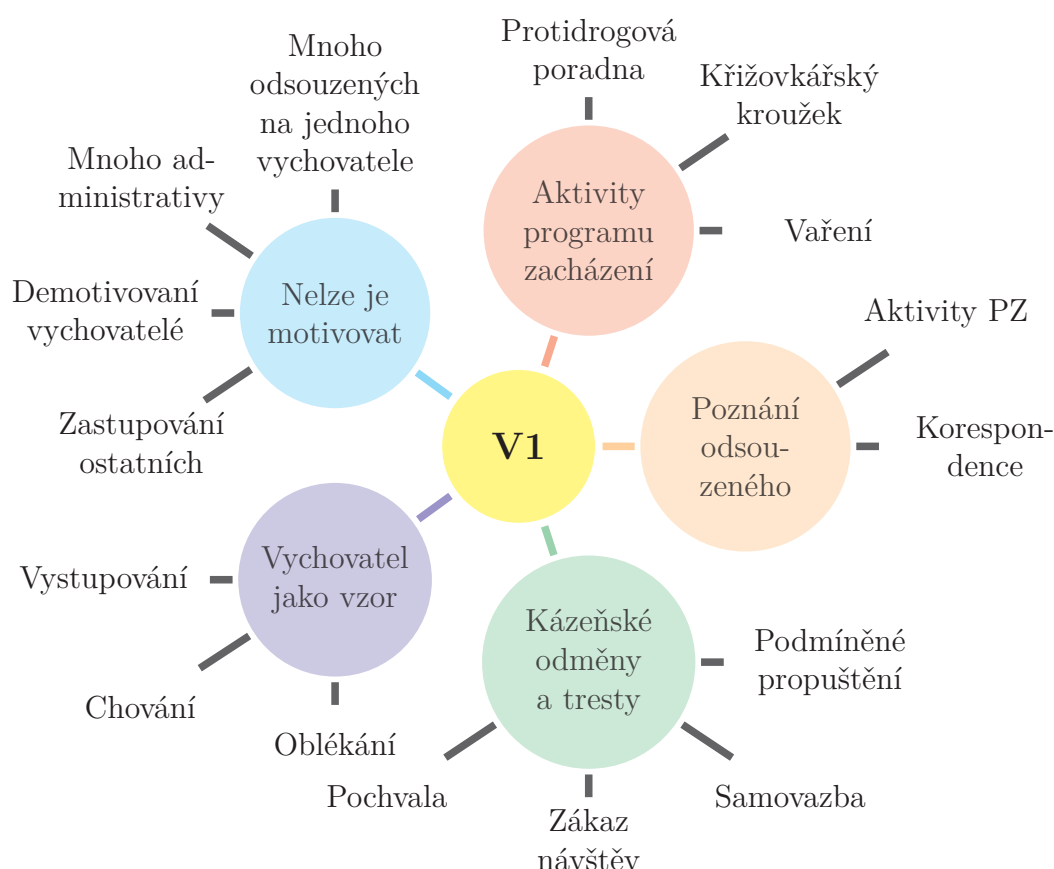
„Jak je možné motivovat a edukovat odsouzené k participaci na budoucí reintegraci po propuštění?“

Pokud byl pachateli trestného činu uložen trest odnětí svobody, předpokládá se, že na něj bude ve vězení působeno a že toto působení bude směřovat k tomu, aby se již v budoucnu takového jednání nedopustil.

Na možnosti motivování odsouzeného má vliv řada věcí. V první řadě je důležité poznání samotného odsouzeného, se kterým vychovatel pracuje.

Poznání odsouzeného – Pro poznání odsouzeného se vychovatel musí zaměřit na znalost jeho života před výkonem trestu, jeho rodinné zázemí, kriminální minulost a také prostředí, ve kterém se bude pravděpodobně po skončení trestu pohybovat. Tyto poznatky získá vychovatel z osobního spisu odsouzeného, zápisů specialistů, osobních pohovorů s odsouzeným a z jeho korespondence: *„Jednou z metod, jak odsouzeného poznat, je i to, jak píše korespondenci, jaká je jeho stylistika, jaká používá slova a podobně“*, *„musím ho poznávat a pozorovat, jak se chová ve skupině, jak se chová na aktivitách, jak se chová, když musí něco udělat“*. *„Hodně o odsouzeném poznám na aktivitě programu zacházení“*. Avšak na každého odsouzeného funguje něco jiného: *„Musím zjistit, co odsouzení chtějí a pak to na ně použít“*. *„Motivace odsouzeného je jedna věc, ale pokud oni sami nemají zájem, tak to je těžké“*. Poznání odsouzeného není nutné pouze k tomu, aby vychovatel odhalil správnou cestu, jak na něj působit, ale také k tomu, aby mohl podat pravdivý a ucelený obraz o odsouzeném příslušným orgánům, které rozhodují o jeho dalším osudu, jsou jimi například soudy, Policie ČR. Tento obraz podává vychovatel pomocí hodnocení odsouzeného (viz příloha K).

Aktivity programu zacházení – Jak by se dalo předpokládat, důležitým prvkem motivace je dobře nastavený program zacházení a jeho odpovídající plnění, ten pomáhá odsouzené motivovat, avšak v rozsahu, v jakém aktivity programu zacházení probíhají, nejsou dostatečným nástrojem: „*Hodina týdně nestačí*“, „*my chceme, aby se odsouzený změnil, ale je to dlouhodobý proces*“. A když už se odsouzený chce změnit, jeho snaha i snaha vychovatelů naráží na řadu překážek. V první řadě to může být, ač to zní paradoxně, samotné prostředí věznice. Odsouzený se zde setkává s méně či více narušenými spoluvězni a funguje v rámci vězeňského kolektivu, který má svá vlastní nepsaná pravidla. Tato pravidla mohou být a ve většině případů i jsou v rozporu se snažením výchovných pracovníků a s jejich cíli: „*Okolí mu to (odsouzenému) prostě nedovolí, především tedy spoluvězni*“. Záleží tak pak na samotném

Obrázek 1: Průběh otevřeného kódování výzkumné otázky 1

odsouzeném, zda se dokáže sám nebo s pomocí vychovatele negativním vlivům bránit, nebo zda rezignuje. Proto je nutné, aby vychovatel znal velmi dobře kolektiv jemu přidělených odsouzených a jeho práce nebyla jen formálním a rutinním plněním úkolů. I proto musí vychovatel vědět, na koho zaměřit svou pozornost a jakým způsobem na něho působit. Také nesmí zapomínat na možný tlak na odsouzeného z kolektivu, ve kterém je zařazen.

Nelze je motivovat – „*Tady není šance na změnu*“, „*skrz všechnu tu administrativu zde není čas na práci s odsouzenými*“, „*nemáme možnost poznat, jací jsou*“. Vychovatelé uvedli, že jejich práce je spíše administrativní, „*tady je tak 20 procent o nějaké výchově a vzdělávání, zbytek je administrativa*“, „*je to spíše pozice právního úředníka, odsouzené vychovávám sporadicky*“, „*my nevychováváme, nemáme na to čas*“, „*je těžké zkoordinovat papíry a všechnu tu administrativu s praxí*“. Z uvedených výroků je patrné, že vychovatelé nemají možnost odsouzeného poznat, popřípadě ho vhodně motivovat, ačkoliv je to důležité nejen pro jeho budoucí resocializaci, ale také kvůli hodnocení, které vychovatelé musí psát: „*Píšeme hodnocení na odsouzené každé tři měsíce, to hodnocení je limitující pro další výkon trestu odsouzeného*“, „*máme psát hodnocení, ale nemáme čas toho odsouzeného poznat*“, „*píšeme hodnocení na soud, je to obrovská odpovědnost, vždyť na nás závisí, zda se ten člověk ocitne zpět ve společnosti nebo ne*“. Problémem, kvůli kterému nelze odsouzené motivovat, je také množství odsouzených na jednoho vychovatele, „*musím zvládnout šedesát odsouzených a nedokážu motivovat všechny*“, „*kvůli nedostatku vychovatelů mívám někdy i sto odsouzených*“. Mimo to se vychovatelé musí vypořádat i s tím, že se nemohou věnovat pouze své práci, svým odsouzeným, kvůli častému zastupování vychovatelů z dalších oddílů a kvůli výkonům činností dozorců: „*Na aktivitu programu zacházení si musím odsouzené navádět sám, je zde nedostatek dozorců, tak to musíme dělat my, to zabere i třicet minut*“. Dalším důvodem, proč nelze odsouzené motivovat, je fakt, že sami vychovatelé jsou demotivovaní, „*nevidíme výsledky své práce*“.

Možností, jak by se dali motivovat odsouzení, jsou kázeňské odměny a tresty, ačkoliv je otázkou, zda je toto nejvhodnější způsob.

Kázeňské odměny a tresty – Každý vychovatel se snaží odsouzenému vysvětlit,

že dodržování stanoveného režimu je mu ku prospěchu a to z několika důvodů. Řada odsouzených má problémy s respektováním autorit a to i v civilním životě. Získání schopnosti respektovat autority odsouzenému pomůže nejen v civilním životě, ale také ve věznici. Vychovatel se pak snaží motivovat odsouzeného. Vychovatel má ohledně kázeňských pravomocí pouze omezené možnosti. Může udělovat odměny a tresty pouze do určité výše, pokud je potřeba vyšší forma odměny, či trestu, musí se zapojit ostatní odborní zaměstnanci, kteří mají vyšší kompetence. Avšak vychovatel může prostřednictvím těchto kázeňských prostředků na odsouzené působit. „*Pro ně je největší motivací přerušení výkonu trestu a návštěvy mimo věznici*“, odsouzeného může vychovatel motivovat právě zdůrazněním pozitivního přístupu k výkonu trestu s možností vytvoření si podmínek pro podmíněné propuštění a tím umožnění návratu k rodině a větší šance k návratu do normálního života. Kladné vyřízení jeho žádosti o podmíněné propuštění je pak pro odsouzeného určitým závazkem, aby se řádně choval a nemusel se vrátit do věznice a absolvovat zbytek prominutého trestu. „*Vychovatel je tady od toho, aby odsouzenému vysvětlil, jaké jsou jeho možnosti*“. V neposlední řadě je také možná i citlivá spolupráce s rodinnými příslušníky odsouzeného.

Vychovatel jako vzor – Předpokladem úspěšné motivace je i profesionální přístup ze strany vychovatele. Vychovatel je pro odsouzeného jakýmsi vzorem, především jeho vystupování, oblékání a chování, jak už k odsouzeným samotným, tak také mezi vychovateli a vychovatelem a ostatními zaměstnanci VS ČR. „*Vychovatel by se měl chovat tak, aby byl pro vězně jakýmsi vzorem, měl by jim jít příkladem, když ho trestá za kouření, neměl by sám kouřit, nebo když po nich vyžaduje pořádek, nemůže sám mít v kanceláři pět centimetrů prachu*“. Odsouzený musí vnímat motivování ze strany vychovatele jako činnost myšlenou opravdově a musí se s ní ztotožnit. Vychovatel by také neměl dát najevo negativní pohled na odsouzeného, když se hned nepodaří ho pozitivně motivovat. Za důležitý aspekt, jak motivovat odsouzené se dá také považovat samotná motivace vychovatele, ten musí být přesvědčen o potřebě výchovného působení na odsouzené. „*Vychovatel musí být motivovaný*“. S tímto posledním výrokiem nezbyvá než souhlasit. Avšak domnívám se, že ne všichni vy-

chovatelé motivováni jsou, „*vychovatelé tu jsou demotivováni, nevidíme výsledky své práce*“, „*myslel jsem si, že je to práce s lidmi, ale na to tady není čas*“, bohužel nejsou ani motivováni finančním ohodnocením, „*plat odpovídá spíše skladníkovi*“, „*na to, jak tady působí stres, můžou z toho být až zdravotní problémy, tak nejsme dostatečně ohodnoceni*“. Nutno podotknout, že většina vychovatelů si nevybrala práci vychovatele ve věznici jako svou životní cestu, o které snila již od dětských let, „*nebyl to můj sen, ale řekl jsem si, proč to nezkusit*“, „*ztratil jsem předchozí zaměstnání a tady jsem si finančně polepšil*“. Jak je z uvedeného patrné, vychovatelé se s touto pozicí spíše smířili. Vychovatel by se tedy měl chovat tak, aby se pro odsouzené stal vzorem a byl pro ně autoritou, ale také je nutné, aby si své případné neúspěchy nebral jako své selhání. „*Vychovatel musí být silná osobnost, autorita, musí být nad věcí, aby ho to tady nesešlo*“. „*Pokud sem někdo přijde s tím, že je (odsouzené) spasí, tak je do půl roku pryč, je důležité zachovat si odstup*“.

Výzkumná otázka 2

„*Jak si vychovatelé ověřují, že získávají důvěru a vliv na zodpovědnější chování odsouzených během jejich výkonu trestu odnětí svobody?*“

Na tuto výzkumnou otázku nebylo tzv. otevřené kódování dostačující, neboť pomocí něho vznikly pouze dvě kategorie.

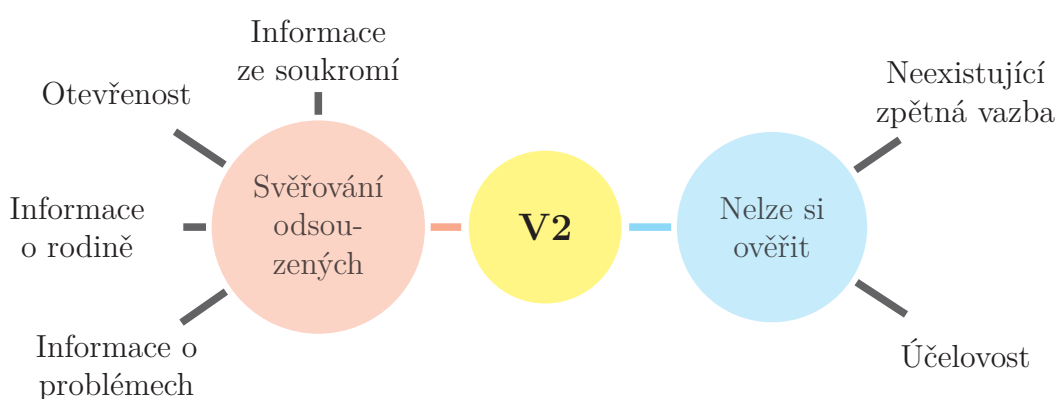
Důvěra odsouzeného k vychovateli je základní podmínkou úspěšné práce s odsouzenými. Jestli vychovatel důvěru nezíská, je jeho práce spíše formálního rázu a nemůže očekávat výsledky v pozitivním ovlivňování odsouzeného.

Získání důvěry ve vězeňském prostředí je velmi složité. Svou roli samozřejmě hraje sama osobnost vychovatele. Jestliže se jedná o člověka, který má opravdový zájem odsouzenému pomoci a má dostatek zkušeností, jak to udělat, je cesta k získání důvěry odsouzeného snadnější. V žádném případě neuspěje člověk povrchní, povýšený nebo člověk snadno podléhající negativním emocím.

Nejdříve je však nutné odsouzeného velmi dobře poznat a při získávání důvěry pak postupovat velice obezřetně. Někdy může špatný přístup vyvolat u odsouzeného pocit, že může s vychovatelem manipulovat a obecně se dá říci, že metody mani-

pulace svého okolí většina odsouzených ovládá mistrně. Také podbízání se ze strany vychovatele není na místě, neboť to může vyvolat u odsouzeného pocit, že se jedná o slabost na straně vychovatele. Se získáním důvěry by vychovatel neměl pospíchat, vždyť získávání důvěry je proces, který potřebuje svůj čas.

Svěřování odsouzených – za získání důvěry odsouzených lze považovat moment, kdy odsouzený za svým vychovatelem přijde s problémem, který potřebuje vyřešit. Za vliv vychovatele na zodpovědnější chování odsouzeného je možné považovat případ, když odsouzený něco požaduje, ale místo toho, aby si to opatřil sám způsobem, který zajisté není v souladu s vnitřním řádem věznice, zajde za svým vychovatelem, se kterým se poradí, i když je zde možnost, že odejde s nepořízenou. Ačkoliv je takových případů pomálu, je to určitá pozitivní zpětná vazba pro vychovatele. Zda odsouzený najde ke svému vychovateli cestu, záleží na několika faktorech. Jedním z nich, který byl popsán výše, je chování, vystupování a jednání vychovatele. Také je důležité, aby vychovatel na takovéto jednání odsouzeného vhodně reagoval, aby došlo k upevnění vhodných změn v jeho chování. Dalším signálem získání důvěry bývá větší otevřenost odsouzeného vůči vychovateli ve věcech týkajících se jeho soukromí. Ať už je to větší informovanost o soukromém životě odsouzeného, tak i případná žádost o pomoc při řešení i těch nejintimnějších problémů. „*Dost informací z nich dostanete, když jste s nimi na aktivitě, tam se kolikrát rozmluví,*

Obrázek 2: Průběh otevřeného kódování výzkumné otázky 2

svěří se“, „na aktivitě má jiný režim, odpočine si tam a vypovídá se“.

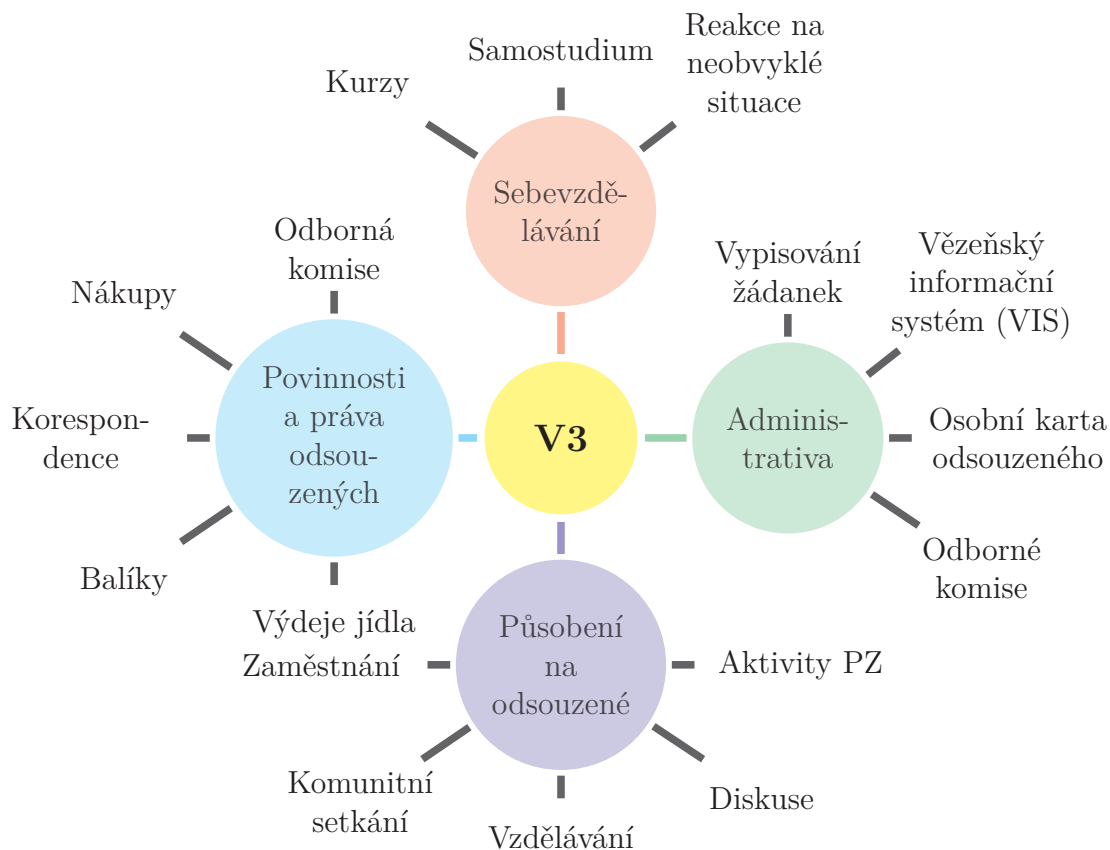
Odsouzený potřebuje ve věznici někoho, na koho se s takovými problémy může obrátit, případně požádat o radu nebo zprostředkování řešení. „*J sme pro odsouzené článkem v kontaktu se světem*“. Většina odsouzených nejsou lidé s negativními postoji k životu, i když se řada z nich tak tváří. Věznice je pak místem, kde mají velmi zúžený prostor k řešení jak svých závažných problémů, tak i maličností a vychovatel je často jediný, kdo jim může pomoci. Také uznání vlastní chyby odsouzeným a snaha o její nápravu může být i otázkou důvěry. Každý ví, jak je to složité přiznat před druhým vlastní chybu, a ve vězeňském prostředí je to obzvlášť těžké.

Nelze si ověřit – Z výzkumu vyplynulo, že sami vychovatelé si nejsou jisti, zda to, jak se odsouzení chovají během výkonu trestu, souvisí s tím, že je ovlivnili oni a že k nim mají důvěru. „*Ono jim nic jiného nezbyvá, v těchto daných podmínkách tady máme největší moc*“. „*Tady chybí zpětná vazba, odsouzení se chovají slušně, protože musí*“. Vychovatelé si mohou tuto skutečnost ověřit pomocí toho, zda odsouzení plní program zacházení, či nikoliv a kolik mají pochval, či trestů, avšak ani to není dostatečným ověřením. „*Odsouzení plní program zacházení, protože se to po nich vyžaduje*“, „*je to směnný obchod, oni plní program zacházení, protože za to budou mít kladné body, je to spíše pro jejich zábavu a vyplnění volného času*“. „*Pokud se někdo chová slušně, je to účelové, ale nevypovídá to o tom, že se tak budou chovat venku*“, „*Jednou za tři měsíce se program zacházení vyhodnocuje, ale stejně to nikdo nechte*“, „*mám na aktivitě lidi, kteří ani nemají řidičák, ale mají zapsanou dopravní výchovu v programu zacházení*“, „*navíc se dokážou soustředit maximálně 30 minut*“.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, ověřování si získání důvěry je velice obtížné, můžeme říci, že až nemožné. Takových případů, kdy odsouzený projeví svému vychovateli důvěru, je minimum. Spíše je jejich chování účelové a je založeno na principu „něco za něco“, stává se z nich často „vzorný vězeň“, což ale bývá důsledek takzvané prizonizace, než výsledek vlivu vychovatele.

Výzkumná otázka 3

„Co obnáší pracovní den vychovatele?“

Obrázek 3: Průběh otevřeného kódování výzkumné otázky 3

Sebevzdělávání – Ačkoliv jsou vychovatelé ve věznicích kvalifikačně velmi dobře vybaveni, i přesto se může stát, že jsou v situaci, ve které jim potřebné znalosti chybí. Může tomu tak například být při vedení aktivity programu zacházení. Ty jsou vychovatelům většinou přidělovány a to bez ohledu na jejich vztah k dané aktivitě. Je potom jasné, že se občas vychovatelé mohou dostat do situace, kterou musí nějakým způsobem vyřešit, musí se na danou aktivitu sami připravit a to buď doma ve svém volném čase samostudiem nebo navštěvováním nějakých kurzů. „Minule jsem měl v aktivitě téma bezpečné braní drog, měl jsem jim vysvětlit, jak brát bezpečně, ale jak? Já jsem v životě drogy nebral“. „Vedu keramiku, tak jsem

absolvovala kurz keramiky, abych se naučila, jak s hlínou pracovat“. Vychovatel se neustále každý den sebevzdělává, ačkoli se může zdát, že každý den ve věznici je stejný, není tomu tak. Vždy může nastat situace, která se ještě neobjevila a na kterou musí vychovatel pružně reagovat a pokud možno ji vyřešit sám a správně. Přesto, že vychovatelé za svou kariéru zažili ledasco, je každý nový odsouzený vždy jedinečný, má rozdílné požadavky, myšlení, pohled na svět. Samozřejmě, vychovatel není ve věznici sám, má za sebou tým odborníků, ale musí se co nejdříve naučit, jak na takovéto situace reagovat, neboť všichni ostatní vychovatelé a odborníci v týmu mají svou práci a není možné, aby vychovatel s každou neobvyklou situací chodil pro pomoc za ostatními.

Naplnování povinností a práv odsouzených – Většinu pracovního dne tvoří práce pro odsouzené. Na oddíle mají odsouzení schránku, kam mohou vhadzovat veškeré své požadavky, tuto schránku pak vychovatel vybere a požadavky řeší: *„Vhazují tam různé žádanky a dokumenty, co potřebují vyřídit, jsou tam požadavky od pohovorů s panem ředitelem po opravu vodovodního kohoutku“* (viz příloha L). Vychovatel dále řeší návštěvu odsouzeného, pokud na ni má nárok: *„Odsouzený si požádá o termín návštěvy, já to musím zaevidovat do VISu, kam uvedu jméno návštěvy, den a hodinu, tuto povolenku o návštěvě pak vytisknu a odsouzený ji pošle domů, na základě této povolenky je pak návštěva vpuštěna do areálu“.* *„Vychovatel chodí s odsouzeným vyzvedávat balíčky, chodí s ním do skladu a podobně, odsouzený totiž nesmí nikam sám, tak chodí buď dozorci, nebo vychovatelé“.* Mimo jiné vyřizují vychovatelé žádosti a stížnosti odsouzených, kontrolují korespondenci, kterou jim poté předávají. *„Dvakrát týdně mají odsouzení nárok na nákupy, tam je musím doprovodit“.* *„Tady je člověk neustále v pohybu“*, vychovatel chodí kontrolovat výdej jídla, dobíjí kredit, aby mohli odsouzení uskutečňovat telefonické hovory, připravují podklady do odborné komise.

Působení na odsouzené – ačkoli na samotné působení na odsouzené nezbývá kvůli množství odsouzených na jednoho vychovatele a také kvůli množství administrativy moc času. Přeci jen je to činnost, kterou vychovatel alespoň v rámci aktivit programu zacházení dělá, *„vedeme dvě aktivity týdně, tam jsme s odsouzenými“.* Pokud je

možnost, věnuje se vychovatel odsouzeným i mimo tyto aktivity, „vedu s odsouzenými neformální diskuse, probírám s nimi jejich životy, názory, to mi pomáhá, abych je lépe poznal“. Vychovatel také působí na odsouzené v rámci extramurálních aktivit, kdy je na základě schválení odborné komise odsouzenému povoleno zúčastnit se aktivity mimo věznici. Tato aktivita bývá celodenní a vychovatel, který je zde s omezeným počtem odsouzených, má tak více času působit na konkrétního odsouzeného.

Administrativa – Jak z výzkumu vyplynulo, administrativa je hlavní náplní práce vychovatele ve věznici, „toho papírování tady“, „vše musíme zapisovat do VISu a ještě do osobní karty, vše se dubluje, navíc to vede k tomu, že je jednodušší udělat chybu“. Administrativa se váže ke každému jejich úkonu, i když vedou aktivitu programu zacházení, při které přímo působí na odsouzeného, je to opět spojeno s administrativou, „před samotným začátkem aktivity musíme mít vyhotovený projekt, ten musí schválit vedení“ (viz příloha M), „při aktivitě programu zacházení musíme vést evidenci docházky a ještě zapsat obsah aktivity do VISu“ (viz příloha N). „Tady je základ papír a zase papír“. Pokud jde o kázeňské řízení je vychovatel povinen podat vyčerpávající „hlášení“ o skutku, který vedl k udělení kázeňské odměny, či trestu (viz příloha O). Pokud jde o kázeňský trest, může se odsouzený proti trestu odvolat, z čehož plyne další papírování. Nemluvě o tom, že samotné vedení kázeňského řízení považují sami vychovatelé za něco, na co nejsou dostatečně vybaveni vzděláním: „Odměny a tresty, to je takový malý právní akt, ale na to nemám vzdělání“. Mimo to vychovatel vyplňuje hodnocení odsouzeného pro soudy, Policii ČR a také vyhodnocuje programy zacházení (viz příloha P), z čehož je zřejmé, že administrativa zabírá podstatnou část vychovatelovy pracovní doby.

Jak je z uvedeného patrné, pracovní den vychovatele obsahuje především řešení administrativních úkonů spojených se „službami“ pro odsouzené.

2.4 Diskuse

Lidé, kteří nemají s prostředím věznice zkušenosti, by si pravděpodobně řekli to, co každý jiný – vychovatel ve věznici vychovává odsouzené tím, že na ně výchovně

působí, snaží se je převychovat a poté je „vypustit“ zase zpět do společnosti. Vychovatel je člověk, který působí na odsouzené, dává jim druhou šanci zapojit se do normálního života ve společnosti. Ale je tomu skutečně tak?

Jak z provedeného výzkumu vyplývá, tento pohled lze považovat za dosti zkreslený. Sami vychovatelé si posteskli, že s vychováváním nemá jejich profese nic společného. Otázkou zůstává, proč tomu tak je. Je tomu skutečně kvůli velkému počtu odsouzených, který má jeden vychovatel na starosti? Všichni vychovatelé se shodli na faktu, že mají na starosti více odsouzených, než jsou schopni časově zvládnout. Každý, kdo alespoň někdy ve svém životě vedl nějakou skupinu, ať už je to skupina dětí ve školce, skupina seniorů, nebo skupina pracovníků, mi dá jistě za pravdu, že není možné vést takto početnou skupinu v pracovní době, která trvá osm a půl hodiny denně. A to v případě vychovatele ve věznici není jen o vedení, ale především o výchovném působení.

Však si tento fakt můžeme ověřit jednoduchým výpočtem. Vychovatel, který má jako každý jiný zaměstnanec ze zákona právo na půlhodinovou přestávku, která slouží na jídlo a oddech (Zákon č. 262/2006 Sb., § 88), pracuje osm hodin denně, to znamená, že má 480 minut na to, aby působil v průměru na 50 odsouzených. Snadným matematickým výpočtem lze zjistit, že každý vychovatel má zhruba 9 minut denně na jednoho odsouzeného. Musím souhlasit s oslovenými vychovateli, že řešením by bylo snížení počtu odsouzených na jednoho vychovatele, souhlasím s nimi také v tom, že za ideální počet odsouzených na jednoho vychovatele se dá považovat 15 až 20 odsouzených: *„Tak 20 by bylo ideální, abychom s nimi alespoň něco stihli“*. Celý fakt výchovného působení na odsouzené komplikuje také to, že 55 procent odsouzených je zaměstnáno, nebo se vzdělávají, v praxi to znamená, že na oddíle se svým vychovatelem mnohdy nejsou a když se vrátí z práce, či ze školy, vychovatel nemá ihned možnost se jim věnovat, protože má mnoho dalších povinností.

Mimo jiné se musí vypořádat s množstvím administrativy, kterou vychovatelé považují za největší překážku ve výchovném působení na odsouzené. Z vyhodnocení dat vyplývá, že vyplňování administrativy je hlavním problémem, *„tolik formulářů*

a zbytečných, kolik musíme vyplňovat, znemožňuje naši práci“. Je zde však nějaké možné řešení? Vždyť prostředí věznice je místem, kde se sami vychovatelé musí bránit proti případným nařčením ze strany odsouzeného, v tom jim pomáhá to, že na každý úkon je formulář, který odsouzený musí podepsat. Z tohoto hlediska můžeme na administrativu pohlížet jako na jakýsi nástroj, který vychovatele chrání. Přesto musím dát za pravdu všem vychovatelům, neboť na samotnou výchovnou práci opravdu poté čas nezbývá.

Řešením by mohlo být zřízení samostatné pracovní pozice administrativního pracovníka pro odsouzené, který by vyřizoval všechnu administrativu, psal posudky na odsouzené na základě výpovědí vychovatelů, které by konečně získaly nějakou hodnotu, neboť za každou takovou výpověď, či tvrzením by byla skutečná výchovná práce vychovatele s odsouzeným.

Také se domnívám, že by bylo vhodné, pokud by se zapracovalo na větší motivaci vychovatelů prostřednictvím finančního ohodnocení. Vždyť nástupní plat vychovatele bez praxe, a to včetně zvláštního příplatku, se pohybuje okolo necelých dvaceti čtyř tisíc hrubého a to u nejvyšší 10. platové třídy. To se mi vzhledem k faktorům, kterým vychovatel musí každodenně čelit, zdá nedostatečné.

Stačí si jen znovu představit nepřívětivé prostředí, ve kterém vychovatel tráví minimálně osm hodin denně. Také je nutné se zamyslet nad klienty tohoto zařízení, kterými jsou lidé, kteří se dopustili různých typů protiprávního jednání. Někdo sice může namítnout, že se většina odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody snaží chovat tak, aby pokud možno neměli žádné problémy, s čímž souhlasím, avšak je nutno podotknout, že najdou se i jedinci, kteří se proti stanovenému režimu bouří a využívají k tomu například psaní stížností na svého vychovatele, které sice ve většině případů nejsou pravdivé, avšak jejich prošetření musí být provedeno, což zajisté pro samotného vychovatele není nic příjemného. I proto musí být vychovatel stále ve střehu, aby se nedopustil porušení předpisů, byť i z nedbalosti nebo neznalosti.

Mimo to musí být vychovatel také velmi dobře teoreticky vybaven. Je třeba říci, že odsouzený má mnoho času si vychovatele otestovat, poznat v čem jsou jeho slabiny a v případě, že takovou slabinu najde, dokáže ji velmi dobře využít. Podceňovat

nelze ani skutečnost, že odsouzení mohou být nositeli různých chorob, o kterých se vychovatel z důvodu zachování lékařského tajemství oficiálně nedozví.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že práce vychovatele je opravdu náročná a vychovatel musí čelit řadě faktorů. Domnívám se, že všechny tyto faktory by měly být brány v potaz při finančním ohodnocování vychovatelů Vězeňské služby ČR.

Co se chování odsouzených týče, nedomnívám se, že jejich „dobré“ chování je projevem vlivu vězeňského systému, ale je to často účelové chování, které je typickým znakem prizonizace. Tu můžeme chápat jako adaptaci odsouzeného na podmínky života ve vězení (Sochůrek, 2007a, s. 10). Naštěstí, jak z výpovědí vychovatelů vyplývá, si tento fakt uvědomují a nedomnívají se, že za „hodným vězněm“ je výsledek jejich práce.

Jak je u uvedeného zřejmé, v tomto prostředí je možnost syndromu vyhoření mnohem vyšší, než v jiných profesích. Ve vězení často vychovatelé nevidí výsledky své práce a pokud ano, tak za velmi dlouhou dobu.

Tento fakt byl zřejmý i při mém působení na aktivitě programu zacházení, kdy jsem měla na aktivitě v průměru deset odsouzených, kteří se sice snažili naučit se základy anglického jazyka, avšak nedomnívám se, že s úspěchem. Po tomto tvrzení je určitě na místě otázka ohledně mnou zvolených témat a metod výuky, avšak domnívám se, že jsem se na aktivitu připravovala dostatečně, reagovala jsem na potřeby jednotlivců i skupiny, dokázala jsem vycítit náladu ve skupině a podle toho pružně reagovat. Musím i podotknout, že se odsouzení opravdu snažili, vždy vypracovali mnou zadaný úkol, avšak i po několika hodinách výuky anglického jazyka pro ně bylo neuvěřitelně složité i prosté časování slovesa být. Pokud se pak toto vychovateli stává často, je jasné, že se u něj pocit z dobře vykonané práce nedostavuje.

Určitým zklamáním pak pro vychovatele jistě je i situace, kdy se odsouzený, který byl propuštěn, znovu do vězení vrátí. Frustrace z této práce nepochybně může vést až k takzvanému syndromu vyhoření, kterým se rozumí emocionální únava z toho, že posláním zaměstnance nepřineslo požadované výsledky, tito jedinci ztrácí chuť aktivně se zapojovat do pracovního kolektivu, jsou unaveni a mohou být podrážděni, či dokonce agresivní (Mařádek, 2005, s. 122).

Co se zvolených metod kvalitativního výzkumu týče, domnívám se, že jsem vzhledem k prostředí a časovým možnostem vybraných vychovatelů zvolila metody vhodné. Avšak si myslím, že by bylo zajímavé, kdybych ke strukturovanému rozhovoru s jednotlivými vychovateli ještě přidala skupinový rozhovor, neboť jak jsem uvedla výše, nebylo výjimkou, že se do rozhovoru zapojovali kolegové dotazovaného vychovatele, kteří ale na můj dotaz ohledně zapojení se do výzkumného vzorku reagovali odmítavě. Domnívám se tedy, že i ostatní vychovatelé měli co říci a skupinové interview by je zbavilo studu a obav, které mohly plynout z klasického rozhovoru.

Co se poznatků z terénu týče, byly moje terénní poznatky ze začátku spíše pouze popisné, což přisuzuji mé nezkušenosti s touto metodou kvalitativního výzkumu a také tomu, že prostředí věznice pro mě bylo relativně nové. Sice jsem se ve věznici již v minulosti ocitla, ale pouze na velmi omezenou dobu. Přesto, že to tak na první pohled nemusí vypadat, je prostředí věznice velmi bohatým prostředím pro výzkumníka a v prvních návštěvách jsem nevěděla, co pozorovat dřív. Po čase jsem si na prostředí zvykla a byla jsem schopna se soustředit na pozorování s ohledem na výzkumné otázky. Záznamy z terénu se dle mého názoru později staly mnohem hlubší, i když výrazného popisného prvku jsem se nevyvarovala nikdy.

Od samotných vychovatelů jsem také dostala několik písemných materiálů, které oni vytvořili, tudíž by se ještě pro zvýšení validity výzkumu mohly analyzovat produkty těchto vychovatelů. Gavora (Gavora, 2010, s. 209) uvádí, že mezi písemné materiály patří texty, které vytvořily zkoumané osoby. Tyto písemné materiály, kterými jsou hodnocení odsouzeného, udělení kázeňské odměny, či trestu a podobně, jsou přílohou této diplomové práce, avšak nejsou analyzovány.

2.5 Shrnutí

Úloha vychovatelů byla posuzována ve dvou věznicích pro výkon trestu odnětí svobody pomocí nestrukturovaného pozorování a strukturovaných rozhovorů s vybranými vychovateli. Obě věznice jsou profilovány jako typ věznice s ostrahou.

Pomocí otevřeného kódování získaných dat vyplynulo na výzkumné otázky ně-

kolik odpovědí. V první řadě z výzkumu vyplynulo, že pro vychovatele, který má na starosti několik desítek odsouzených, je nejdůležitější je nejprve poznat, aby na ně mohl vhodným způsobem výchovně působit. K tomu zpravidla slouží aktivity programu zacházení, které odsouzení musejí navštěvovat, avšak tyto aktivity jsou pouze v rozsahu devadesáti až stodvaceti minut týdně, což není k poznání jakékoliv osobnosti dostačující a to obzvlášť platí, pokud jde o odsouzené, kteří mají zkušenosti s přetvářkou a manipulací, tudíž se jejich „pravá tvář“ na aktivitách projevit nemůže. Z tohoto důvodu je nutné, aby vychovatel spoléhal především na své pozorování odsouzeného na oddíle a na svou intuici. K poznání mu také slouží extramurální aktivity, kde se odsouzený ocitne mimo věznici a jeho chování se může opět změnit. Dalším nástrojem, jak může vychovatel své odsouzené poznat, je z jejich korespondence. Z četnosti dopisů a výraziva v nich užívaných, může zkušený vychovatel leccos vyčíst. O odsouzeném také dost vypoví jeho osobní karta, ve které vychovatel najde potřebné informace o předchozím způsobu jeho života, z jakého sociálního prostředí pochází, tudíž do jakého se v případě propuštění z výkonu trestu odnětí svobody bude vracet.

Avšak i přes poznání odsouzeného, které mnohdy není zdaleka úplné, je nejdůležitější uvědomit si fakt, že pokud se sami odsouzení nechtějí změnit, ani nejvhodněji postavený program zacházení to nezmění a pokud se již odsouzený pro změnu rozhodne, což se stává ojediněle, není mu to většinou ostatními odsouzenými dovoleno a nezdědka se stává terčem okolí.

Kvůli nedostatku času, který vychovatelé pocítují především z důvodu velkého množství administrativy, kterou musí za svůj pracovní den stihnout vyřídit a také kvůli vysokému počtu odsouzených na jednoho vychovatele, je téměř nemožné odsouzené edukovat a motivovat. Pokud vychovatelé odsouzené motivovat chtějí, používají k tomu nejjednodušší způsob a to systém odměn a trestů.

Aby vychovatelé mohli na odsouzené vhodně působit, je nutné, aby si u nich získali důvěru. Pokud se tak stalo či nikoliv si bohužel nemohou ve většině případů sami vychovatelé ověřit, neboť pokud si odsouzený plní své povinnosti a chová se slušně, nemusí to být nutně tím, že si vychovatel získal jejich důvěru, ale zpravidla

je to systémem, který je nastaven tak, že pokud se odsouzení budou chovat slušně, budou mít kladné body, které potřebují k případnému podmíněnému propuštění.

Vychovatel musí během své pracovní doby stihnout velké množství úkonů, do kterých lze zahrnout uspokojování práv odsouzených, dohlížení na plnění jejich povinností, působení na odsouzené pomocí komunitních setkání, aktivit programu zacházení, kontroly odsouzených na oddíle. K tomu všemu je povinen vyplňovat enormní množství administrativy, kvůli které nemá dostatek času na výchovné působení.

Mimo jiné se od vychovatele vyžaduje vysoká odbornost a to v řadě oborů. Můžeme bez nadsázky říci, že musí být schopen řešit problémy odsouzených z oblasti práva, pedagogiky, psychologie. I když na jejich řešení není sám, je zde řada specialistů, kteří na řešení problémů vězňů také participují, je vychovatel vždy první osobou, na kterou se odsouzení obracejí a je na něm, jak problém bude řešen, z tohoto důvodu se vychovatel ve věznici musí neustále sebevzdělávat.

Aby vychovatel mohl na odsouzeného působit, musí jim jít sám příkladem a dodržovat to, co chce po odsouzených. Z výsledků provedeného šetření je zřejmé, že práce vychovatele vyžaduje na jedné straně obrovskou míru empatie, na straně druhé také náležitý odstup od vězněných osob. Když si uvědomíme, že vychovatel mající ve své „výchovné péči“ zhruba 50 odsouzených a je s nimi prakticky po celou dobu pobytu ve vězení, jde opravdu o velkou psychickou zátěž.

3 Závěr

Předložená práce se zabývá úlohou vychovatele v současném systému zacházení s odsouzenými osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Ta byla charakterizována na základě literatury, internetových zdrojů, platného znění příslušných zákonů a interních předpisů a výsledek rešerše je obsažen v teoretické části této práce. V této části jsou také vysvětleny základní pojmy a pravidla, a je jakýmsi úvodem do části praktické. V té byly zjišťovány reálné profesní činnosti vychovatele ve věznici, k čemuž byly využity metody kvalitativního výzkumu, a to strukturovaných rozhovorů s vybranými vychovateli VS ČR a nestrukturovaného pozorování, které probíhalo ve třech etapách po dobu několika měsíců.

Mimo to práce obsahuje podrobný popis úkonů, které jsou nutné před započítím výzkumu v takovémto specifickém prostředí, jakým věznice zajisté je. Dále je zde popsán samotný vstup do střežené části věznice, výběr výzkumného vzorku a faktory, které na vychovatele ve věznici působí.

Ze samotného názvu pracovní pozice by se dalo předpokládat, že vychovatel bude odsouzené vychovávat, to znamená, že na ně bude působit, aby se znovu stali členy společnosti a jejich antisociální chování se již v budoucnu neopakovalo. Avšak jak z výzkumu vyplynulo, obsah práce díky své rozmanitosti, velkému množství úkonů, často i provádění činností za další zaměstnance, a zejména velkému množství administrativy, často prováděné duplicitně, vychovatele odvádí od možnosti více se věnovat vlastnímu ovlivňování odsouzených na jejich cestě k řádnému životu.

Řešením by nepochybně bylo, kdyby ve věznicích byla zřízena pozice jakéhosi administrativního pracovníka, který by byl k dispozici vychovatelům na oddíle. To by zajisté vyřešilo hlavní problémy s nedostatkem času, který plyne právě z enorm-

ního množství administrativy, která vychovatele trápí. Vychovatelé by díky tomuto opatření měli:

- možnost lépe poznat „své“ odsouzené,
- více času na ně působit,
- vyplňovat hodnocení programu zacházení, které by díky tomuto získalo na přesnosti.

Společnost by si měla práce vychovatelů více vážit a dokázat je i lépe finančně ocenit. Vždyť jde o práci velice zodpovědnou, odbornou a psychicky namáhavou, navíc s lidmi, jejichž chování není slučitelné s normami společnosti, vychovatel pak v tomto prostředí s těmito lidmi tráví více než 40 hodin týdně a čelí mnoha dalším faktorům, jenž byly uvedeny výše. Lepším finančním ohodnocením za vykonávanou práci by také byli vychovatelé více motivováni a mohl by dokonce nastat i příliv nových zájemců o tuto pozici. Tím by došlo ke zvýšení počtu vychovatelů a logicky ke snížení počtu odsouzených na jednoho vychovatele, což by jim jistě umožnilo více se soustředit na „své“ odsouzené.

Co se dalšího výzkumu v této oblasti týče, domnívám se, že by bylo vhodné, aby dostala prostor i druhá strana, tedy odsouzení. Ti mohou úlohu vychovatele ve věznici vnímat jinak. Myslím si tedy, že pokud by se nějaký výzkumník znovu na toto téma zaměřil, bylo by přínosné, kdyby provedl kvantitativní dotazníkové šetření mezi odsouzenými. Tím by objasnění úlohy vychovatele ve věznici získalo na objektivitě.

Bibliografie

Zákony, vyhlášky a nařízení

Nařízení generálního ředitele č. 55/2010 Sb., o vzdělávání ve Vězeňské službě České republiky, 2010.

Nařízení generálního ředitele č. 68/2013 Sb., o činnosti výstupních oddělení, 2013.

Nařízení generálního ředitele č. 5/2016 Sb., o zaměstnancích a příslušnících Vězeňské služby České republiky zabezpečujících výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence, 2016.

Nařízení generálního ředitele č. 11/2017 Sb., o psychologickém posuzování osobnostní způsobilosti uchazečů, příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby České republiky, 2017.

Nařízení generálního ředitele č. 35/2017 Sb., o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, 2017.

Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 117, s. 3638–3652. ISSN 1211-1244.

Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 36, s. 1122–1136.

Vyhláška č. 245/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 197/1996 Sb., kterou se vydává zkušební řád pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky (advokátní zkušební řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 82, s. 3933.

- Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 110, s. 7568–7586.
- Vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 168, s. 9518–9519. ISSN 1211-1244.
- Vyhláška č. 279/2017 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 98, s. 3114–3118. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1961, částka 66, s. 513–544.
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 112, s. 3297–3302. ISSN 1210-0005.
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 74, s. 1579–1584.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 58, s. 3170–3187.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 79, s. 4030–4052.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10333–10345. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 262/2006 Sb., Zákon zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84, s. 3146–3241. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 354–461. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 20, s. 590–594. ISSN 1211-1244.

Ostatní zdroje

ČERNÍKOVÁ, Vratislava, 2008. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-138-0.

Evropská vězeňská pravidla: Doporučení Rec (2006) 2, 2006. *České vězeňství*. Roč. 2006, č. 1. ISSN 1213-9297.

GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

GOLD, R. L., 1958-03-01. Roles in Sociological Field Observations. *Social Forces*. Roč. 36, č. 3, s. 217–223. ISSN 0037-7732. Dostupné z DOI: 10.2307/2573808.

GUTHRIE, G., 2010. *Basic Research Methods: An Entry to Social Science Research*. SAGE Publications. ISBN 9788132105961. Dostupné také z: <https://books.google.cz/books?id=0ZaHAwAAQBAJ>.

HAMMERSLEY, Martyn.; ATKINSON, Paul, 1995. *Ethnography: principles in practice*. 2nd ed. New York: Routledge. ISBN 9780415086646.

HENDL, Jan, 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

JEDLIČKA, Richard, 2012. *Psychologie pedagogická*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická.

- JIRICKA, Vaclav; PODANA, Zuzana; PETRAS, Michal; HURKA, Jindrich, 2014. Prediction of Offending: SARPO – The Czech Tool for Assessment of Offenders' Criminogenic Risk and Needs. *Journal of Criminology*. Roč. 2014, s. 1–8. ISSN 2090-7753. Dostupné z DOI: 10.1155/2014/592341.
- MAŘÁDEK, Vladimír, 2003. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-704-2256-4.
- MAŘÁDEK, Vladimír, 2005. *Vězeňství*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 80-736-8002-5.
- PRAŠKO, Ján, 2003. *Poruchy osobnosti*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8737-X.
- SOCHŮREK, Jan, 2007a. *Kapitoly z penologie: Negativní jevy ve vězení*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-204-3.
- SOCHŮREK, Jan, 2007b. *Úvod do penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-287-6.
- ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VS ČR, 2018a. Co je SARPO. *Generální ředitelství: Vězeňské služby ČR* [online] [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/sarpo/co-je-sarpo/>.
- VS ČR, 2018b. Organizační struktura. *Generální ředitelství: Vězeňské služby ČR* [online] [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/organizacni-struktura/>.
- VS ČR, 2018c. Vzdělávání. *Generální ředitelství: Vězeňské služby ČR* [online] [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/akademie-vs-cr/informacni-servis/vzdelavani/>.

Seznam příloh

A	Organizační schémata VS ČR	I
A.1	Schéma organizační struktury VS ČR	I
A.2	Schéma organizační struktury GŘ a systému řízení	II
B	Komplexní zpráva o odsouzeném	III
C	Program zacházení ve VTOS	VIII
D	Tiskopis pro udělení odměny	IX
E	Záznam o kázeňském přestupku	XI
F	Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu	XIII
G	Rozhodnutí o stížnosti	XV
H	Pracovní náplň vychovatele	XVII
I	Otázky pro strukturovaný rozhovor	XXIII
J	Projekt aktivity programu zacházení	XXIV
K	Hodnocení k soudu	XXVI
L	Žádosti	XXVIII
M	Aktivita programu zacházení	XXXI
N	Evidence docházky PZ	XXXIII

O Návrh a rozhodnutí o udělení odměny	XXXIV
P Vyhodnocení programu zacházení	XXXVI

A.1 Schéma organizační struktury VS ČR

A.1 Schéma organizační struktury VS ČR

Obrázek 5: Schéma organizační struktury generálního ředitelství a systému řízení (VS ČR, 2018b).

B: Komplexní zpráva o odsouzeném

			Založil:
Komplexní zpráva o odsouzeném			
Kód vězně:	Příjmení:	Jméno:	Vytvořeno:
"			
STATICKE FAKTORY			
VERZE SARPO: SARPO- ROZŠÍŘENÉ			
TRESTNÁ ČINNOST:			
Odsouzený	narozen	vykonává trest odnětí svobody od	
TRESTNÍ MINULOST:			
V minulosti již byl odsouzen za protiprávní činnost. Celkový počet záznamů v opisu z evidence Rejstříku trestů, včetně toho aktuálního, činí 12. Výkon trestu odnětí svobody byl celkem odložen 1x. K jeho přeměně došlo 1 x. Obecně prospěšné práce byly uloženy celkem 1x. Odnětí svobody nepodmíněně bylo uloženo celkem 8 x. Podmíněně propuštěn nebyl. Celkem došlo k porušení alternativních sankcí 1x. Poprvé byl odsouzen za protiprávní činnost: § 261 z.č. 140/1961 Sb. Za posledních pět let celková doba věznění nepřekročila hranici jednoho roku. Svého prvního protiprávního činu se dopustil ve věku let. Při nástupu do aktuálního věznění dosáhl . Při propuštění z posledního věznění dosáhl let věku.			
ZPŮSOBENÁ ÚJMA:			
V minulosti lze nalézt protiprávní čin násilné povahy (loupež). Za protiprávní činnost se sexuálním kontextem nebyl v minulosti odsouzen. Za protiprávní činnost s drogovým kontextem nebyl v minulosti odsouzen.			
AKTUÁLNÍ A OSTATNÍ TRESTNÁ ČINNOST:			
V současné době je odsouzen k odnětí svobody za protiprávní činnost: § 173/1- loupež. Odnětí svobody nepodmíněně bylo uloženo v délce trvání: 5r. Trest vykonává ve věznici s ostrahou. Aktuální trestná činnost obsahuje prvek násilí.			
Popis trestné činnosti:			
Nabídl opilému poškozenému, že ho jeho vozem odveze domů. Poté na polní cestě vytáhl poškozeného z místa spolujezdecke na zem, odcizil mu peněženku. Následně autem odjel, kdy poté způsobil autem dopravní nehodu čelním střetem s protijedoucím vozidlem. Z místa nehody se snažil odejít.			
Výsledné riziko statických faktorů je velmi vysoké, míra rizika je 77,3 ze 100.			
RIZIKO ÚJMY			
Popis trestného činu:			
Analýzovaný trestný čin: loupežné přepadení			
Okolnosti:			
Odsouzený spáchal trestný čin v roli pachatele. Svůj záměr předem neplánoval. Při jeho spáchání neměl u sebe žádnou zbraň.			
Charakteristika oběti:			
Oběť před spácháním trestného činu neznal. Vybral si ji náhodně. Trestným činem nezpůsobil žádnou újmu.			
Spouštěcí mechanismy:			
Psychoaktivní látky, sociální faktory ani sexuální faktory nebyly spouštěčem páchání trestné činnosti. Na chování odsouzeného měl negativní vliv jeho aktuální psychologický stav.			
Výstup:			
Analýzou kriminálního chování nebylo zjištěno riziko újmy.			
ADAPTACE - PROJEVY CHOVÁNÍ A VYSTUPOVÁNÍ V NÁSTUPNÍM ODDĚLENÍ			
Respektování norem výkonu trestu odnětí svobody:			
- dodržuje řád v dostatečné míře			
- zná svá práva i povinnosti			
- své povinnosti si řádně plní			
Projevy chování vůči zaměstnancům:			
- v komunikaci je sebevědomý a spontánní			
Projevy chování vůči odsouzeným:			
- komunikace je spontánní			
Mimořádné projevy nežádoucího chování:			
DYNAMICKÉ FAKTORY			

--BYDLENÍ--

Trvalý pobyt má hlášen na adrese _____, jedná se o sídlo ohlašovny (úřední adresa). Jako kontaktní adresu uvádí:

Popis situace před nástupem do výkonu trestu: _____

- nestabilní, nestálé, nejisté

Rizika:

Nemá žádné právně ošetřené bydlení, které by mělo zároveň neformální charakter. Podmínky bydlení jsou limitovány, ale umožňují udržovat základní hygienické návyky. Bydlí v prostředí, které není charakterizováno jako rizikové, výskyt rizikového chování je spíše ojedinělý. Konflikty v místě bydlení jsou ojedinělé, nemají podobu trestné činnosti. Bydlení má střední souvislost s trestnou činností.

Motivace:

Odsouzený si neuvědomuje rizika, která byla identifikovaná pro oblast Bydlení.

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení této oblasti je 5,3. Hodnotitel ponechal hodnotu objektivního hodnocení. Výsledná hodnota rizika je 5,3 z 10.

--ZAMĚSTNÁNÍ--

Odsouzený nebyl doposud oficiálně zaměstnán. Aktuální zdravotní stav neomezuje možnost pracovního uplatnění. Odsouzený uvádí, že mu nebyl přiznán žádný ze stupňů invalidity.

Popis situace před nástupem do výkonu trestu:

- nedoložitelná pracovní činnost (nepravidelně od posledního uvěznění v _____ až do dalšího uvěznění _____)

- bez zaměstnání

Rizika:

Svoji kvalifikaci může využívat pouze omezeně, nikoliv však z objektivních důvodů. Průběh předchozích zaměstnání je narušen závažným porušením pracovních povinností, na základě čehož došlo ke změně nebo ukončení pracovní činnosti. V průběhu 3 let před výkonem trestu byl déle než 6 měsíců kontinuálně nezaměstnaný. Před výkonem trestu byl bez zaměstnání a zároveň nebyl v evidenci uchazečů o zaměstnání Úřadu práce. Má nedostatečné pracovní zkušenosti, s ohledem k jeho věku a osobním poměrům by měla být pracovní zkušenost větší. Zaměstnání má střední souvislost s trestnou činností. Doplnění hodnotitele: Jmenovaný nebyl zaměstnán, ale na smlouvu o dílo občas pracoval pro různé firmy v oblasti výpočetní techniky. Opravoval PC, zjišťoval bezpečnost sítí.

Motivace:

Odsouzený si neuvědomuje rizika, která byla identifikovaná pro oblast Zaměstnání.

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení této oblasti je 8,3. Hodnotitel hodnotu objektivního hodnocení snížil o 1 stupeň. Výsledná hodnota rizika je 7,3 z 10.

--FINANCE--

Popis situace před nástupem do výkonu trestu:

- mzda, plat, odměna (Nepravidelně od _____ do _____)

Legální příjmy odsouzeného lze za uvedené období hodnotit jako nepravidelné.

Při pohovoru odsouzený potvrzuje tyto závazky a plnění (KČ): Uvádí cca _____ tisíc- sody, vazba, advokát, TČ

Rizika:

Má legální příjmy, jsou však omezené z důvodu jejich nepravidelnosti nebo nedostatečnosti. Má ojedinělé příjmy plynoucí i z právně neošetřené pracovní činnosti. Své závazky plnil s problémy a to z důvodu, že řádné plnění bylo nad rámec jeho reálných možností. Není schopen dlouhodobě plánovat řešení své finanční situace. Snadno se dostává do finanční tísně, kterou nedokáže efektivně řešit. Finance mají střední souvislost s trestnou činností.

Motivace:

Odsouzený si neuvědomuje rizika, která byla identifikovaná pro oblast Financí.

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení této oblasti je 5,3. Hodnotitel zvýšil hodnotu objektivního hodnocení o 1 stupeň. Výsledná hodnota rizika je 6,3 z 10.

--RODINA A SOCIÁLNÍ KONTAKTY--

Popis situace před nástupem do výkonu trestu:

Odsouzený je svobodný. Uvádí, že nemá žádné vlastní děti.

Okruh osob, se kterými před výkonem věznění udržoval aktivní kontakt nebo se kterými bude chtít po dobu věznění kontakt udržovat:

- rodiče

- sourozenci

- příbuzní (_____)

Rizika:

Nikdo z osob blízkých se nikdy nepodílel na páchání trestné činnosti. Je v náhodném kontaktu s osobami s kriminální minulostí, jejich společnost aktivně nevyhledává. Konflikty v mezilidských vztazích měly charakter opakování a jejich důsledky byly závažné. Má dlouhodobě narušenou komunikaci se svým sociálním zázemím. Sociální kontakty mají vysokou souvislost s trestnou činností.

Motivace:

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení této oblasti je 1,9. Hodnotitel ponechal hodnotu objektivního hodnocení. Výsledná hodnota rizika je 1,9 z 10.

Výsledné riziko dynamických faktorů je vysoké, míra rizika je 58,3 ze 100.

PROTEKTIVNÍ FAKTORY

Mezi protektivní faktory zmírňující efekty kriminogenních faktorů můžeme zahrnout tyto:

- Nebyl členem žádné závadové sociální skupiny.
- V současnosti je jeho psychický stav bez výrazných abnormalit.
- V anamnéze nenalezneme vážné negativní projevy chování.
- Postoj k trestné činnosti je realistický.

SEBEHODNOCENÍ ODSOUZENÉHO

Oblasti, které dle subjektivního názoru odsouzeného nedokázal zvládat:

- řešit své dluhy a pohledávky včetně výživného
- vycházet se svojí rodinou
- zvládnout své agresivní chování a zkratové jednání
- zvládnout svou netrpělivost, když se mu nebude nějaký čas dařit

Oblasti, které dle subjektivního názoru odsouzeného souvisí s jeho aktuální trestnou činností:

- zvládnout své agresivní chování a zkratové jednání

Odsouzený hodnotí svou trestnou činnost: Kdybych věděl, jak jinak řešit problémy, nebo kdybych věděl, co vím dnes, určitě bych volil jiné řešení. Jako motivaci pro řešení svých problémů uvádí: již žít bezkonfliktní život, stabilizace životních podmínek, vyřešení dluhů, finanční nezávislost a pracovní kariéra.

Subjektivní míra zodpovědnosti:

Cítí se zcela zodpovědný za trestný čin, za který je aktuálně ve výkonu trestu. (10)

ZÁVĚR

STATICKE FAKTORY:

- riziko: velmi vysoké
- míra rizika: 77,3 ze 100

RIZIKO ÚJMY:

- nebylo zjištěno žádné riziko újmy

DYNAMICKÉ FAKTORY:

- riziko: vysoké
- míra rizika: 58,3 ze 100

VÝČET FAKTORŮ S RIZIKY, VYSKYTUJÍCÍMI SE V ZÁVAŽNÉ MÍŘE

BYDLENÍ

- nejisté bydlení

Souvislost s trestnou činností: střední

Motivace k řešení rizik: neuvědomuje si rizika

ZAMĚSTNÁNÍ

- rizikový průběh předchozích zaměstnání
- nízká využitelnost kvalifikace
- dlouhodobě nezaměstnaný
- nezaměstnaný a současně neevidován na úřadu práce
- minimální pracovní zkušenost

Souvislost s trestnou činností: střední

Motivace k řešení rizik: neuvědomuje si rizika

FINANCE

- dluhy, závazky, plnění
- nedostatečné dovednosti hospodařit s finančními prostředky

Souvislost s trestnou činností: střední

Motivace k řešení rizik: neuvědomuje si rizika

RODINA A SOCIÁLNÍ KONTAKTY

Odsouzený si uvědomuje rizika, která byla identifikovaná pro oblast Rodina a sociální kontakty, přiznává souvislost těchto rizik s trestnou činností, ale nemá zájem o jejich řešení.

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení této oblasti je 6. Hodnotitel zvýšil hodnotu objektivního hodnocení o 1 stupeň. Výsledná hodnota rizika je 7 z 10.

--Doklad totožnosti--

Odsouzený má občanský průkaz k dispozici ve věznici. Datum konce platnosti:

--VZDĚLÁNÍ A VÝCHOVA--

Odsouzený navštěvoval SŠ (SOŠ), ale studium nedokončil.

Na průběh výchovy měly negativní vliv tyto okolnosti:

- Disharmonické rodinné prostředí

- Institucionální výchova

- Neúplná rodina.

Rizika:

U odsouzeného je zaznamenána absence vyššího vzdělání. Dysfunkční rodinné prostředí. Bez kriminální zátěže v rodinném prostředí. Byl umístěn mimo rodinu z důvodu krátkodobého institucionálního pobytu. Výchova probíhala převážnou část dětství pouze jedním z rodičů. Nevyskytly se žádné vážné etopedické problémy. Nikdy nebyl členem žádné závadové skupiny. Faktor s trestnou činností souvisí, ale není její primární příčinou. Doplnění hodnotitele: Odsouzený byl do 10ti let vychováván matkou, poté i nevlastním otcem. Výchovu matky hodnotí jako dobrou, ale nevycházel s nevlastním otcem- konflikty, problémy. Po ukončení ZŠ nastoupil ke studiu SOŠ, kdy tuto školu nedokončil. Sám uvádí, že důvodem byly špatné vztahy v rodině (zejména s nevlastním otcem). Odsouzený ve věku 16-18 let umístěn v DD v . Tyto skutečnosti uvádí jako spouštěče trestné činnosti, zkratové jednání.

Motivace:

Odsouzený si uvědomuje rizika, která byla identifikovaná pro oblast Vzdělání a výchova, přiznává souvislost těchto rizik s trestnou činností, má zájem o jejich řešení a činí následující kroky: projevil zájem o doplnění vzdělání v rámci UO Obráběč kovů.

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení v této oblasti je 4,2. Hodnotitel zvýšil hodnotu objektivního hodnocení o 1 stupeň. Výsledná hodnota rizika je 5,2 z 10.

--ZÁVISLOSTI--

Alkohol v hodnoceném období nesehrál žádnou negativní roli v životě odsouzeného. Drogy v hodnoceném období nesehrály žádnou negativní roli v životě odsouzeného. Hraní v hodnoceném období nesehrálo žádnou negativní roli v životě odsouzeného. Odsouzený se označuje za kuřáka, průměrnou denní spotřebu cigaret odhaduje na 5 ks.

Rizika:

Odsouzený se nedostává do kontaktu s jedinci z problémových skupin. V jeho životě nenacházíme žádné negativní dopady spojené s problémovým chováním. Nebyly identifikovány žádné, nebo jen minimální výdaje spojené s problémovým chováním. Ze zjištěných údajů lze učinit závěr, že v současnosti ani v minulosti nebyl závislý. Není a nebyl patologickým hráčem.

Závislosti nemají žádnou souvislost s trestnou činností.

Motivace:

Motivace nebyla hodnocena.

Vyhodnocení:

Objektivní hodnocení této oblasti je 0. Hodnotitel ponechal hodnotu objektivního hodnocení. Výsledná hodnota rizika je 0 z 10.

--OSOBNOST A CHOVÁNÍ--

V posledních týdnech u odsouzeného nedošlo k žádným neobvyklým změnám. Nebyly nalezeny žádné okolnosti, kterým by bylo třeba věnovat zvýšenou pozornost. Odsouzený sděluje informace o ojedinelém traumatizujícím zážitku, v dalším vývoji zvládnutém. V anamnéze nenacházíme žádný projev maladaptivního chování (suicidiální pokus, sebepoškozování, volní odmítání stravy).

Rizika:

V rámci hodnocení agresivních projevů v chování odsouzeného nebyly nalezeny žádné nebo výjimečně se vyskytující projevy brachiální agrese. Ostatní druhy agresivního chování nenacházíme, nebo se vyskytují ojedinelé ve specifických situacích.

Netihne k žádné antisociálně se vymezující skupině.

V rámci zhodnocení rizik v komunikačních strategiích odsouzeného nenalézáme tendence k manipulativnímu ovládání druhých lidí. Lež používá k prosazování vlastních zájmů v rámci běžných sociálních mezí. Formální autoritu bez potíží respektuje.

V rámci zhodnocení rizik vyplývajících z životního stylu odsouzeného lze konstatovat, že riziková místa navštěvuje s tím, že jeho přítomnost nesouvisí s jejich rizikovostí. Běžné životní situace dokáže zvládat. Při řešení těch náročnějších ojedinelé selhává, je-li situace negativně ovlivněna okolnostmi. Nezodpovědné chování a jeho závažné následky se v životě odsouzeného opakují a jsou charakteristické pro některé oblasti jeho života. Většinou pravidla a normy dodržuje. V minulosti u něj došlo k ojedinelým prohřeškům, které neměly závažnější následky. Ve svých názorech akceptuje protiprávní jednání, které má asociální charakter. Má zájem o řádné zaměstnání a daří se mu být dlouhodobě zaměstnán. Je schopen aktivně a konstruktivně řešit své problémy.

Osobnost a chování mají střední souvislost s trestnou činností.

Motivace:

Odsouzený si neuvědomuje rizika, která byla identifikovaná pro oblast Osobnost-chování.

- časté konflikty ve vztazích
 - nefungující sociální zázemí
- Souvislost s trestnou činností: vysoká
 Motivace k řešení rizik: problém přiznává, ale nechce ho řešit

OSOBNOST A CHOVÁNÍ

- nezodpovědnost v chování
- Souvislost s trestnou činností: střední
 Motivace k řešení rizik: neuvědomuje si rizika

VZDĚLÁNÍ A VÝCHOVA

- základní nebo nedokončené vzdělání
 - dysfunkční rodinné prostředí
 - neúplná rodina
- Souvislost s trestnou činností: střední
 Motivace k řešení rizik: chce své problémy řešit a činí kroky ke změně

ZÁVAŽNÉ SKUTEČNOSTI:

Statické faktory:

- dlouhodobé aktuální odnětí svobody nepodmíněně

Dynamické faktory:

- formální adresa trvalého pobytu
- doposud bez zaměstnání
- existence závazků

Riziko újmy:

- nezjištěny závažné skutečnosti u rizika újmy

Adaptace v Nástupním oddělení:

- během procesu adaptace v nástupním oddělení nebyly zjištěny závažné skutečnosti

DOPORUČENÍ

Vychovatel:

Bez doporučení

Sociální pracovník:

Jmenovaný má zájem využit se v _____ - doporučuji zařadit.

Psycholog:

Příští rok chce zahájit studium - doporučuji. Doporučuji zvýšenou opatrnost pokud bude pracovat na PC - hacker.

Speciální pedagog:

- umístit do běžného kolektivu odsouzených
- snaha o zachování prosociálních kontaktů a vztahů
- doplnění vzdělání zařazením ke studiu _____, případně kurzu v rámci ŠVS

Komplexní zprávu vytvořili a den zpracování:

- Statické faktory - Vychovatel: _____
 - Adaptace v Nástupním oddělení - Vychovatel: _____
 - Bydlení, Finance, Zaměstnání a Rodina a sociální kontakty - Sociální pracovník: _____
 - Závislosti, osobnost a chování - Psycholog: _____
 - Riziko újmy - Psycholog: _____
 - Vzdělání a výchova - Speciální pedagog: _____
 - Dotazník sebehodnocení - Speciální pedagog: _____
 - Protektivní faktory - Speciální pedagog: _____
-

Komplexní zpráva zpracována dne:

"

C: Program zacházení ve VTOS

Program zacházení ve VTOS výchozí

Kód vězně:

Příjmení: **V**

Jméno:

	Cíle programu	Svědomitý přístup k dodržování norem upravujících VTOS, snaha o bezproblémový průběh výkonu trestu OS. Posilovat respekt k platným pravidlům, zákonným a společenským normám. Smysluplně trávit volný čas v rámci VTOS. Získat odpovídající náhled na páchanou trestnou činnost. Udržet kontakt se sociálním zázemím - omezit možnost ztráty sociálních vazeb.
1.	Pracovní aktivity práce ve prospěch věznice	Brigádnické a úklidové činnosti ve prospěch oddílu a věznice bez nároku na finanční odměnu. Pracovně zařadit i na NP, příp. VP, následně plnit velmi dobře pracovní povinnosti. Udržování velmi dobrého pořádku na ložnici i v osobních věcech.
2.	Vzdělávací aktivity Studuje ŠVS: ne Počet hodin studia na ŠVS: 0,00	Nestanoveny
3.	Speciálně výchovné aktivity	Nestanoveny
4.	Zájmové aktivity	Kondiční cvičení. Sledováním TV a četbou novin si udržet přehled o současném kulturním a společenském dění. Četba knih s využitím nabídky vězeňské knihovny. Sportovní aktivity v rámci vycházek.
5.	Oblast utváření vnějších vztahů	Udržení stávajícího kontaktu zejména s nevlastním bratrem, a to jak formou korespondence, telefonováním i realizací návštěv. Snaha o zachování sociálního zázemí po možný návrat po skončení výkonu trestu.

Přiřazené aktivity

Kód aktivity	Typ aktivity	Název aktivity
--------------	--------------	----------------

Tento program zacházení jsem si zvolil a zavazuji se jej plnit datum	 podpis odsouzeného
datum	 podpis speciálního pedagoga
datum Schvaluji:	 podpis ŘV /I.ZŘV

D: Tiskopis pro udělení odměny

Č.j.:

NÁVRH NA UDĚLENÍ ODMĚNY

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Typ věznice:

Výrok a odůvodnění návrhu:

Výpověď svědka:

V

Dne:

Svědék:

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Další důkazní prostředky:

V

Dne:

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Neudělení odměny:

V

Dne:

.....
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Zahlázení kázeňského trestu:

V

Dne:

.....
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

List č. 1, str. 1

Č.j.: VS –

ROZHODNUTÍ O UDĚLENÍ ODMĚNY

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Typ věznice:

Výrok:

Odůvodnění:

Seznámení odsouzeného s rozhodnutím dne:

Podpis odsouzeného:

V

Dne:

(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Záznam o realizaci:

V

Dne:

(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Předání k dalšímu postupu oddělení ekonomickému:

V

Dne:

.....
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

List č. 2, str. 1

E: Záznam o kázeňském přestupku

ZÁZNAM O KÁZEŇSKÉM PŘESTUPKU

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Typ věznice:

Popis skutku:

Vyjádření podezřelého ze spáchání kázeňského přestupku:

V

Dne:

.....
(jméno, příjmení a podpis odsouzeného)

Výpověď svědka/poškozeného:

V

Dne:

Svědka:

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce, * titul, jméno a příjmení a podpis)

Další důkazní prostředky:

V

Dne:

Zpracovatel:

(služební hodnost, hodnostní označení/funkce, * titul, jméno a příjmení a podpis)

Využití ustanovení § 46 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb. (výchovní pohovor):

V Dne:
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

V Dne:
Podpis odsouzeného

Vyjádření odsouzeného před rozhodnutím o uložení kázeňského trestu ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům o nich dle § 47 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb.:

V Dne:
Podpis odsouzeného

V Dne:
(služební hodnost, hodnostní označení/funkce, * titul, jméno a příjmení a podpis)

Zastavení kázeňského řízení o kázeňském přestupku:

V Dne:
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

V Dne:
Podpis odsouzeného

F: Rozhodnutí o uložení kázeňského trestu

Čj.:

ROZHODNUTÍ O ULOŽENÍ KÁZEŇSKÉHO TRESTU ODSOUZENÉMU

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Typ věznice:

Výrok:

Odůvodnění:

Poučení: 1. Proti tomuto rozhodnutí lze podat stížnost písemně nebo ústně do 3 dnů ode dne oznámení rozhodnutí prostřednictvím toho, kdo rozhodnutí vydal (§ 52 odst. 1 zák. č. 169/1999 Sb.). O oprávněm prostředku bude rozhodovat speciální pedagog – vedoucí oddělení - ředitel*
2. Proti rozhodnutí o stížnosti není stížnost přípustná.
3. Přezkoumání rozhodnutí o stížnosti proti uložení kázeňských trestů podle § 46 odst. 3 písm. e) až h) zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, soudem se lze domáhat za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem ve stejném rozsahu, v jakém je takový přezkum možný v řízení o přestupku podáním žaloby do dvou měsíců po oznámení rozhodnutí ke krajskému soudu, v jehož obvodu se věznice nachází.

*Vlastníkem propadlé věci se stává stát (§ 48 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb.)**

Stížnost má - nemá odkladný účinek*

V

Dne:

.....
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Oznámeno a doručeno dne:

Podpis odsouzeného:

Stížnost proti rozhodnutí podána dne:

Podstatné důvody stížnosti:

Podpis odsouzeného:

.....
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

Stížnost proti rozhodnutí nebyla podána ve stanovené lhůtě

V

Dne:

.....
(funkce, titul, jméno, příjmení a podpis)

List č. , str. 2

G: Rozhodnutí o stížnosti

ROZHODNUTÍ O STÍŽNOSTI

Výrok:

Odůvodnění:

V Dne:
(služební hodnost, hodnostní označení, funkce* titul, jméno a příjmení a podpis)

S rozhodnutím seznámen dne: Podpis odsouzeného:

Vyjádření lékaře o zdravotní způsobilosti (§ 49 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb.):

Datum: Razítko a podpis:

Vyjádření lékaře ke zdravotní způsobilosti před nástupem kázeňského trestu:

Datum: Razítko a podpis:

Průběžné posouzení způsobilosti:

Datum: Razítko a podpis:

Záznam o výkonu kázeňského trestu:

Počátek výkonu kázeňského trestu: Konec výkonu kázeňského trestu:

Přerušení kázeňského trestu: od hod. do: hod.

Při nástupu do výkonu KT (služební hodnost, hodnostní označení, titul, jméno a příjmení a podpis):

Při propuštění z výkonu KT (služební hodnost, hodnostní označení, titul, jméno a příjmení a podpis):

Záznam o výkonu kázeňského trestu propadnutí věci:

Propadlá věc byla předána:

Dne: Č.j. předávacího protokolu:

List č. , str. 3

.....
(služební hodnost, hodnostní označení, funkce* titul, jméno, příjmení a podpis)

Předání k dalšímu postupu oddělení ekonomickému:

V

Dne:

.....
(služební hodnost, hodnostní označení, /funkce* titul, jméno a příjmení a podpis)

ZMĚNA ROZHODNUTÍ

(prominutí, upuštění od výkonu zbytku kázeňského trestu, zahlazení nebo změna podmíněně uloženého trestu)

Odůvodnění:

V

Dne:

.....
(služební hodnost, hodnostní označení, /funkce* titul, jméno a příjmení a podpis)

Oznámeno odsouzenému Dne:

.....
(Podpis odsouzeného)

H: Pracovní náplň vychovatele

Výtisk číslo:

Počet stran: 6

ČESKÁ REPUBLIKA
Vězeňská služba České republiky,

PRACOVNÍ NÁPLŇ:

1. Hodnost, titul, jméno a příjmení: Číslo průkazu :	
2. Zařazený(-á) v organizační jednotce: v oddělení výkonu trestu ve funkci: vychovatel	
3. Přímý nadřízený: vedoucí oddělení VT	
4. Platová třída, kvalifikační předpoklad: 10 /B ped/dps	
5. Kvalifikační požadavky: nástupní kurz B	
6. Kategorizace prací podle § 37 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (kategorie a faktor-důvod)	psychická zátěž 2
7. Nejnáročnější vykonávaná činnost: je definována analogicky k 2.16.5. vychovatel, 10. platová třída, odst. 1., 2., 4. Komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně navrhování cílených opatření k optimalizaci výchovně vzdělávacího procesu u odsouzených. Koordinace protidrogové prevence v rámci věznice.	

ČINNOSTI, KTERÉ K UVEDENÉ FUNKCI NÁLEŽÍ

- a) plní odpovědně úkoly a povinnosti, vyplývající z právních předpisů¹⁾ a dále vnitřních předpisů tak, aby byl zabezpečen účel výkonu vazby nebo účel výkonu trestu nebo zajištěna ochrana společnosti a realizováno terapeutické a výchovné působení na chovance ve výkonu zabezpečovací detence při důsledném respektování lidské a občanské důstojnosti vězňených osob nebo chovanců,
- b) dbají, aby vůči vězňeným osobám nebo chovancům byla uplatňována pouze ta omezující opatření, která jsou nezbytně nutná z hlediska bezpečnosti, ochrany života a zdraví osob a majetku ve věznici nebo v ústavu a byla jim omezována pouze občanská práva vymezená zákonem o výkonu vazby, zákonem o výkonu trestu nebo zákonem o výkonu zabezpečovací detence,
- c) jednají při veškeré činnosti tak, aby dbali dobrého jména, cti a vážnosti zaměstnance a nezneužívali svého postavení k osobnímu prospěchu; nenastupují do práce (služby) pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek, musí být řádně odpočati, ustrojeni a upraveni,
- d) vystupují korektně, aby pozitivně ovlivňovali vězňené osoby nebo chovance, vzbuzovali v nich potřebnou autoritu a důvěru s vědomím výchovného dopadu svého chování a jednání, upevňují kázeň a pořádek, důsledně zachovávají pravidla slušného chování,
- e) šetří a chrání před poškozením a zničením majetek osob a státu, umí zacházet s běžnými protipožárními prostředky, které jsou ve věznici nebo v ústavu umístěny, dokáží poskytnout první pomoc zraněným,
- f) hlásí svému nadřízenému každý případ atypického chování vězňené osoby nebo chovance, který může mít za následek jeho újmu na zdraví nebo vznik mimořádné události, v rámci svých možností a schopností zabráňují násilí mezi vězňenými osobami nebo chovanci,
- g) řídí se zásadami vnitřní bezpečnosti věznice nebo ústavu při zacházení s vězňenými osobami nebo chovanci, při vstupu na jednotlivá oddělení vězňených osob nebo při vstupu do jednotlivých sekcí chovanců postupují podle těchto zásad,
- h) zpracovávají listinnou dokumentaci a dokumentaci elektronickou vedenou ve Vězeňském informačním systému (dále jen „informační systém“) o péči poskytované odsouzeným a o aktivitách programů zacházení, které vedou, nebo zpracovávají listinnou dokumentaci o péči poskytované obviněným nebo o péči poskytované chovancům a o aktivitách vyplývajících z programů; dokumentaci ukládají a zacházejí s ní v souladu s právním předpisem²⁾,
- i) zabezpečují v období iniciální fáze uvěznění (první dny uvěznění) vždy kontakt obviněného, odsouzeného nebo chovance s některým z odborných zaměstnanců (psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, sociolog, vychovatel terapeut), péči směřují k minimalizaci obtíží spojených s uvězněním,
- j) předkládají svému nadřízenému požadavky na vybavení odbornými pomůckami, potřebnými pro plnění stanovených úkolů,
- k) zúčastňují se Programu celoživotního vzdělávání ve Vězeňské službě a dbají o sebevzdělávání,
- l) neprodleně podávají operačnímu středisku a svému nadřízenému informace při zjištění

útěku, přípravy nebo pokusu o útěk, sebevraždy, pokusu o sebevraždu nebo při sebepoškození obviněného, odsouzeného nebo chovance, při jeho náhlém onemocnění, násilí mezi obviněnými, odsouzenými nebo chovanci, případně při jiné mimořádné události, a přijímají vhodná opatření k zabránění další obdobné činnosti.

HLAVNÍ ÚKOLY VYCHOVATELE

- (1) Vychovatel oddělení výkonu trestu je členem týmu, jehož základním úkolem je komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice. Vychovatel oddělení výkonu trestu je přímo podřízen zástupci vedoucího oddělení výkonu trestu a je metodicky usměřován speciálním pedagogem oddělení výkonu trestu.
- (2) Vychovatel oddělení výkonu trestu v 10. platové třídě plní při práci s odsouzenými tyto úkoly:
 - a) provádí posouzení trestné činnosti a adaptace odsouzených v rámci komplexní zprávy včetně její aktualizace a provádí její aktualizaci,
 - b) zná osobně a pedagogicky usměřňuje jemu svěřené odsouzené, zná sociální vztahy a skupinovou atmosféru v přidělené skupině,
 - c) podílí se ve spolupráci s odbornými zaměstnanci na sestavení konkrétních programů zacházení jemu svěřených odsouzených,
 - d) vede osobně podle svého odborného zaměření zpravidla dvě průběžné aktivity programů zacházení v časové dotaci minimálně 45 minut na jednu aktivitu, rozložené podle potřeby v průběhu celého týdne včetně dnů pracovního volna a klidu, a zajišťuje k tomu nezbytnou dokumentaci,
 - e) sleduje kvalitu účasti svěřených odsouzených v programu zacházení a změny v jejich chování, přičemž vhodné změny podněcuje a upevňuje,
 - f) zpracovává, na základě vyhodnocení jednotlivých aktivit programu zacházení odbornými zaměstnanci a celkového přístupu odsouzeného k naplňování účelu výkonu trestu, průběžná hodnocení programu zacházení a předkládá hodnocení zasílaná věznicí příslušným orgánům,
 - g) navrhuje realizaci potřebných změn včetně aktualizace programu zacházení a přerazování ve skupinách vnitřní diferenciací v návaznosti na změny v chování a jednání jemu svěřených odsouzených, navrhuje umístění odsouzených do krizového, výstupního, specializovaného oddělení, oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením a do bezdrogové zóny,
 - h) zúčastňuje se aktivně jednání poradních orgánů ředitele věznice (odborných komisí) a veřejného zasedání soudu projednávajícího podmíněné propuštění nebo přefazení odsouzeného do jiného typu věznice v případě, že projednání soudu probíhá v areálu věznice, nebo v případě dožádání soudu,
 - ch) vede dokumentaci v informačním systému a v osobní kartě, provádí průběžné zápisy postihující naplňování účelu výkonu trestu u svěřených odsouzených, všechny zápisy do osobní karty odsouzeného píše s připojením datumu, svého příjmení a podpisu,

- i) podílí se na hromadně organizovaných akcích, dbá na kázeň odsouzených, na pořádek a upravenost ubytovacích prostor a motivuje odsouzené k přiměřené estetické úpravě,
- j) realizuje svěřenou kázeňskou pravomoc³⁾, zpracovává návrhy na přerušení výkonu trestu, povolování volného pohybu mimo věznici, dočasného opuštění věznice, účasti odsouzených na akcích mimo věznici, návštěv bez zrakové a sluchové kontroly a přeřazování odsouzených do jiného typu věznice nebo jejich přemístění, podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce,
- k) má přehled o odsouzených majících sklony k sebepoškozování, útěkům, o odsouzených vytypovaných jako možné objekty napadení nebo možní pachatelé násilného jednání, odsouzených, kteří jsou vyšetřováni nebo obžalováni z další trestné činnosti, a ty, jimž by měl být nařízen další nepodmíněný trest odnětí svobody nebo přeměněn trest podmíněný na nepodmíněný, vytypovává odsouzené s aktuálními psychickými problémy a upozorňuje na ně odpovědné zaměstnance věznice,
- l) vede přehled o ubytování odsouzených zařazených dle NGR do indexu možných objektů násilí, svého výchovného kolektivu, denně ve své pracovní době, kontroluje jejich skutečné ubytování. Tyto odsouzené poučí o zákazu svévolného stěhování v rámci oddílu. O změnách v přestěhování nebezpečného odsouzeného (rozumí se i v rámci změny ubytování na ložnici) neprodleně informuje zástupce VOV. V případě, že má ve svém kolektivu odsouzeného, který je zařazen dle NGR o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi odsouzenými, v součinnosti s dozorcí zajišťuje provádění stanovených prohlídek,
- m) podílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí a navrhuje příslušná opatření k jejich řešení, předcházení a eliminaci,
- n) zabezpečuje podle odborných doporučení zvýšenou individuální péči o odsouzené v krizových psychických stavech a odsouzené se závažnějšími sociálními problémy, podílí se na zabezpečování pedagogické péče o odsouzené, kteří odmítají stravu, sebepoškozují se, pokoušejí se o sebevraždu a o odsouzené, kteří jsou v krizových psychických stavech,
- o) spolupracuje s příslušníky vykonávajícími dozorní službu a předvádění odsouzených,
- p) podílí se na zajištění organizačního chodu oddělení tím, že u svěřených odsouzených vede početní a jmenný přehled, rozhoduje o jejich ubytování do jednotlivých ložnic nebo cel, včetně ustanovení zástupce ložnice, odpovídá za aktualizaci seznamů ubytovaných odsouzených na jednotlivých ložnicích,
- q) zabezpečuje kontrolu korespondence odsouzených a uskutečňování telefonických hovorů,
- r) zabezpečuje realizaci práv odsouzených zejména na přijetí a odesílání korespondence a balíčků, na přijetí návštěv, provedení nákupů, vycházek a telefonických hovorů a k tomu vede příslušnou evidenci, provádí ověření nutnosti obsahu balíčku věcí základní osobní potřeby konkrétnímu odsouzenému a schvaluje obsah poskytnutého balíčku,
- s) zprostředkovává vyřizování žádostí, stížností a podnětů a styk odsouzených s ostatními zaměstnanci věznice, pravidelně organizuje shromáždění odsouzených za účelem projednávání otázek souvisejících s jejich životem ve věznici,
- t) navštěvuje pravidelně pracoviště svěřených odsouzených s cílem zajištění potřebné

spolupráce s mistry při komplexní realizaci zacházení,

u) zabezpečuje přístup odsouzených k právním předpisům upravujícím výkon trestu a k vnitřnímu řádu věznice,

v) předkládá požadavky na materiálně technické vybavení ubytovacích prostor, zabezpečení chodu jemu svěřeného úseku a na odstraňování zjištěných závad a nedostatků,

x) Pokud je zařazen v nástupním oddělení zpracovává ve spolupráci s odbornými zaměstnanci plán instruktážních a zájmových aktivit tohoto oddělení a podílí se na jejich realizaci, provádí poučení odsouzených o právech a povinnostech podle zákona, vyhlášky a seznamuje je s vnitřním řádem věznice, organizačně zajišťuje proškolení odsouzených z předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, o požární ochraně a hygienických zásadách, připravuje podklady pro jednání odborné komise, zaznamenává chování a jednání odsouzených do „Průběhu VVaT“ v informačním systému včetně upozornění na eventuelní specifiku osobnosti odsouzeného,

y) Pokud je zařazen ve výstupním oddělení, tak se dále podílí na organizaci komunitního setkání odsouzených, setkání se zástupci státních a nestátních institucí, extramurálních aktivit, pracovní, vzdělávací a zájmové činnosti, vede odsouzené k sebeobslužné činnosti a upevňování každodenních návyků.

NA ÚSEKU STANOVENÉHO POŘÁDKU A KÁZNĚ ODSOUZENÝCH ZEJMÉNA

1. ve spolupráci s příslušníky OVT zabezpečuje pořádek a kázeň odsouzených svého výchovného kolektivu, kdy denně provádí kontroly se zaměřením na dodržování Vnitřního řádu Věznice Rýnovice odsouzenými. V případě porušování tohoto řádu přijímá vlastní opatření. O případech které nemůže řešit sám, neprodleně informuje svého nadřízeného. Při vlastní kontrolní činnosti se zaměřuje na:

- pořádek a čistotu, ukládání osobních věcí, stlaní lůžek a dodržování základních hygienických zásad odsouzenými, estetizaci oddílu,
- nepovolené předměty a nepovolenou elektroinstalaci,
- plnopočetnost a neporušenost inventáře na ložnicích odsouzených a v ostatních prostorách oddílu včetně kanceláře vychovatele.

VE SVÉ ČINNOSTI DÁLE PLNÍ ZEJMÉNA

1. provádí vstupní a výstupní pohovory s odsouzenými, kdy při vstupním pohovoru provádí zápis do osobní karty odsouzeného s obsahem dle daných pokynů,
2. v případě, kdy odsouzený v daném období nežádá nárokovou návštěvu, provádí vychovatel zápis do karty odsouzeného (odsouzený to potvrdí svým podpisem),
3. dle potřeby svolává komunitní setkání odsouzených oddílu, které řídí, a o kterém provede zápis,
4. ve své činnosti se mimo jiné řídí i vydanými trvale platnými úkoly vedoucího oddělení VT,
5. denně si zjišťuje potřebné informace o odsouzených svého výchovného kolektivu (popř. zastupujícího), umístěných, v rámci věznice, mimo svůj oddíl (OVKT, LČO, KO apod.). U těchto odsouzených osobně zajišťuje předání pošty oběma směry,

6. Vzájemná zastupitelnost mezi vychovateli je určena vedením OVT. Dle potřeby se potom s konečnou platností určí konkrétní oddíl v pracovním týmu. V případě nepřítomnosti se vychovatelé zastupují v plném rozsahu. Povinností zastupovaného a zastupujícího vychovatele je předání všech poznatků, informací včetně informace o nesplněných termínovaných úkolech,

7. Vychovatel plní funkci vyjednavče věznice.

8. Plní úkoly stanovené vedením OVT a vedení _____, vyplývající z jeho funkčního zařazení a hlásí svému nadřízenému splnění úkolů v určených termínech.

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

1. Vzhledem k tomu, že zaměstnanec vykonává práci v rozsahu poloviny a více stanovené týdenní pracovní doby v přímém styku s odsouzenými ve výkonu trestu (dle §215, písm. g, z. č. 262/2006 Sb. zákoník práce ve znění pozdějších předpisů) náleží mu jeden týden dodatkové dovolené,

2. Zaměstnanec je povinen v souladu s právní úpravou a obecně platnými předpisy plnit úkoly po vyhlášení stupňů pohotovosti k řešení vzniklé krizové situace nebo mimořádné události ve _____.

Tato pracovní náplň nabývá účinnosti dnem seznámení.

V _____ dne _____

vedoucí oddělení výkonu trestu

Seznámen:

V _____ dne _____

.....

podpis zaměstnance

Rozdělovník: výtisk č. 1 zaměstnanec, č. 2 osobní spis, č. 3 VOVT

1) Například vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými, nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky o vězeňské a justiční stráž, nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky, kterým se stanoví podrobnosti ke správním činnostem při vedení evidence uvězněných osob, k zásadám ochrany zpracovávaných osobních údajů a k poskytování údajů z evidence uvězněných osob (o činnostech při správě evidence vězněných osob), dále zákon o Vězeňské službě a justiční stráž České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, vše ve znění pozdějších předpisů.

2) Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3) Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky o kázeňském řízení u obviněných, odsouzených a chovanců ve znění pozdějších předpisů.

I: Otázky pro strukturovaný rozhovor

- 1) Na jaké pozici působíte?
- 2) Jak dlouho působíte v pozici vychovatele/vychovatelky ve věznici?
- 3) Kolik je Vám let?
- 4) Jaké máte vzdělání? Stupeň, obor?
- 5) Proč jste si vybral/a práci vychovatele/vychovatelky ve věznici?
- 6) Co říká Vaše rodina na výběr Vašeho zaměstnání?
- 7) Máte u zaměstnavatele možnost zvýšení kvalifikace? (studium SŠ, VŠ , kurzy, semináře, konference, pracovní cesty)
- 8) Naplňuje tato práce Vaše představy a očekávání?
- 9) Myslíte si, že Vaše finanční ohodnocení odpovídá vykonávané práci?
- 10) Kolik odsouzených máte na starosti?
- 11) Kolik odsouzených byste dle Vašeho názoru měl/a mít na starosti?
- 12) Mohl/a byste mi popsat Váš běžný pracovní den?
- 13) Co konkrétně obnáší práce vychovatele/vychovatelky?
- 14) Jakou administrativu jste povinen/povinna vést v souvislosti s Vaší náplní práce?
- 15) Jaký podíl ve Vaší práci tvoří část výchovná, část vzdělávací a část administrativní?
- 16) Co považujete na práci vychovatele/vychovatelky ve věznici za nejtěžší?
- 17) Jaké aktivity programu zacházení vedete?
- 18) Co vše souvisí s vedením aktivity programu zacházení?
- 19) Jak často tyto aktivity vedete?
- 20) Jaká je časová dotace jednotlivých aktivit, které vedete?
- 21) Může odsouzený navštěvovat aktivitu PZ, i když ji v PZ nemá zapsanou?
- 22) Jak vypadá průběh těchto aktivit?
- 23) Na základě čeho je Vám přidělováno vedení aktivity programu zacházení?
- 24) Domníváte se, že jste pro tyto aktivity odpovídajícím způsobem vybaven/a jak vzděláním, tak materiálně-technickou základnou?
- 25) Jaké další aktivity programů zacházení jsou odsouzeným ve věznici nabízeny?
- 26) Podílíte se jako vychovatel/vychovatelka na tvorbě programu zacházení pro odsouzené?
- 27) Věříte, že prací s odsouzeným podle programu zacházení dosáhnete požadovaného výsledku?
- 28) Podporuje úloha vychovatele účel výkonu trestu?
- 29) Jaký by měl podle Vás vychovatel být?

J: Projekt aktivity programu zacházení

PROJEKT AKTIVITY PROGRAMU ZACHÁZENÍ

Druh aktivity: Vzdělávací

Název aktivity: Anglický jazyk pro začátečníky

Cíl aktivity: Cílem aktivity je osvojení si základů anglického jazyka s důrazem na praktické každodenní použití.

Dílčí cíle: Rozvoj myšlení a paměti, zvýšení kvalifikace, účelné využití VTOS.

Cílová skupina: Cílovou skupinou jsou vybraní odsouzení z oddílu

Obsah:

Obsahem aktivity bude pravidelná výuka, která bude zaměřena na osvojení si základů anglického jazyka pro dorozumívání se v každodenních situacích.

Metody a formy práce s odsouzenými v rámci aktivity:

Metodou práce bude především frontální výuka formou přednášek a osvojování si základů anglického jazyka pomocí ústních a písemných cvičení. Lekce budou strukturovány na základě učebnice „New Headway – Elementary“ a dalších materiálů dle uvážení lektorky. Součástí každé lekce bude konverzace ve dvojicích či skupinách a zadání domácích úkolů, aby došlo k upevnění naučeného.

Frekvence a délka jednotlivých setkání:

Setkání budou probíhat 1x týdně v délce 90 – 120 minut.

Doba trvání aktivity:

Aktivita bude probíhat každý týden po dobu 14 týdnů.

Počet odsouzených: max. 15 odsouzených.

Pravidelná doba konání:

Aktivita bude probíhat každý čtvrtek od 15:15 v délce 90 – 120 minut.

Okruhy – hodinová dotace

1) Úvod – seznámení se s tématem	5 minut
2) Opakování minulé látky	10 – 15 minut
3) Teoretická přednáška aktuálního tématu – vysvětlení	20 – 25 minut
4) Praktické procvičování aktuálního tématu	25 – 30 minut
5) Konverzace ve dvojicích, skupinách	20 – 25 minut
6) Zadání a vysvětlení domácího úkolu na příští lekci	5 – 10 minut
7) Závěr – zhodnocení, zodpovězení dotazů, program příštího setkání	5 – 10 minut

Místo konání:

Aktivita se bude konat v kulturní nekuřácké místnosti oddílu

Pomůcky: Sešity a psací potřeby.

Vedoucí aktivity: Bc. Veronika Štátná

Dozor: vychovatel

Zpracoval: Vychovatel

doporučuji - ~~nedoporučuji~~

Speciální pedagog

doporučuji - ~~nedoporučuji~~

Vrchní komisař

Vedoucí oddelení výkonu trestu

doporučuji - ~~nedoporučuji~~

Rada

I. zástupce ředitele

20 - 11 - 2017

souhlasím - ~~nesouhlasím~~

Vrchní rada

ředitel

K: Hodnocení k soudu

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

VÁŠ DOPIS č.j.:
ZE DNE:
NAŠE č.j.:

Okresní soud

VYŘIZUJE:
TELEFON:
FAX:
E-MAIL:

dne

Odsouzený XXX - II. část hodnocení k žádosti o podmíněné propuštění.

Vychovatelem jmenovaného odsouzeného je XXX.

K žádosti výše jmenovaného odsouzeného o podmíněné propuštění se podle zákona č. 141/1961 Sb., § 331, odst. 1,3 připojuje ředitel s tím, že odsouzený XXX prokázal svým vzorným chováním a plněním svých povinností, že dalšího výkonu trestu odnětí svobody není třeba.

Výše jmenovaný byl dodán orgány Policie České republiky do výkonu trestu odnětí svobody do . Z dostupné dokumentace vyplývá, že jeho chování bylo po dobu pobytu v této věznici bez negativních poznatků.

K vlastnímu výkonu trestu uloženému do byl přemístěn dne do , kde byl po bezproblémovém absolvování nástupního oddělení umístěn na základě zájmu o studium ve výchovném kolektivu určeném pro studenty ŠVS na oddíle . Od září byl zařazen na Školském vzdělávacím středisku, kde absolvoval učební obor . V červnu úspěšně vykonal závěrečné zkoušky. Protože následně projevoval zájem o práci, byl v říjnu zařazen na střežené pracoviště , kde pracuje doposud. Vedením pracoviště je hodnocen kladně, je pověřen výkonem funkce předního dělníka.

V dubnu 2015 byl pro další výkon trestu usnesením přeřazen do a následně byl umístěn na standardní ubytovnu v oddělení . Během výkonu trestu odnětí svobody byl jmenovaný v rámci screeningového toxikologického vyšetření 2x testován na přítomnost návykových látek v těle, vždy s negativním výsledkem.

Chování jmenovaného je v souladu s normami upravujícími výkon trestu, pokyny a nařízení zaměstnanců Vězeňské služby plní a respektuje, v osobních věcech i na ložnici udržuje stanovený pořádek. Je bezkonfliktní, vstřícný a ochotný. Ve volném čase se věnuje především sportu v rámci vycházek a četbě. Korespondenci udržuje pravidelně s bývalou manželkou a dětmi, návštěvy žádá pravidelně.

Program zacházení plní po celou dobu výkonu trestu. Celkem byl kázeňsky odměněn, trestán nebyl. Na základě dlouhodobého plnění programu zacházení je od dubna zařazen do I. přístupné skupiny vnitřní diferenciaci.

Vězeňská služba neviduje za odsouzeným pohledávky, u cizích subjektů má pohledávky ve výši KČ.

V případě podmíněného propuštění by se odsouzený zdržoval na adrese: (byt , se kterou udržuje kontakt). Práci má zajištěnou ve společnosti jako .

Rizikovitost, kterou hodnocený představuje pro společnost, je dána závažností aktuálního trestného činu. Jeho současný postoj k trestné činnosti je sebekritický. Uvádí, že spáchání trestného činu lituje. Pozitivně vyznívá silná vzájemná fixace jmenovaného a jeho blízkých.

Při posuzování rizik a protektivních stránek stojí na jedné straně trestná činnost odsouzeného. Na druhé straně je výše rizika snižována příkladným přístupem k výkonu trestu s pozitivním posunem ve vytvoření náhledu na vlastní trestnou činnost, včetně změn v postojích jmenovaného. Pozitivně také vyznívá zajištěné sociální zázemí, zajištěné bydlení a přislíbená práce.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem lze závěrem konstatovat, že případné podmíněné propuštění přispěje k dosažení účelu výkonu trestu.

Odsouzený seznámen dne:

Podpis ods.:

Zpracoval: vychovatel XXX

KOMISE:

I. ZÁSTUPCE ŘEDITELE VĚZNICE:

.....

VEDOUcí ODDĚLENÍ VÝKONU TRESTU:

.....

SPECIÁLNÍ PEDAGOG:

.....

PSYCHOLOG:

.....

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK:

.....

L: Žádosti

ŽÁDANKA NA OPRAVU		ČÍSLO:	Příloha č. 1
VYPLNÍ ŽADATEL/ZADAVATEL			
Datum požadavku		Jméno a podpis žadatele	Oddělení
Místo opravy			
č. a název objektu:		podlaží:	
č. a název místnosti:		oddíl:	
Popis	Ložnice č. – zvedlá podlaha, oprava lina. Ložnice č. – prasklé sklo okna, oprava lina. Ložnice č. – oprava lina. Ložnice č. – prasklé sklo a chybí klička okna. Ložnice č. – oprava lina, zasekává se zámek. Umývárna č. – chybí klička na okně. WC č. – oprava dveří (díra cca 10x10 cm). Vycházkový dvůr – poškozený držák basket. koše.		
Poznámka			
Schválení vedoucího		Jméno:	Podpis:
Potvrzení žadatele o převzetí		datum	
provedené práce/odstranění závady		jméno a podpis:	
VYPLNÍ ZHOTOVITEL			
Zaregistrování požadavku:		Provedení opravy/odstranění závady	
datum		datum	
jméno		jméno	
poznámka			
VYÚČTOVÁNÍ PRO EVIDENCI			
MATERIÁL			
Druh/popis	množství	cena/jedn.	celkem
Celková cena materiálu			
PRÁCE			
Druh/popis	počet h.	Kč/hod.	celkem
Práce celkem			
Zakázka celkem			
Jméno a podpis zpracovatele:		Datum:	

Žádost o návštěvu							
Kód ods.		příjmení		jméno		narozen	
Datum		dopoledne	08,30 – 11,30 hod*	odpoledne		12,30 – 15,30*	
Jméno a příjmení návštěvníka		Celá adresa bydliště			Příbuzenský poměr		
1.							
2.							
3.							
4.							

*Nehodící se škrtněte (myšlen čas návštěvy)

ŽADOST O POVOLENÍ ZASLÁNÍ VĚCÍ dle §22, odst.2, ZVTOS		
ods. _____	kód _____	oddíl _____
Žádám o povolení zaslání těchto věcí :		

V _____	dne : _____	_____ podpis odsouzeného
NE - DOPORUČUJI		_____ vychovatel
NE - DOPORUČUJI		_____ speciální pedagog
NE - DOPORUČUJI		_____ Vrchní komisař vedoucí oddělení
NE - SOUHLASÍM		_____ Vrchní komisař vedoucí oddělení

ŽÁDANKA O NÁVŠTĚVU
BEZ ZRAKOVÉ A SLUCHOVÉ KONTROLY

Odsouzený :
kód jméno příjmení data narození

Žádám o návštěvu na den :

v době od do hod.

Na návštěvu žádám tyto osoby :

1.
2.
3.
4.

příb. vztah, jméno, příjmení adresa + PSČ

**Jako první uvádějte vždy osobu,
které bude navštívenka ZASLÁNA !**

ŽÁDÁM O NÁROKOVÝ BALÍČEK ANO - NE

V dne :
..... podpis odsouzeného

Poznámka: Komise žádost NE-DOPORUČUJE

ŽÁDANKA O NÁVŠTĚVU
BEZ ZRAKOVÉ A SLUCHOVÉ KONTROLY

Odsouzený :
kód jméno příjmení data narození

Žádám o návštěvu na den :

v době od do hod.

Na návštěvu žádám tyto osoby :

5.
6.
7.
8.

příb. vztah, jméno, příjmení adresa + PSČ

**Jako první uvádějte vždy osobu,
které bude navštívenka ZASLÁNA !**

ŽÁDÁM O NÁROKOVÝ BALÍČEK ANO - NE

V dne :
..... podpis odsouzeného

Poznámka: Komise žádost NE-DOPORUČUJE

M: Aktivita programu zacházení

Česká republika
Vězeňská služba ČR

dne 12.09.2017

PROJEKT AKTIVITY PROGRAMU ZACHÁZENÍ

/Zájmová aktivita/

Název aktivity :

Křížovkářský kroužek s odsouzenými oddílu .

Cíl aktivity :

Učit odsouzené zásadám komunikace, trpělivosti, rozvíjet rozumovou složku, logické uvažování a sekundárně působit na jejich intelektový rozvoj osobnosti.

Dílčí cíle :

Rozvíjení pocitu odpovědnosti.
Účelné naplnění volného času.
Rozvoj a zdokonalení vědomostí.
Posilování vědomí osobní identity i sounáležitosti.
Sebeovládání v případě prohry.
Učení adekvátnímu způsobu řešení problémů.

Cílová skupina :

Odsouzení z oddílu

Obsah , metody a formy aktivity:

Soutěžní formou s podílem odsouzených na vlastní přípravě se provádějí kvízy a křížovkářské soutěže. Ty jsou připravovány tak, aby rozvíjely vědomosti z širokého spektra lidských činností a výsledky jsou vyhlašovány i za účelem přijetí prohry.

Frekvence a délka jednotlivých setkání :

Aktivita bude probíhat 1x týdně, v délce 60 minut.

Doba trvání aktivity :

Aktivita je průběžná – po celý kalendářní rok.

Počet odsouzených :

4 - 7 odsouzených.

Pravidelná doba konání :

Doba konání bude upřesněna v týdenním plánu . Zpravidla se bude konat od

Okruhy – hodinová dotace

Práce s křížovkářským slovníkem	- 2 hod.
Soutěžní kvizy	- 5 hod.
Luštění křížovek pro začátečníky	- 3 hod.
Luštění křížovek pro pokročilé	- 10 hod.
Luštění křížovek na čas	- 4 hod.

Místo konání :

Kulturní místnost oddílu .

Prostředky a pomůcky :

Křížovkářské časopisy, kvizy, křížovkářský slovník a psací potřeby.

Finanční náklady :

Vedoucí aktivity : vychovatel oddílu : .

Vychoval
Zpracoval :

Ne – doporučuji

Vrchní komisař
vedoucí oddělení výkonu trestu

Ne – doporučuji

Rada
pověřený zastupováním 1. zástupce ředitele

Ne – schvaluji

Vrchní rada
ředitel

N: Evidence docházky PZ

[illegible]

WYSVĚTLIVKY:

pozn.: v evidenci docházky je vykázán v jednotlivých dnech skutečný počet hodin docházky na aktivitu

O: Návrh a rozhodnutí o udělení odměny

Č.j.

NÁVRH NA UDĚLENÍ ODMĚNY

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Typ věznice:

Popis skutku:

Výše jmenovanému navrhuji udělit odměnu. Jmenovaný odsouzený si dlouhodobě plní veškeré povinnosti vyplývající z norem upravujících výkon trestu odnětí svobody, svým chováním a vystupováním je příkladem ostatním odsouzeným. V současné době je zařazen na pracovišti XXX, kde si vzorně plní všechny své povinnosti. Je dlouhodobě zařazen v I. PSVD. Program zacházení plní v celém jeho rozsahu.

Další důkazní prostředky:

vlastní zjištění

V

Dne:

Zpracovatel:

(funkce, titul, jméno a příjmení a podpis svědka)

Neudělení odměny:

Odměna nebyla udělena a řízení zastaveno z důvodu.....

V

Dne:

.....
(služební hodnost, hodnostní označení/funkce*, titul,
jméno a příjmení a podpis svědka)

List č. 1, str. 1

Č.j.

ROZHODNUTÍ O UDĚLENÍ ODMĚNY

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

Typ věznice:

Výrok:

Dle § 45 odst. 1 z. č. 169/1999 Sb. se odsouzenému uděluje **odměna**, dle ustanovení § 45 odst. 2, písmeno h) zákona č. 169/1999 Sb. – **přerušení výkonu trestu od hod. do hod.**

Odůvodnění:

Jmenovaný odsouzený plní kvalitně a svědomitě zadané úkoly na pracovišti XXX. Rovněž se dobrovolně účastnil brigádnických aktivit ve prospěch věznice. Program zaházení plní dlouhodobě. Forma odměny je v souladu se zájmem na dosažení účelu výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzený má aktivní přístup k práci i nad rámec svých každodenních povinností. Je tak příkladem pro ostatní odsouzené.

Seznámení odsouzeného s rozhodnutím dne:

Podpis odsouzeného:

V Dne:

Vrchní rada
XXX

ředitel

(služební hodnost, hodnostní označení, titul, jméno a příjmení a podpis)

Záznam o realizaci:

Kázeňská odměna byla odsouzenému vyhlášena a zapsána do osobní karty.

V Dne:

(funkce, titul, jméno a příjmení a podpis)

Předání k dalšímu postupu oddělení ekonomickému:

V Dne:

*(služební hodnost, hodnostní označení/funkce, * titul, jméno a příjmení a podpis)*

Dozoroval:

V Dne:

(titul, jméno a příjmení a podpis)

List č. 1, str. 2

XXXV

P: Vyhodnocení programu zacházení

VYHODNOCENÍ PROGRAMU ZACHÁZENÍ:

Základní údaje:

-jmenovaný odsouzený je od _____ umístěn ve zdejší věznici. Od _____ byl zařazen na ŠVS Kurz výpočetní techniky ve třídě _____ který absolvoval s nadprůměrným prospěchem. Je zařazen od _____ do I. PSVD. Dne _____ byl aktualizován Program standardního zacházení. NUTNÁ AKTUALIZACE PO UKONČENÍ STUDIA

Cíl PZ:

Zapojením se do pracovních činností podporovat pracovní návyky a pochopit smysl práce jako nezbytné životní potřeby - odsouzený není zařazen do práce ze zdravotních důvodů

Důsledným plněním povinností a respektováním norem upravujících pobyt ve VT se vyvarovat kázeňských přestupků a formovat odpovědnost za sebe i vůči svému okolí

– v hodnoceném období byl ods. 1x odměněn a nebyl kázeňsky trestán - **plní**

Aktivní účastí na zájmových aktivitách smysluplně využívat volný čas – odsouzený se pravidelně věnuje četbě a sportovním činnostem – **plní**

Utváření vnějších vztahů - podle potřeb odsouzeného – odsouzený začíná rozvíjet písemný a telefonický kontakt se známými, s rodinou kontakt neudrží

Vzdělávací aktivitou získat a upevnit nové znalosti a kompetence - odsouzený je zařazen o _____ a studium ŠVS kurz výpočetní techniky, který dokončil s nadprůměrnými výsledky - **splnil**

Vyhodnocení plnění cíle programu zacházení:

-v hodnoceném období byl cíl programu zacházení **plněn**

1. Pracovní aktivity:

Pracovní zařazení v rámci možností a potřeb věznice

- Odsouzený projevil aktivní zájem o práci, ze zdravotních důvodů nemohl být pracovníně zařazen, zapojuje se do úklidových prací na oddíle v požadované míře a kvalitě - **plní**

2. Vzdělávací aktivity

Občanská nauka – čekatel - nehodnoceno

3. Speciálně výchovné aktivity:

- nejsou ustanoveny

4. Zájmové aktivity:

- *četba* - čte knihy, noviny a časopisy z vlastních zdrojů a z knihovny v požadované míře a kvalitě - **plní**

- *mičové hry mimo zimní období* – zapojuje se do sportovních aktivit na oddíle a při vycházkách v požadované míře a kvalitě - **plní**

5. Utváření vnějších vztahů:

- *odsouzený uvedl, že nechce udržovat s blízkými osobami kontakt v žádné podobě* - odsouzený udržuje nyní nově pravidelný písemný a telefonický kontakt s kamarády, kontakt s rodinou nepožaduje v žádné podobě. S PMS nebyl v hodnoceném období v kontaktu, s nevládními organizacemi neudrží kontakt.

Hodnocení pořádku a kázně:

-odsouzený je zařazen od 07.07.2017 do I. prostupné skupiny vnitřní diferenciaci, v hodnoceném období byl 1x odměněn (pochvala – výborné plnění studijních povinností a práce pro ŠVS), nebyl kázeňsky trestán. V osobních věcech udržuje pořádek. Chování a vystupování má na odpovídající úrovni, plní pokyny

zaměstnanců VSČR. Spory ani konflikty nevyhledává. V tomto hodnotícím období lze ods. hodnotit nadprůměrně. Osobní problémy odsouzený neuvádí.

Doporučení:

Do dalšího hodnotícího období je odsouzenému doporučeno, aby i nadále udržoval vzorný pořádek a dodržoval normy VTOS a tak snižoval riziko recidivy své trestné činnosti a přispěl k řádnému vedení samostatného způsobu života v souladu se zákony po propuštění z VTOS. Aktivním zapojováním do volnočasových aktivit získat návyky na smysluplné využívání volného času. Svoji inteligenci a znalosti využil k racionálnímu vyhodnocení situace a stanovení cílů pro život po VTOS.

■ **Program zacházení v hodnoceném období byl plněn**